

RAPORT **z działalności** **edukacyjnej** **LASÓW** **PAŃSTWOWYCH** **w 2013 roku**

Str. 25-36:

PRZEGLĄD WYDARZEŃ
PROMOCYJNYCH I EDUKACYJNYCH
organizowanych przez jednostki
organizacyjne Lasów Państwowych
w 2013 roku

Warszawa 2014

Raport opracowano na podstawie sprawozdań
z 17 regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych,
Centrum Informacyjnego Lasów Państwowych,
Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie
i Leśnego Banku Genów Kostrzyca

Autor opracowania:
Tadeusz Chrzanowski

Opracowanie graficzne i przygotowanie do druku:
SAR „Pomorze” Marek Abramowicz
Bydgoszcz

Nakład 700 egz.

ISBN 978-83-88245-32-9

**Państwowe
Gospodarstwo Leśne
LASY PAŃSTWOWE
Dyrekcja Generalna
Lasów Państwowych
w Warszawie**

**RAPORT
z działalności
edukacyjnej
LASÓW
PAŃSTWOWYCH
w 2013 roku**

Warszawa 2014

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP	5
II. DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNA LASÓW PAŃSTWOWYCH W 2013 ROKU	6
1. Obiekty edukacji leśnej	6
2. Formy edukacji leśnej i frekwencja	6
3. Współpraca w edukacji	9
4. Pracownicy Lasów Państwowych w edukacji leśnej społeczeństwa	10
5. Nadleśnictwo edukacyjne 2013 roku	11
6. Inne jednostki Lasów Państwowych w edukacji leśnej społeczeństwa	12
6.1. Regionalna dyrekcja Lasów Państwowych	12
6.2. Centrum Informacyjne Lasów Państwowych	12
6.3. Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie	15
6.4. Leśny Bank Genów Kostrzyca	15
III. DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNA LEŚNYCH KOMPLEKSÓW PROMOCYJNYCH (LKP) W 2013 ROKU	16
1. Obiekty edukacji leśnej w LKP	16
2. Formy edukacji leśnej w LKP	16
3. Współpraca i kadra nadleśnictw LKP w edukacji leśnej społeczeństwa	18
IV. FINANSOWANIE EDUKACJI LEŚNEJ W 2013 ROKU	20
1. Wydatki Lasów Państwowych na edukację leśną społeczeństwa	20
2. Wydatki LKP na edukację leśną społeczeństwa	21
V. PODSUMOWANIE	22
VI. PRZEGLĄD WYDARZEŃ PROMOCYJNYCH I EDUKACYJNYCH organizowanych przez jednostki organizacyjne Lasów Państwowych w 2013 roku	25
TABELE DANYCH	38
ADRESY DYREKCJI LASÓW PAŃSTWOWYCH	55

I. Wstęp

Edukacja leśna społeczeństwa jest jednym z ważnych zadań realizowanych przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe. Zadanie to wynika z przyjętych w 1997 r. przez polski Rząd założeń „Polityki Leśnej Państwa” oraz „Wytycznych prowadzenia edukacji leśnej społeczeństwa...” zawartych w Zarządzeniu nr 57 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z 9 maja 2003 r.

Edukacja leśna prowadzona przez Lasy Państwowe ma na celu upowszechnianie w społeczeństwie wiedzy o środowisku leśnym i zrównoważonej gospodarce leśnej, podnoszenie świadomości w zakresie racjonalnego i odpowiedzialnego korzystania z darów lasu oraz budowanie zaufania społecznego do działalności zawodowej leśników.

Wspomniane zarządzenie nr 57 wprowadziło do praktyki zawodowej, poczynwszy od 2004 r., dokument zatytułowany „Program edukacji leśnej społeczeństwa w nadleśnictwie”. Nadaje on działalności edukacyjnej charakter planowy i zobowiązuje jednostki organizacyjne Lasów Państwowych do corocznej sprawozdawczości będącej źródłem danych do niniejszego raportu. Raport wykonano na podstawie sprawozdań za 2013 rok sporządzonych w 17 regionalnych dyrekcjach Lasów Państwowych (zawierających dane z 430 nadleśnictw, 25 Leśnych Kompleksów Promocyjnych i 10 biur RDLP), Centrum Informacyjnym Lasów Państwowych, Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie i Leśnym Banku Genów Kostrzyca.

Niniejszy raport jest dziesiątym tego typu opracowaniem, pierwsze wykonano za 2004 rok. Zawartość merytoryczna kolejnych edycji raportu była stopniowo wzbogacana, dotyczy to przede wszystkim oddzielnej oceny działalności edukacyjnej Leśnych Kompleksów Promocyjnych i zestawienia wydatków Lasów Państwowych na edukację społeczeństwa, a ostatnio (2009-2011) również artykułów podejmujących wybrane tematy bieżące dotyczące tej działalności. W tegorocznym opracowaniu obok raportu zamieszczono przegląd wybranych wydarzeń promocyjnych i edukacyjnych organizowanych przez jednostki Lasów Państwowych w 2013 roku, ze szczególnym zwróceniem uwagi na przedsięwzięcie realizowane w ramach ogólnopolskiej kampanii „Lasy Państwowe. Zapraszamy”.

Raport nie jest rankingiem, ani klasyfikacją jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych. Jego celem jest pokazanie skali przedsięwzięcia, bogatej i różnorodnej infrastruktury edukacyjnej, sporych nakładów finansowych, a przede wszystkim starań, trudu i wysiłku podejmowanych przez pracowników Lasów Państwowych na rzecz udostępnienia lasów i edukacji przyrodniczo-leśnej polskiego społeczeństwa. ■

II. DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNA LASÓW PAŃSTWOWYCH w 2013 roku

1. Obiekty edukacji leśnej

Lasy Państwowe w edukacji leśnej społeczeństwa wykorzystywały w 2013 r. ponad 6 tys. różnorodnych obiektów (tabela 1 na końcu opracowania). Są to ośrodki edukacji przyrodniczo-leśnej (59 obiektów), wybudowane od podstaw w ostatnich kilkunastu latach, bądź – częściej – wyremontowane i adaptowane na potrzeby edukacji dawne osady leśne, w całości lub wybrane pomieszczenia. Jest to również 263 izby edukacji leśnej, które funkcjonują zarówno jako pojedyncze pomieszczenia w siedzibie nadleśnictwa, leśnictwa, bądź dawnego budynku gospodarczego, jak i osobne, wolno stojące obiekty. Dużą popularnością cieszą się wiaty edukacyjne. Jest takich obiektów ponad pięćset i w ciągu ostatnich siedmiu lat ich liczba uległa podwojeniu. Wiaty budowane na wolnym powietrzu, drewniane, z ławkami i stołami, zadaszone, przystosowane do prowadzenia zajęć zazwyczaj z jedną klasą szkolną, są wykorzystywane również w turystyce.

Obiektem najchętniej odwiedzanym przez odbiorców edukacji przyrodniczej są leśne ścieżki edukacyjne, zwane też dydaktycznymi lub poznawczymi. Są to trasy o długości przeważnie 2-4 km, wiodące przez tereny leśne, z kilkoma czasem kilkunastoma przystankami tematycznymi, o bardzo różnorodnym zagospodarowaniu. Ścieżki edukacyjne w Lasach Państwowych tworzone są na większą skalę od 1994 r., kiedy to powołano pierwsze Leśne Kompleksy Promocyjne. Obecnie, praktycznie wszystkie nadleśnictwa Lasów Państwowych mają jedną, niekiedy więcej tras dydaktycznych. Na koniec 2013 r. wykazano w sprawozdaniach ogółem 981 ścieżek przypadających na 430 nadleśnictw. Największe ich zagęszczenie występuje na terenie regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku, Gdańsku, Katowicach, Krośnie i Łodzi (tabela 2).

W działalności edukacyjnej nadleśnictw często wykorzystywane są obiekty bezpośrednio związane z gospodarką leśną, w tym 381 szkółek leśnych, blisko siedemset wybranych drzewostanów np. nasiennych, zachowawczych, bądź szczególnie interesujących ze względu na bogactwo przyrodnicze. Ważne funkcje edukacyjne pełnią również obiekty niezwiązane z gospodarką leśną, a już z samej swej istoty posiadające walory dydaktyczne, jak rezerваты przyrody oraz obiekty kultury i tradycji regionu, rozsiane na terenach leśnych całej Polski.

2. Formy edukacji leśnej i frekwencja

W działalności edukacyjnej Lasów Państwowych znajduje zastosowanie wiele form: zajęcia terenowe, zajęcia w izbie leśnej, lekcje w szkole, spotkania edukacyjne poza szkołą, konkursy, akcje edukacyjne, wystawy (wykres 1).

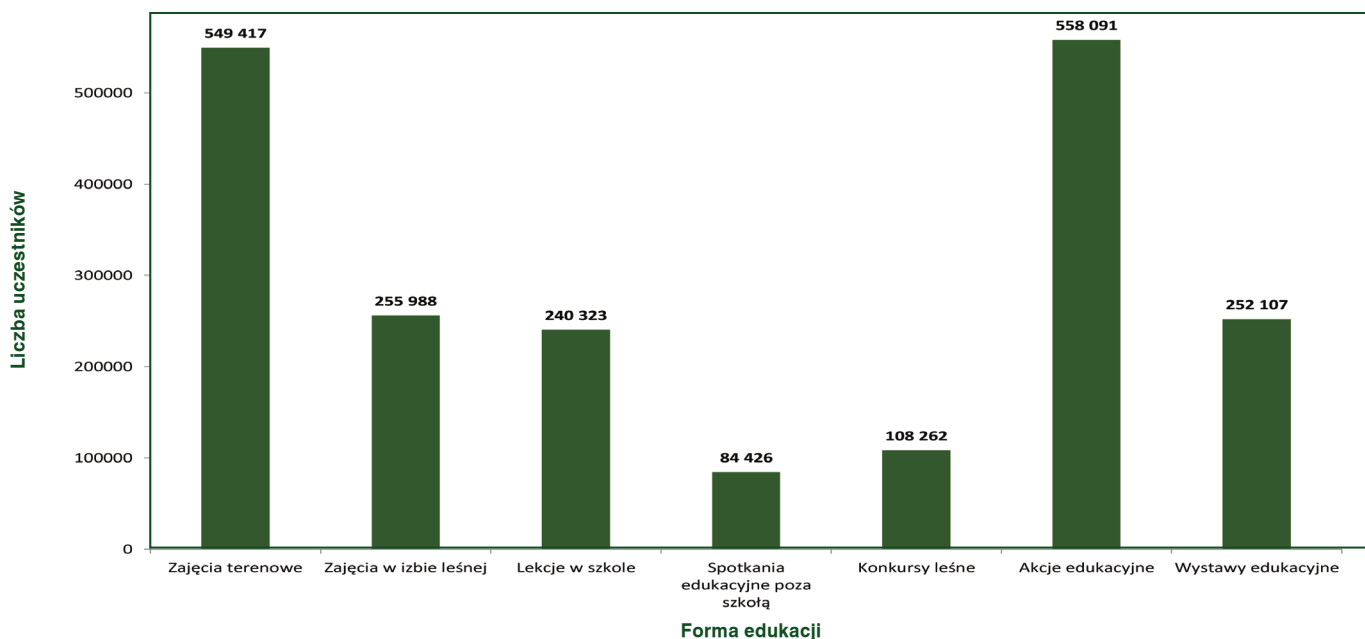
Imponująco przedstawia się ogólna liczba uczestników wszystkich form edukacji leśnej. W 2013 r. wyniosła ona ponad 2 mln osób, w tym najwięcej było dzieci i młodzieży ze szkół podstawowych (w wieku 7-12 lat) oraz dorosłych (powyżej 18 lat), co graficznie pokazano na wykresie 2. Najbardziej popularną formą edukacji leśnej są zajęcia terenowe i wycieczki po lesie z przewodnikiem. W tym przypadku od leśnika-przewodnika wymagana jest nie tylko wiedza merytoryczna, ale również umiejętności pedagogiczne. Lekcje prowadzone są z wykorzystaniem terenowych obiektów edukacyjnych, w tym najczęściej ścieżki dydaktycznej i wybranych powierzchni, takich jak: szkoła leśna, ciekawy drzewostan czy rezerwat przyrody. W 2013 r. przeprowadzono w Lasach Państwowych ponad 14,1 tys. lekcji terenowych i wycieczek z przewodnikiem i uczestniczyło w nich blisko 550 tys. osób (tabela 3 na końcu opracowania).

Z danych liczbowych wynika, że jedno nadleśnictwo w Polsce przeprowadziło w 2013 r. średnio 33 zajęcia terenowe (tabela 4.1). Dane te są jednak zróżnicowane regionalnie. Najwięcej takich zajęć odnotowano w nadleśnictwach RDLP w Białymstoku i Gdańsku (po 56) oraz Poznaniu i Warszawie (po 53) – patrz wykres 3. Przeciętna frekwencja na zajęciach terenowych wahała się w granicach od 18 (Białystok) do 54 osób (Wrocław).

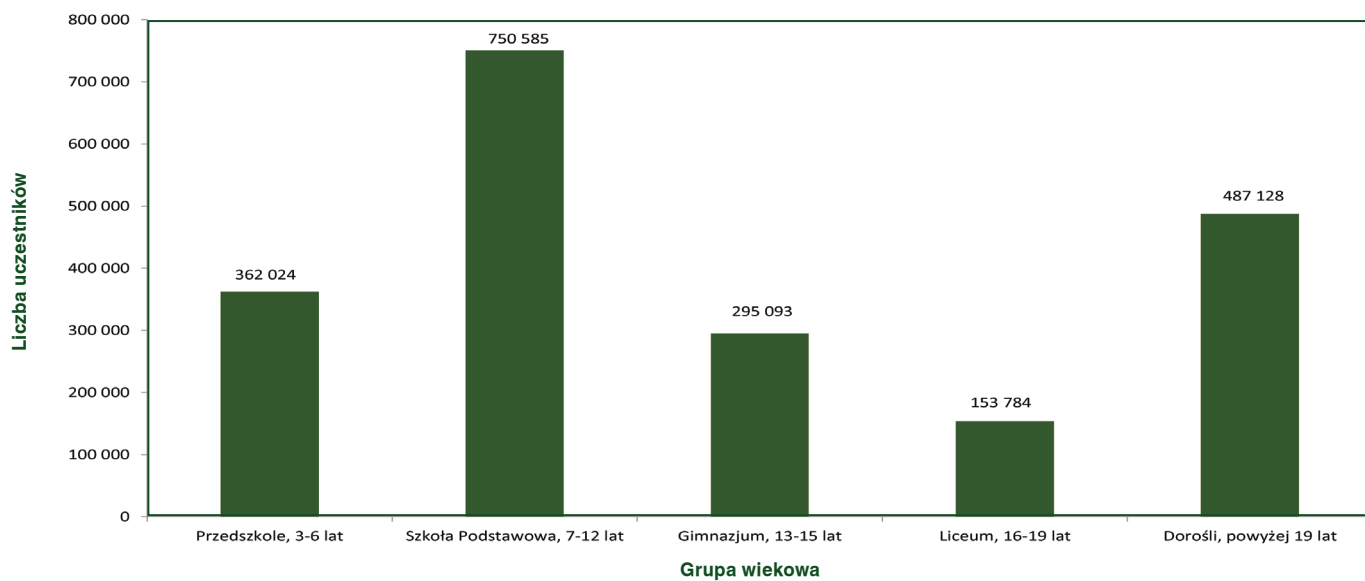
W sprawozdaniach z działalności edukacyjnej nadleśnictw za lata 2006-2013 wyróżnia się „zajęcia w izbie leśnej”. Ta forma edukacji zyskuje na znaczeniu. W ostatnich kilku latach obserwowany był dynamiczny przyrost liczby izb leśnych urządzanych w nadleśnictwach i przystosowanych do prowadzenia zajęć. W 2006 r. funkcjonowało w Lasach Państwowych 201 takich obiektów oraz 32 ośrodki edukacji i odbyło się w nich blisko 4,9 tys. zajęć, w których uczestniczyło ogółem ponad 166 tys. osób. W 2013 r. było izb już 263 oraz 59 ośrodków (razem 322 obiekty) i odbyło się w nich ponad 7,6 tys. zajęć dla blisko 256 tys. osób (tabela 4.1). Najwięcej zajęć w takich obiektach przeprowadzono w nadleśnictwach RDLP w Toruniu (przeciętnie 41 na jeden obiekt), Białymstoku (37), Szczecinie (34) i Katowicach (32) – patrz wykres 4 na str. 8.

Kolejną ważną formą edukacji leśnej są lekcje prowadzone przez leśników w szkołach. Najczęściej są to lekcje przyrody, środowiska, bądź biologii o tematyce leśnej np. z zakresu ochrony przeciwpożarowej lasu, ochrony przyrody, gospodarowania zasobami leśnymi Polski i świata. Niekiedy, na lekcjach wychowawczych leśnicy mówią o swoim zawodzie i pracy leśniczego. W skali całego kraju, w 2013 r., leśnicy przeprowadzili w szkołach 5,4 tys. lekcji. Najwięcej w szkołach podstawowych i gimnazjach.

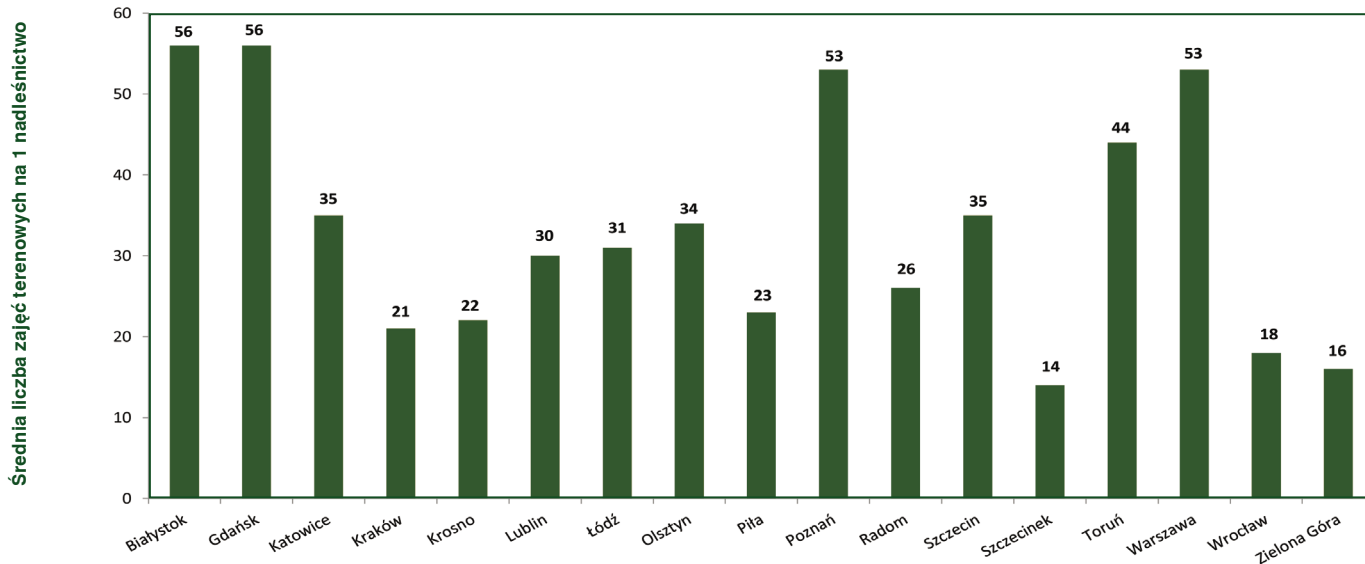
Wykres 1. Formy edukacji w Lasach Państwowych i frekwencja w 2013 roku

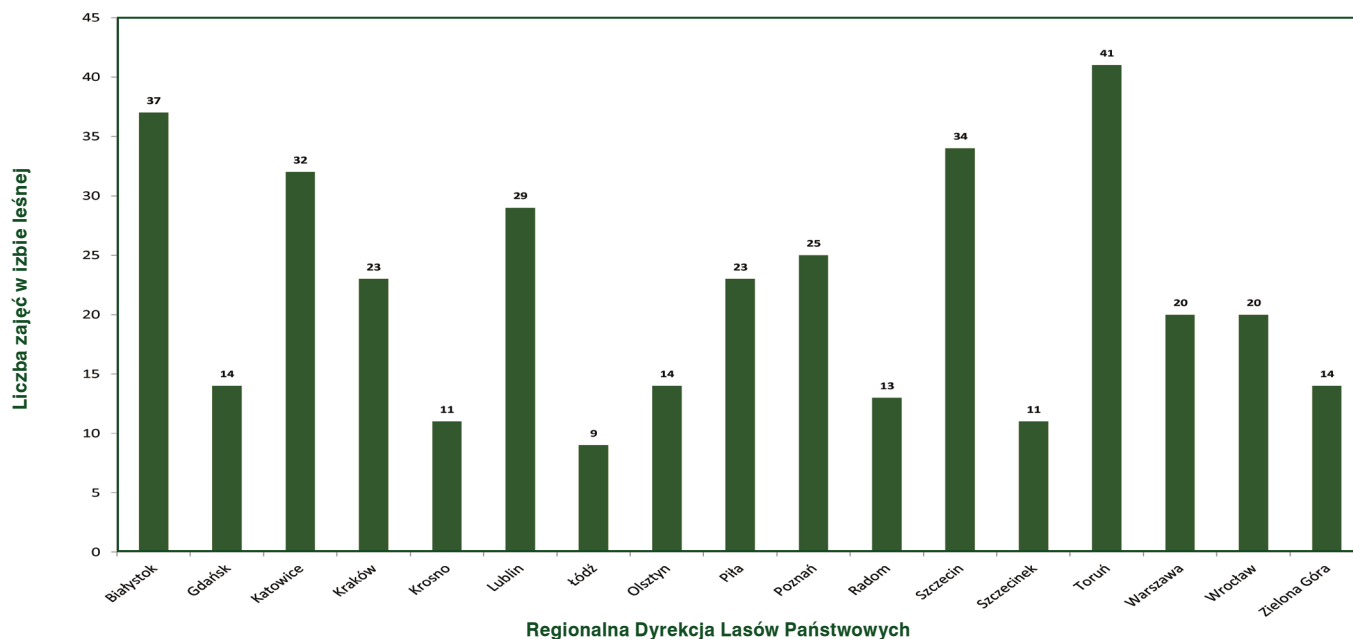
Wykres 2. Uczestnicy edukacji leśnej w Lasach Państwowych w 2013 roku (wg grup wiekowych)

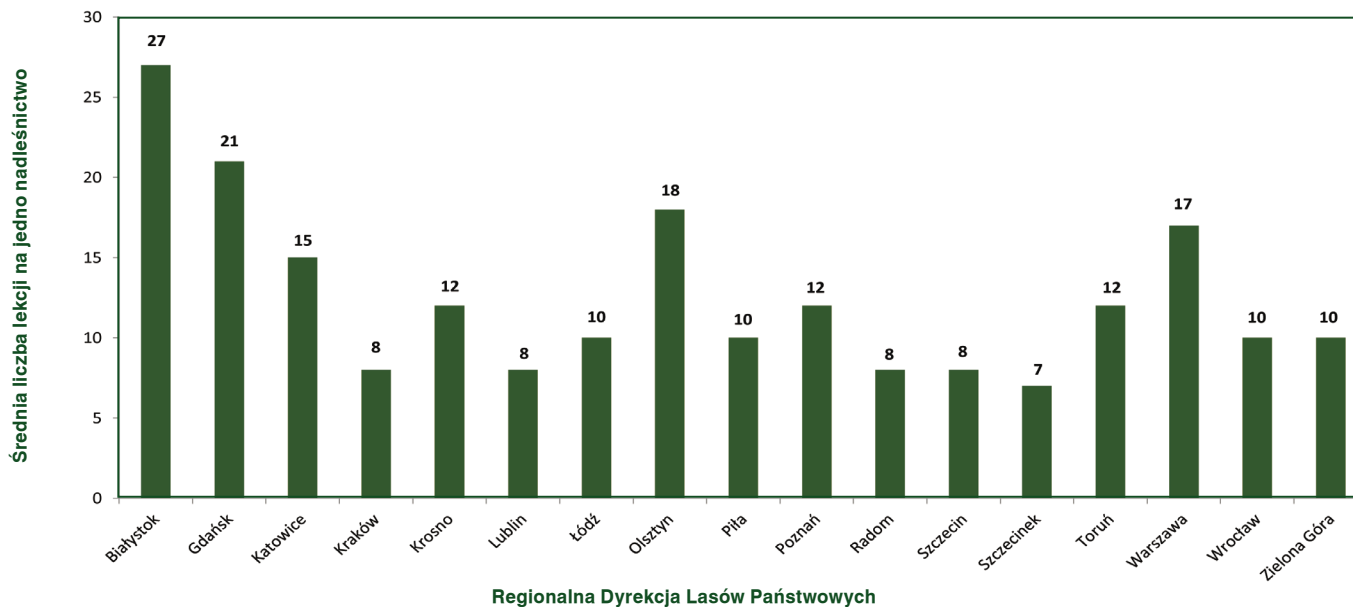
Wykres 3. Zajęcia terenowe w nadleśnictwach w 2013 roku (wg RDLP)

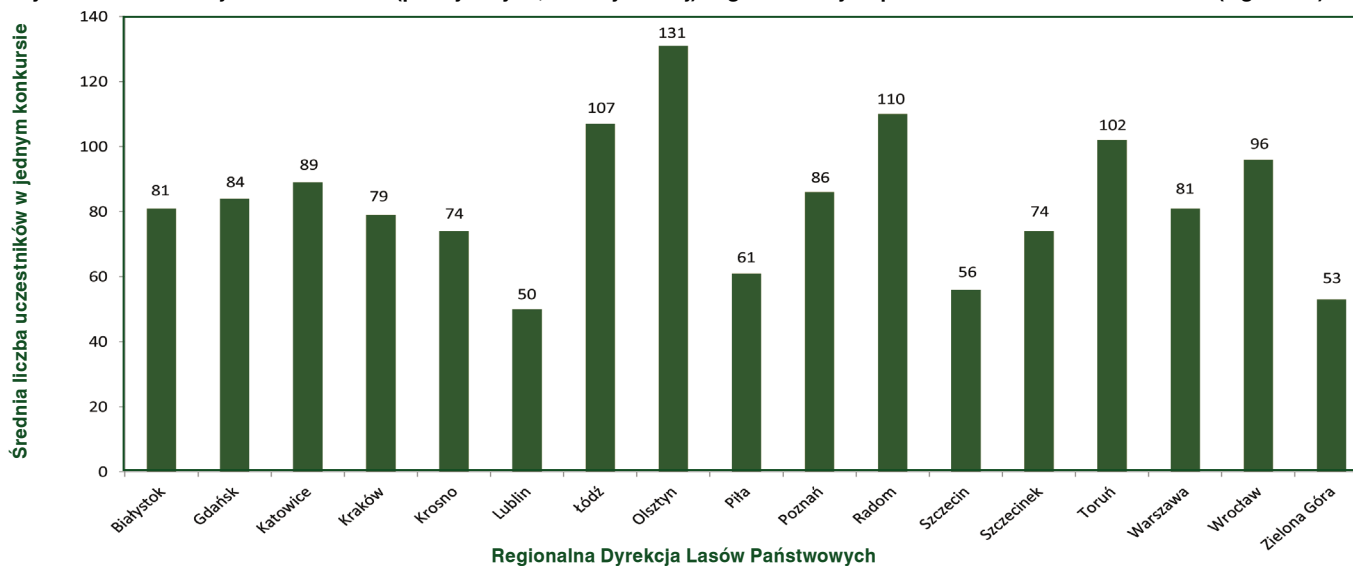
Wykres 4. Zajęcia w izbie leśnej i ośrodku edukacji nadleśnictwa w 2013 roku (średnia liczba zajęć na jedną izbę - wg RDLP)

Wykres 5. Lekcje w szkole przeprowadzone przez pracowników nadleśnictw w 2013 roku (wg RDLP)

Wykres 6. Frekwencja w konkursach (plastycznych, wiedzy leśnej) organizowanych przez nadleśnictwa w 2013 roku (wg RDLP)

Uczestniczyło w nich ponad 240 tys. uczniów. Ta forma edukacji jest najbardziej popularna na terenie regionalnych dyrekcji LP w Białymstoku, Gdańsku, Olsztynie i Warszawie (wykres 5).

Część wystąpień i prelekcji leśników odbywa się na festynach, imprezach edukacyjnych, jak również na forum samorządowym, na zebraniach wiejskich, na spotkaniach towarzystw i różnych organizacji społecznych. W 2013 r. wykazano ponad 1,6 tys. takich wystąpień, a uczestniczyło w nich łącznie 84,4 tys. osób (tabela 4.2). Wśród uczestników-odbiorców tej formy edukacji znaczący udział (39%) mają osoby dorosłe.

Leśne konkursy plastyczne, fotograficzne, literackie, czy wiedzy przyrodniczo-leśnej cieszą się dużym zainteresowaniem dzieci i młodzieży w wieku szkolnym oraz ich nauczycieli i wychowawców. Dodatkowym magnesem przyciągającym uczestników do tej formy edukacji są nagrody fundowane przez nadleśnictwa lub Fundusze Ochrony Środowiska i innych sponsorów. Są to najczęściej nagrody książkowe, gry i filmy przyrodnicze, ale czasem również grupowe wyjazdy z nauczycielem i leśnikiem na leśną ścieżkę dydaktyczną. W 2013 r. nadleśnictwa przeprowadziły ogółem ponad 1,3 tys. konkursów (tabela 4.2), w których udział wzięło 108 tys. osób, głównie uczniów szkół podstawowych (47% uczestników). Z danych zawartych w sprawozdaniach wynika, że nadleśnictwa organizowały od jednego do pięciu konkursów w ciągu roku, przy czym najwięcej ich odbyło się w nadleśnictwach RDLP w Warszawie (średnio 5 w jednym nadleśnictwie). Największą frekwencją cieszyły się natomiast konkursy organizowane na terenie RDLP w Olsztynie, Radomiu i Łodzi (wykres 6).

Do masowych form edukacji leśnej, czy ogólnie mówiąc – ekologicznej, z ważnymi akcentami wychowawczymi należą różnego rodzaju akcje i imprezy edukacyjne organizowane na terenach leśnych. Wymienić tu można: wiosenne akcje sadzenia lasu, Dzień Ziemi, Święto Niezapominajki, Sprzątanie Świata (i lasu), dni otwarte w nadleśnictwach, święto drzewa, zimowe dokarmianie zwierząt itp. W 2013 r. nadleśnictwa organizowały, bądź współorganizowały ponad 2,4 tys. takich akcji i imprez, w których uczestniczyło ogółem blisko 560 tys. osób (tabela 4.3 i wykres 1). Przeciętnie na jedno nadleśnictwo w kraju przypadało sześć akcji edukacyjnych, chociaż nadleśnictwa RDLP w Warszawie zorganizowały ich średnio aż po 11, a w RDLP w Gdańsku po 10 (tabela 4.3).

Efektem konkursów plastycznych i fotograficznych organizowanych przez jednostki Lasów Państwowych są niekiedy wystawy nagrodzonych prac. Ponadto, jednostki te również same organizują, bądź wypożyczają wystawy przyrodnicze udostępniane później do zwiedzania społeczeństwu. Ośrodki i izby edukacji leśnej część pomieszczeń przeznaczają na wystawy stałe, np. eksponatów i fotografii, a część na wystawy czasowe, tematyczne, okolicznościowe. Łącznie w 2013 r. nadleśnictwa zorganizowały ponad 860 wystaw, które odwiedziło 252 tys. osób (tabela 4.3). Najwyższą frekwencję odno-

owano na wystawach na terenie regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinie, Radomiu, Gdańsku i Białymstoku.

Pracownicy Lasów Państwowych wielokrotnie angażują się w działalność edukacyjną, którą trudno zaliczyć do powyżej wyliczonych form. Są to np. konsultacje (również w terenie) i udostępnianie materiałów przy pisaniu prac magisterskich i doktorskich, referatów, sprawozdań, raportów. W skali kraju są to setki zdarzeń i kilka tysięcy osób uzyskujących kompetentną informację od leśników. Kolejną formą edukacji zaliczoną w sprawozdaniach do kategorii „inne” jest obsługa własnych stoisk promocyjnych i edukacyjnych Lasów Państwowych na imprezach targowych, festynach, dużych wystawach interdyscyplinarnych itp. Trudno w tym przypadku dokładniej ocenić frekwencję i udział grup wiekowych, jak również faktyczne efekty edukacyjne. Imprezy takie odwiedzane są na ogół przez tysiące, a nawet dziesiątki tysięcy osób. Z szacunkowych danych wynika, że w tego typu działaniach edukacyjnych i promocyjnych Lasów Państwowych uczestniczyło w 2013 r. ponad 2,3 miliona osób (tabela 4.3). W liczbie tej znajduje się grupa, co najmniej kilkunastu tysięcy uczestników konkursów organizowanych na stronach internetowych Lasów Państwowych.

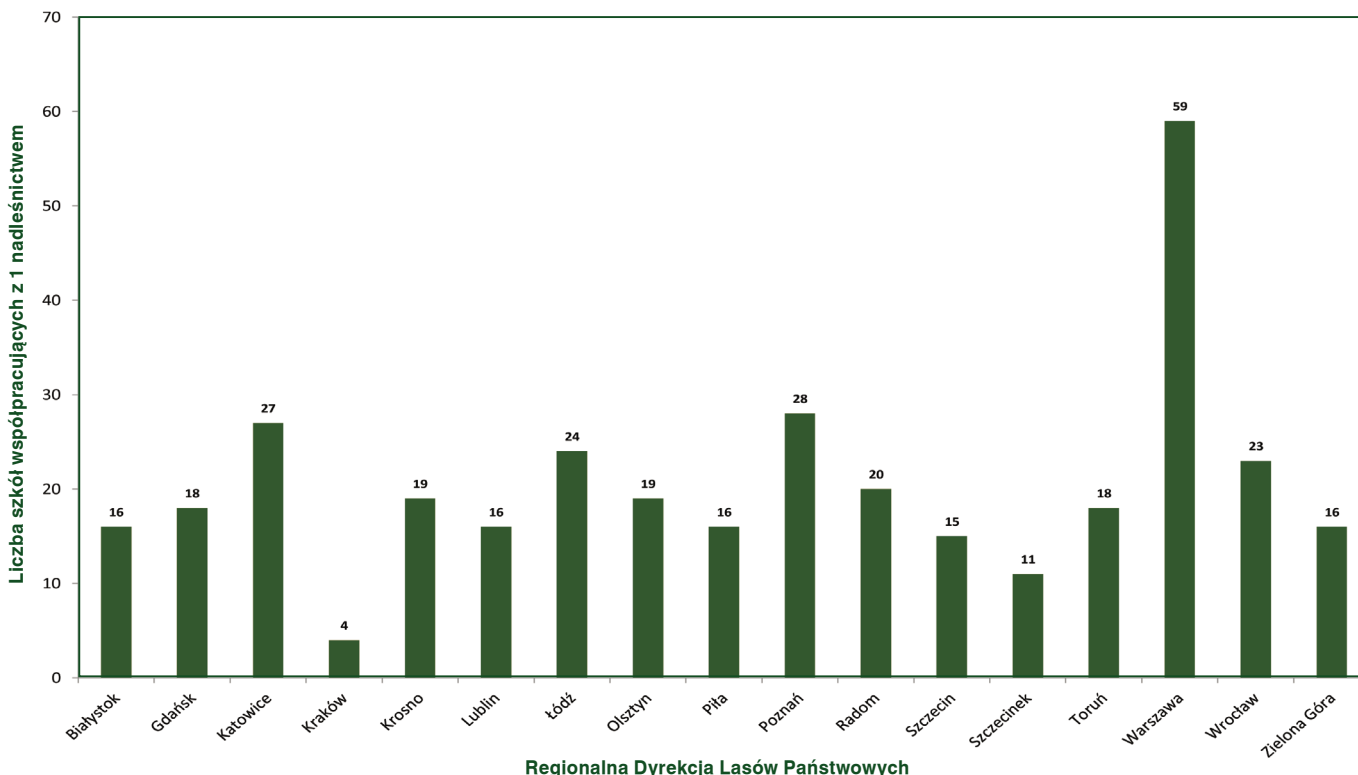
3. Współpraca w edukacji

Działalność edukacyjna Lasów Państwowych w dużej mierze opiera się na współpracy z podmiotami, dla których edukacja jest zadaniem statutowym o pierwszorzędnym znaczeniu. Są to przede wszystkim szkoły wszystkich poziomów nauczania, ale również ośrodki edukacji ekologicznej, parki narodowe i krajobrazowe, domy kultury i muzea, kościoły, jednostki samorządowe, organizacje pozarządowe, jak również media: prasa, radio i telewizja.

Szkoły i środowisko nauczycielskie są naturalnym partnerem w działalności edukacyjnej Lasów Państwowych. Oferta przygotowana przez nadleśnictwa, często przy udziale nauczycieli, trafia tu na podatny grunt i wprost w zapotrzebowanie szkół realizujących edukację formalną, szczególnie w zakresie przedmiotów przyrodniczych. W 2013 r. nadleśnictwa współpracowały w całym kraju z ponad 8,5 tys. szkół, podejmując blisko 10,9 tys. wspólnych przedsięwzięć (konkursów, wycieczek do lasu, akcji sprzątania lasu, sadzenia drzewek, dokarmiania zwierząt itp.). Statystycznie, każde nadleśnictwo w kraju współpracowało z 20 szkołami (tabela 5.1), przy czym najwięcej szkół dociera do nadleśnictw zlokalizowanych przy dużych aglomeracjach miejskich: Warszawy – 59 szkół, Poznania – 28 szkół, Katowic – 27 szkół, Łodzi – 24 i Wrocławia – 23 szkoły na jedno nadleśnictwo miejscowej Dyrekcji Lasów Państwowych (wykres 7 na str. 10).

Z danych zamieszczonych w sprawozdaniach (tabele 5.1 i 5.2) wynika, że nadleśnictwa współpracują z ośrodkami edukacji ekologicznej, parkami krajobrazowymi i narodowymi. W tym przypadku mamy często do czynienia z sytuacją, kiedy kilka nadleśnictw współpracuje z tym

Wykres 7. Współpraca nadleśnictw ze szkołami w działalności edukacyjnej w 2013 roku (średnia liczba szkół współpracujących na 1 nadleśnictwo - wg RDLP)

samym podmiotem (np. parkiem narodowym), co w praktyce przyczynia się do zwielokrotnienia efektu edukacyjnego. Sytuacja ta dotyczy również współpracy z organizacjami pozarządowymi o profilu ekologicznym, do których zalicza się m.in. Komitet Ochrony Orłów, Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Towarzystwo Przyjaciół Lasu, czy Klub Przyrodników.

Duże znaczenie w popularyzacji działalności edukacyjnej Lasów Państwowych mają media: prasa, radio i telewizja. „Wspólne przedsięwzięcia” z mediami to przede wszystkim komunikaty i artykuły prasowe oraz programy radiowe i telewizyjne traktujące o przedsięwzięciach i wydarzeniach edukacyjnych.

Leśnicy współpracują z kościołami. Najczęściej są to informacje i komunikaty podawane przez duchowieństwo – księży, siostry zakonne, katechetów – w ramach katechezy, okolicznościowych nabożeństw i uroczystości religijnych o zagrożeniach pożarowych lasów, w tym o szkodliwości wypalania traw, ale również są to spotkania z leśnikami przy okazji pozyskiwania stroiszu, czy świątecznej choinki. Utrwaloną tradycją jest uczestnictwo osób duchownych w leśnych uroczystościach rocznicowych i poświęceniu nowych obiektów.

Lasy Państwowe znajdują partnerów do działań edukacyjnych w lokalnym samorządzie. W 2013 r. nadleśnictwa wykazały ponad tysiąc jednostek samorządowych współpracujących z leśnikami w edukacji ekologicznej społeczeństwa. Wspólne cele w ochronie lasów przed pożarami łączą leśników z jednostkami Straży Pożarnej. Praktycznie każde nadleśnictwo w kraju podejmuje działania edukacyjne i wychowawcze w tym zakresie we współpracy ze strażakami Państwowej bądź Ochotniczej Straży Pożarnej.

4. Pracownicy Lasów Państwowych w edukacji leśnej społeczeństwa

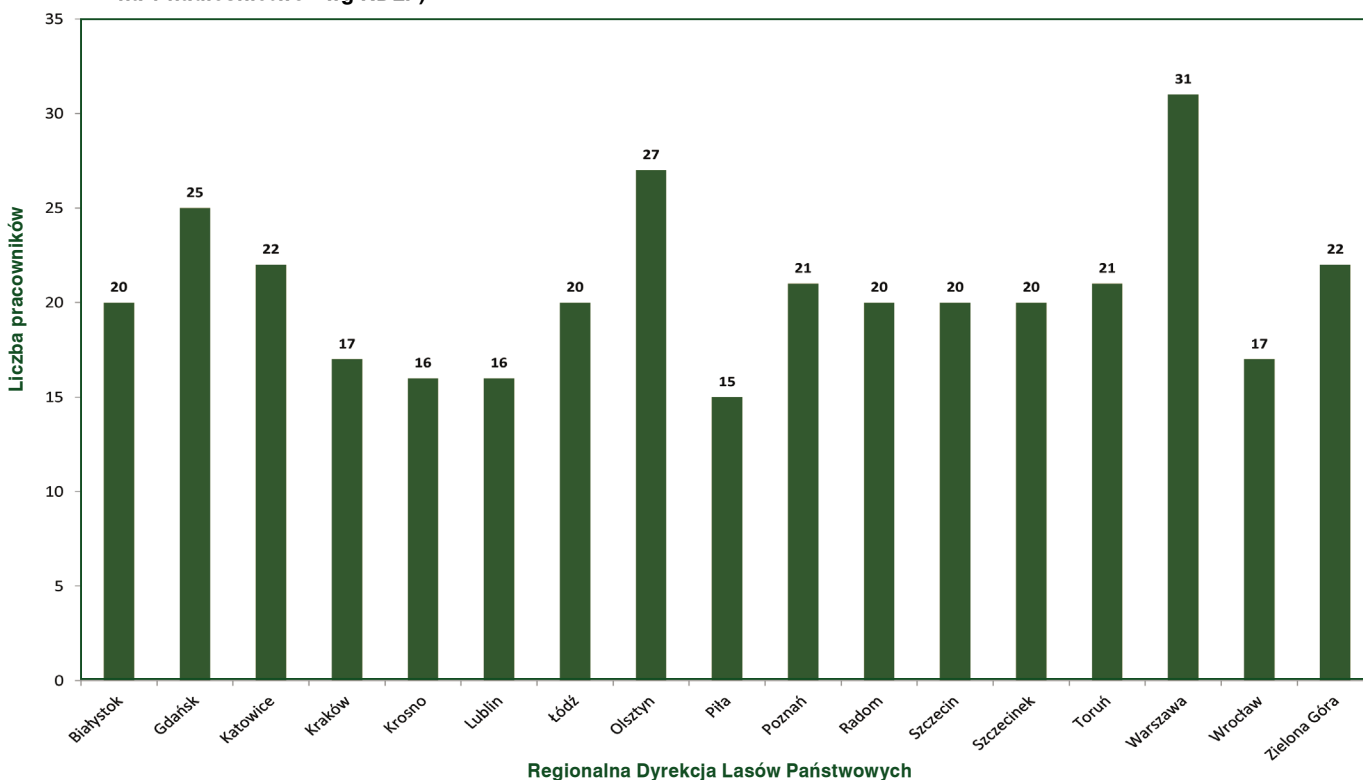
Dobrze widoczna obecność Lasów Państwowych w nieformalnej edukacji przyrodniczej społeczeństwa jest możliwa dzięki powszechnemu zaangażowaniu leśników w tę działalność. W 2013 roku blisko 8,8 tys. leśników poświęciło część czasu swojej pracy na edukację osób zainteresowanych lasami i leśnictwem, czy to na terenie nadleśnictwa, na zaproszenie w szkołach, urzędach czy innych miejscach (patrz tabela poniżej). Na uwagę zasługuje dynamiczna tendencja wzrostowa, gdy chodzi o włączanie się pracowników nadleśnictw w działania edukacyjne. W 2005 r. uczestniczyło w nich 4829 pracowników, w 2006 – 6732, a w 2013 r. już 8772.

Zdecydowana większość leśników prowadzi zajęcia edukacyjne tylko sporadycznie, kilka – kilkanaście razy w roku. Dzięki jednak tak powszechnemu zaangażowaniu, zapotrzebowanie społeczne na edukację leśną można w dużym stopniu spełnić. Leśnicy zatrudnieni w ośrodkach edukacji leśnej, głównie na terenie Leśnych Kompleksów

Tabela. Pracownicy nadleśnictw angażujący się w edukację leśną społeczeństwa w 2013 roku – według stanowisk

STANOWISKO	Liczba osób	Udział ilościowy w %
Nadleśniczy	392	4,5
Zastępca nadleśniczego	370	4,2
Inżynier nadzoru	439	5,0
Specjalista, referent	1 430	16,3
Leśniczy, podleśniczy	4 995	56,9
Strażnik leśny	612	7,0
Stażysta	534	6,1
RAZEM	8 772	100,0

Wykres 8. Pracownicy nadleśnictw angażujący się w działalność edukacyjną w 2013 roku (średnia liczba pracowników na 1 nadleśnictwo - wg RDLP)

Promocyjnych, na edukację poświęcają więcej czasu pracy. W 2013 r. było to już ponad 60 osób i w połowie przypadków edukacja zajmowała od 50 do 100% czasu pracy, w pozostałych – od 10 do 50%.

Z danych zamieszczonych w sprawozdaniach (tabela 6) wynika, że najliczniejszą grupą leśnych edukatorów, liczącą łącznie 4955 osób, są leśniczowie i podleśniczowie, a następnie specjaliści, referenci i pracownicy techniczni nadleśnictw (1430 osób). Sytuacja ta wynika wprost ze struktury zatrudnienia w Lasach Państwowych, jak również z przyjętej generalnie zasady, że leśniczowie „obsługują”, gdy chodzi o edukację leśną, przynależne terytorialnie do danego leśnictwa szkoły.

Godny uwagi jest fakt dużego zainteresowania i osobistego zaangażowania nadleśniczych, ich zastępców i inżynierów nadzoru w działania edukacyjne nadleśnictw (tabela 6). Z natury rzeczy są to wystąpienia i spotkania sporadyczne i ukierunkowane na grupy „bardziej wymagające”, niemniej świadczą o przykładaniu dużej wagi przez kadrę kierowniczą do kontaktów ze społeczeństwem. Aż 392 nadleśniczych (91%) deklaruje osobiste uczestnictwo w działaniach edukacyjnych własnego nadleśnictwa. Przeciętnie 20 pracowników każdego nadleśnictwa w kraju angażuje się w edukację leśną społeczeństwa, przy czym najwyższe średnie odnotowano w nadleśnictwach regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych w Warszawie – 31, Olsztynie – 27 i Gdańsku – 25 pracowników (wykres 8).

5. Nadleśnictwo edukacyjne 2013 roku

Z obliczeń wykonanych w oparciu o dane zawarte w sprawozdaniach z działalności edukacyjnej regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych wyłania się obraz przeciętnego – pod względem statystycznym – czysto teoretycznego

nadleśnictwa edukacyjnego roku 2013. Na obraz ten składa się kilka elementów. W edukacji leśnej wykorzystywana jest przede wszystkim leśna ścieżka dydaktyczna. Na każde nadleśnictwo w kraju przypada średnio dwie, a w co czwartym nadleśnictwie nawet trzy ścieżki, chociaż w rzeczywistości niektóre (nieliczne) nadleśnictwa nie posiadają ścieżki dydaktycznej, a inne mają ich cztery, czy nawet pięć. Statystycznie biorąc, każde nadleśnictwo posiada już wiatę edukacyjną, gdyż jest ich w kraju 532 na 430 istniejących nadleśnictw. Powszechnie wykorzystywane są w celach edukacyjnych obiekty gospodarcze, jak np. szkoły leśne, drzewostany nasienne i zachowawcze. Takie zastosowanie znajdują również obiekty przyrodnicze niezwiązane bezpośrednio z gospodarką leśną, jak rezerваты przyrody, ogrody i parki dendrologiczne. Więcej niż połowa nadleśnictw (263) posiada własną izbę edukacyjną.

W różnych formach edukacji leśnej organizowanych przez jedno nadleśnictwo uczestniczyło w 2013 r. ponad 4,7 tys. osób. Były to przede wszystkim przedszkolaki, dzieci i młodzież szkolna w wieku od 3 do 12 lat (54,3%). Uczestnicy edukacji najczęściej korzystali z zajęć terenowych i wycieczek z przewodnikiem (np. z wykorzystaniem leśnej ścieżki dydaktycznej). Dużą frekwencją cieszą się akcje i imprezy edukacyjne organizowane na terenie nadleśnictwa, typu Dni Otwarte w nadleśnictwie, Sprzątanie Świata, Dzień Ziemi, Święto Niezapominajki. Statystyczne nadleśnictwo edukacyjne przeprowadziło w 2013 r. 33 zajęcia terenowe, w których uczestniczyło łącznie blisko 1,3 tys. osób. Pracownicy nadleśnictwa przeprowadzili 22 zajęcia we własnej izbie leśnej lub ośrodku edukacji dla 722 osób oraz 13 lekcji w szkołach dla 559 uczniów. Ponadto wygłosili cztery prelekcje na forum samorządowym, czy zebraniu wiejskim dla dwustu słuchaczy.

Nadleśnictwo przygotowało trzy konkursy (wiedzy przyrodniczej, plastyczne, fotograficzne), a w każdym z nich uczestniczyło średnio 82 osoby. Ponadto, było ono organizatorem lub współorganizatorem sześciu akcji i imprez edukacyjnych, jak Dzień Ziemi, Sprzątanie Świata, Dni Otwarte w nadleśnictwie, zimowe dokarmianie zwierząt itp. W jednej takiej akcji uczestniczy średnio 233 osoby. Statystycznie biorąc, każde nadleśnictwo urządziło dwie wystawy rysunków, obrazów, fotografii, eksponatów itp., które odwiedzały przeciętnie 292 osoby. W innych formach edukacji przyrodniczo-leśnej i promocji, gdzie frekwencja jest tylko szacowana, organizowanych przez nadleśnictwo (np. stoiska na targach i festynach, grzybobranie, konsultacje przy pisaniu prac naukowych) uczestniczyło jeszcze ponad 5,4 tys. osób.

W działalności edukacyjnej statystyczne nadleśnictwo współpracowało w 2013 r. z 20 szkołami, z dwiema bądź trzema jednostkami samorządowymi, z dwiema organizacjami pozarządowymi (Komitet Ochrony Orłów, Liga Ochrony Przyrody, Klub Przyrodników, Towarzystwo Przyjaciół Lasu). Co drugie nadleśnictwo współpracowało z parkiem krajobrazowym lub narodowym. W celu promocji wydarzeń edukacyjnych i wiedzy o lesie nadleśnictwo najczęściej utrzymuje kontakty z dwiema redakcjami lokalnej prasy, natomiast dwa na każde trzy nadleśnictwa współpracują z rozgłośnią radiową i stacją telewizyjną.

Tak duże spektrum działań edukacyjnych było możliwe, ponieważ angażowało się w nie (w różnym stopniu) 20 pracowników nadleśnictwa, w tym 11 leśniczych (i podleśniczych) oraz trzech specjalistów z biura nadleśnictwa. Uśrednione dane wskazują, że w edukacji leśnej społeczeństwa uczestniczy w każdym nadleśnictwie jeden, a czasem dwóch funkcjonariuszy Straży Leśnej. Poza tym w działaniach edukacyjnych 93% nadleśnictw w kraju uczestniczyła też kadra kierownicza: nadleśniczy, jego zastępca i inżynier nadzoru.

6. Inne jednostki Lasów Państwowych w edukacji leśnej społeczeństwa

6.1. Regionalna dyrekcja Lasów Państwowych

Regionalne dyrekcje Lasów Państwowych (RDLP) w zakresie edukacji leśnej społeczeństwa pełnią głównie rolę koordynującą, doradczą i wspierającą działalność edukacyjną nadzorowanych nadleśnictw. W każdej z 17 RDLP w kraju wyznaczony jest koordynator edukacji leśnej, który wykonuje ponadto samodzielnie – często wspierany przez innych pracowników dyrekcji – szereg zadań edukacyjnych, jak kontakty z kuratorium oświaty i ze szkołami, przygotowanie i głoszenie referatów, opracowanie folderów, publikacji prasowych, programów radiowych i telewizyjnych. W niektórych regionalnych dyrekcjach LP aktywnie funkcjonuje dział edukacyjny na stronie internetowej.

Biura regionalnych dyrekcji LP na ogół nie posiadają własnych obiektów edukacyjnych. Wyjątkowo, spotkania edukacyjne odbywają się w salach konferencyjnych (Kra-

ków, Toruń), izbach leśnych bądź wiatkach edukacyjnych (Krosno, Szczecinek). Częściej w edukacji wykorzystywane są obiekty pobliskich nadleśnictw, tak jak np. pracownicy biura RDLP w Olsztynie w działalności edukacyjnej wykorzystują obiekty Nadleśnictwa Kudypy, gdzie do dyspozycji jest ośrodek, wiatka edukacyjna, ścieżka dydaktycznych i arboretum.

Pracownicy biur RDLP przeprowadzili w 2013 r. (według danych z 10 dyrekcji na 17 istniejących) 7 zajęć terenowych, 12 prelekcji-wykładów w sali konferencyjnej i 64 lekcje w szkołach. W tych formach edukacji uczestniczyło łącznie ponad 3,5 tys. osób. Wygłaszali też prelekcje podczas 42 spotkań edukacyjnych poza szkołami, łącznie dla 2,2 tys. słuchaczy. Przeprowadzili 35 konkursów (plastycznych, wiedzy leśnej, fotograficznych) przy frekwencji 4,8 tys. uczestników. Zorganizowali 35 dużych akcji edukacyjnych np. z okazji Sprzątania Świata, Dnia Ziemi, w których uczestniczyło ponad 112 tys. osób, głównie dzieci i młodzieży z miast, gdzie mieści się siedziba RDLP. Ponadto, przygotowali 9 wystaw o tematyce przyrodniczo-leśnej, które odwiedziło ponad 27 tys. osób. Stoiska edukacyjne prowadzone przez leśników z RDLP na różnego rodzaju festynach (Dzień Ziemi, Światowy Dzień Ochrony Środowiska, dożynki) odwiedziło, szacunkowo, blisko 130 tys. osób. Łączna frekwencja w wydarzeniach edukacyjnych organizowanych, bądź współorganizowanych przez biura 10 RDLP przekroczyła 280 tys. osób.

W ostatnich latach rośnie znaczenie stron internetowych, zarówno nadleśnictw jak i regionalnych dyrekcji LP jako narzędzia wspomagającego edukację leśną społeczeństwa. W 2013 roku strony internetowe jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych zostały ujednolicone. Ciekawe graficznie, na bieżąco aktualizowane i atrakcyjne merytorycznie, notują nawet kilkadziesiąt tysięcy odwiedzin w ciągu miesiąca.

Biura RDLP na polu edukacji współpracowały w 2013 r. głównie ze szkołami (211), ośrodkami edukacji (14) oraz redakcjami prasy (58), radia (47) i telewizji (34). W wyniku współpracy z mediami opublikowano blisko 156 artykułów prasowych, 162 programy radiowe oraz 101 telewizyjnych z zakresu edukacji przyrodniczo-leśnej. Biura RDLP współpracowały na niwie edukacyjnej również z 34 organizacjami pozarządowymi, 17 samorządami (głównie chodzi tu o Urzędy Marszałkowskie) i 25 komendami Straży Pożarnej. Według niepełnych danych wydatki biur RDLP na działalność edukacyjną i promocyjną w 2013 r. wyniosły od 1 tys. zł do 85 tys. zł, przy czym na uwagę zasługują skuteczne starania biur RDLP w Gdańsku i Pile, które uzyskały na działalność edukacyjną odpowiednio: 32 tys. zł i 25 tys. zł z Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Z uwagi na fakt, że plan kont nie przewiduje wydatków edukacyjnych na szczeblu RDLP, koszty tej działalności odnoszone są na ogół na rzecz kosztów promocji, bądź kosztów funkcjonowania biur. W ramach działalności promocyjnej regionalne dyrekcje LP uczestniczyły w 2013 roku w dużej ogólnopol-

skiej akcji „Lasy Państwowe. Zapraszamy!” koordynowanej i dofinansowanej przez Centrum Informacyjne Lasów Państwowych.

W działaniach edukacyjnych biur 10 RDLP uczestniczyło łącznie 68 pracowników, w tym najwięcej specjalistów (31), naczelników wydziałów merytorycznych (23), ale te zadania wykonują również dyrektorzy i wicedyrektorzy (14).

6.2. Centrum Informacyjne Lasów Państwowych

Centrum Informacyjne Lasów Państwowych (CILP) jest jednostką organizacyjną Lasów Państwowych o zasięgu krajowym. Zadaniem Centrum jest realizacja polityki informacyjnej, promocja i kształtowanie wizerunku Lasów Państwowych, krzewienie i popularyzacja wiedzy leśnej, tworzenie forum wymiany doświadczeń i poglądów, monitorowanie życia politycznego, gospodarczego i informacji medialnych. Swoją misję wypełnia, zarządzając witryną internetową Lasów Państwowych, koordynując funkcjonowanie stron internetowych jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych, prowadząc działalność wydawniczą (prasa i publikacje książkowe: promocyjne i branżowe na rzecz Lasów Państwowych), medialną, nadzorując produkcję filmową na rzecz Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych.

Działalność promocyjna i edukacyjna

Działania realizowane przez Centrum Informacyjne LP w 2013 r. były nakierowane na budowanie i utrwalanie w społeczeństwie wiedzy i przekonania, że polskie lasy są dobrze zarządzane przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, a leśnicy prowadzą zrównoważoną gospodarkę leśną z uwzględnieniem potrzeb społeczeństwa takich jak m.in. powszechne udostępnienie lasu, rozbudowa sieci leśnej infrastruktury edukacyjnej, turystycznej i rekreacyjnej. W drugiej połowie 2013 r., wszystkie projekty realizowano w ramach spójnej koncepcji nowej kampanii „Lasy Państwowe. Zapraszamy”, która jest kontynuowana i rozwijana w 2014 r.

a. Wydarzenia o charakterze promocyjno-edukacyjnym

Większość działań realizowano w ramach kampanii społecznej „Lasy Państwowe. Zapraszamy”, która była ukierunkowana na budowanie, utrwalenie i wzmocnienie powszechnego przekonania, że polskie lasy są dobrze zarządzane przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, a leśnicy dbający o stan środowiska naturalnego i prowadzący zrównoważoną gospodarkę leśną, nie zapominają o potrzebach społeczeństwa; udostępniają i rozbudowują sieć leśnej infrastruktury edukacyjnej, turystycznej i rekreacyjnej. W ramach kampanii „Lasy Państwowe. Zapraszamy” zrealizowano w 2013 r. m.in. następujące wydarzenia:

- „Piknik Naukowy” – największa tego typu impreza w Europie, przygotowana przez Polskie Radio i Centrum Nauki Kopernik. XVII edycja Pikniku odbywała się pod hasłem „Życie” i odbywała się na Stadionie Narodowym w Warszawie. Lasy Państwowe były reprezentowane przez leśników z Leś-

nego Kompleksu Promocyjnego „Sudety Zachodnie”. Stoisko „leśne” odwiedziło około pięć tysięcy miłośników przyrody.

- „Dzień Ziemi” – akcja ekologiczno-edukacyjna organizowana przez Fundację Ośrodka Edukacji Ekologicznej przy współpracy Lasów Państwowych na Polu Mokotowskim w Warszawie. Uczestniczy w niej każdego roku tysiące mieszkańców stolicy. Lasy Państwowe wystawiają się na stoiskach edukacyjnych z bogatą ofertą gier, zabaw, konkursów, wydawnictw oraz sadzonek drzew rozdawanych w ramach akcji „Sadzimy 500 milionów drzew”,

- „Las Erasmusa” – akcja polegająca na sadzeniu, w jedenastu wybranych nadleśnictwach na terenie Polski, symbolicznych lasów przez studentów uczestniczących w międzynarodowym programie Erasmus. Studenci posadzili łącznie 15 tysięcy drzewek,

- „Leśnicy każdego roku sadzą 500 mln drzew” – akcja edukacyjna prowadzona wspólnie z Fundacją „Arka”, w której uczestniczyły przedszkolaki oraz dzieci i młodzież szkolna w punktach centralnych wybranych dużych miastach Polski,

- „Sprzątanie Świata – Polska” – akcja organizowana w Polsce przy współpracy z Fundacją Nasza Ziemia, mająca na celu podniesienie świadomości społeczeństwa i wspólną troskę o przyrodę, w tym o czyste lasy. W ramach akcji organizowany jest również konkurs „Odkryjmy czysty las”, w którym uczestniczyły szkoły, gminy, firmy, organizacje pozarządowe i osoby prywatne,

- „Święto drzewa” – coroczny program edukacyjny realizowany wspólnie z organizacją ekologiczną Klub Gaja. Polega na sadzeniu drzew w ogrodach, parkach, wśród pól uprawnych, wzdłuż dróg, wokół szkół, boisk i placów zabaw,

- „Święto Polskiej Niezapominajki” – dwunasta edycja tego wydarzenia odbyła się tradycyjnie na terenie Leśnego Ośrodka Edukacyjnego w Jedlni (RDLP w Radomiu) pod patronatem Programu Pierwszego Polskiego Radia i obejmowała szereg wydarzeń edukacyjnych, promocyjnych, rekreacyjnych,

- „Choinki Nadziei” – projekt realizowany we współpracy Lasów Państwowych z Fundacją Arka oraz placówkami oświatowymi (szkołami), polegający na przeprowadzeniu programów artystycznych połączonych z przekazaniem świątecznych drzewek domom opieki społecznej, czy domom seniora,

- „Choinki Jedynki” – projekt realizowany przez Lasy Państwowe we współpracy z Programem I Polskiego Radia, promujący naturalne choinki jako drzewka świąteczne. Lasy Państwowe przekazały 15-metrowe świerki dla siedmiu miast Polski (Gniezno, Uniejów, Zamość, Tarnobrzeg, Jasło, Biała Podlaska, Warszawa). Akcji towarzyszyły terenowe studia radiowe, z których dziennikarze nadawali relacje na temat lasów i gospodarki leśnej.

W ramach ogólnopolskiej kampanii „Lasy Państwowe. Zapraszamy”, Centrum Informacyjne LP współpracowało z wybranymi jednostkami regionalnymi LP. Na terenie całego kraju zorganizowano kilkadziesiąt akcji promocyjno-edukacyjnych (informacja na str. 25-37).

b. Konkursy kierowane do społeczeństwa

Centrum Informacyjne LP jest współorganizatorem konkursów edukacyjnych adresowanych do różnych grup społeczeństwa, w tym przede wszystkim do dzieci i młodzieży szkolnej. W 2013 r. były to m.in.:

- międzynarodowy konkurs wiedzy o lesie „YPEF – Młodzież w lasach Europy” (III edycja), współorganizowany z Towarzystwem Przyjaciół Lasu,

- Ogólnopolski konkurs dla młodzieży szkolnej „Mój las” organizowane przez Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Leśnictwa i Drzewnictwa, Ligę Ochrony Przyrody i Lasy Państwowe,

- „Konkurs na edukacyjne gry terenowe” organizowany przez Ministerstwo Środowiska i Centrum Informacyjne LP,

- „Było wysypisko jest uroczysko” – akcja edukacyjna mająca na celu m.in. zaprezentowanie korzyści i wskazanie zmian w zachowaniach społecznych, wynikających z wprowadzenia nowych zasad gospodarki odpadami komunalnymi, ze szczególnym uwzględnieniem wpływu na tereny leśne. Uczestnikami akcji są placówki oświatowe (uczniowie z opiekunami), które podjęły współpracę z jednostkami Lasów Państwowych (nadleśnictwami).

Konferencje, warsztaty

Centrum Informacyjne LP organizowało lub współorganizowało konferencje i warsztaty, w których uczestniczyli przedstawiciele jednostek Lasów Państwowych oraz instytucji współpracujących. Odbłyły się m.in.:

- XIV Warsztaty dla liderów edukacji leśnej społeczeństwa, mające na celu podnoszenie kompetencji liderów edukacji leśnej. Na spotkaniu podejmowano tematykę bezpieczeństwa uczestników edukacji leśnej, zasad prowadzenia zajęć na ścieżkach edukacyjnych, problemy gospodarki łowieckiej oraz różne aspekty współpracy leśników i nauczycieli. Warsztaty odbyły się w Puszczykowie, w dniach od 28 do 30 października 2013 r.,

- Współczesne zagadnienia edukacji leśnej społeczeństwa – konferencja organizowana przez Centrum Edukacji Przyrodniczo-Leśnej w Rogowie przeznaczona dla osób zajmujących się edukacją ekologiczną, w tym leśną. Konferencja odbyła się w Rogowie, w dniach 4 i 5 grudnia 2013 r.

Działalność medialna

Działalność medialna Centrum Informacyjnego LP jest jednym ze sposobów promocji Lasów Państwowych, a także formą prowadzenia edukacji ekologicznej i leśnej społeczeństwa. Dotarcie do dużej liczby zróżnicowanych odbiorców, wymaga stosowania różnorodnych kanałów komunikacji, dlatego CILP korzysta z audycji radiowych, programów telewizyjnych oraz artykułów prasowych, publikowanych w wydawnictwach periodycznych i w Internecie.

- a. Produkcja telewizyjna w 2013 r. to m.in.: cykl 26 odcinków „Prosto z lasu” promujących proekologiczne postawy i działania w społeczeństwie (TVP INFO); cykl

14 programów „Las bliżej nas” – kompendium wiedzy o lasach (TVP 1); cykl 6 programów „Las bliżej nas” emitowanych w jesiennej ramówce TVP1; cykl 10 odcinków telewizyjnych o tematyce przyrodniczo-leśnej emitowanych na antenie TVP Polonia oraz na stronie internetowej TVP;

- b. Liczne audycje radiowe podejmujące tematy polskich lasów, leśnictwa i grupy zawodowej leśników, m.in. w Programach Pierwszym i Trzecim Polskiego Radia.

- c. Artykuły edukacyjne i teksty publicystyczne w tytułach prasowych: Przyroda Polska, Gazeta Wyborcza, Super Express, Zwierciadło, Nowe Życie Gospodarcze, Środowisko, Cogito, Puls Biznesu, Polityka, Wprost, Do Rzeczy, Agora, Gość Niedzielny i in.

- d. Współpraca z Ośrodkiem Rozwojowo-Wdrożeniowym LP w Bedoniu – produkcja filmu „90-lecie Lasów Państwowych” i klipu promocyjnego „Dla lasu, dla ludzi”. Przygotowanie płyt DVD z materiałami edukacyjnymi w formie „wrzutek” do czasopism przyrodniczych, w tym m.in. Jaki to ptak, Las pełen wody, Dzika przyroda w sercu Europy, Magia sosnowego boru

- e. Wydawanie własnych tytułów prasowych: miesięcznika „Głos Lasu” – magazynu wewnętrznego, adresowanego do pracowników Lasów Państwowych oraz kwartalnika „Echa Leśne” skierowanego do zewnętrznych partnerów, organizacji oraz społeczeństwa zainteresowanych szeroko rozumianą tematyką przyrodniczą i leśną.

Internet

Centrum Informacyjne LP zarządza witryną internetową Lasów Państwowych.

- a. www.lasy.gov.pl – strona internetowa Lasów Państwowych, podstawowe źródło informacji o PGL LP oraz o tym, co dzieje się w polskich lasach. Zawiera treści dotyczące struktury organizacji, jej historii, gospodarki leśnej, działalności rynkowej i społecznej. W 2013 r. odwiedziło stronę 2,4 mln unikalnych użytkowników, zanotowano ponad 10,2 mln odwiedzin i blisko 20 mln odsłon. W serwisie umieszczono ponad 670 aktualności i około 100 wydarzeń.

- b. Transmisje on-line, cieszące się ogromną popularnością w środowisku internautów: ŻubtyOnline – wspólna realizacja z Nadleśnictwem Browsk i Komitetem Ochrony Orłów (11,7 mln odsłon) oraz BielikiOnline – wspólna realizacja z Nadleśnictwem Dobrocin i Komitetem Ochrony Orłów (721,3 tys. odsłon).

- c. www.erys.pl – portal edukacyjny, w którym w 2013 r. odnotowano 238 tys. odwiedzin i 191 tys. unikalnych użytkowników. W portalu zarejestrowało się prawie 9 tys. dzieci i młodzieży. Największą popularnością cieszyły się blogi tematyczne: leśniczego, edukatora i blog przyrodniczy.

- d. www.czaswlas.pl – portal turystyczny, zawierający informacje dla osób zainteresowanych wypoczynkiem, edukacją i rekreacją na terenach leśnych kraju.

- e. Lasy Państwowe w działalności edukacyjnej, promocyjnej i komunikacji społecznej coraz powszechniej wykorzystują media społecznościowe. Dużą popularność

cią cieszyły się m.in. profile projektów: Bieliki Online (ponad 23,5 tys. fanów) i Żubry Online (76,8 tys. fanów) na Facebooku.

Wydawnictwa nieperiodyczne

Centrum Informacyjne LP realizowało w 2013 r. plan wydawniczy uwzględniający potrzeby edukacyjne i promocyjne Lasów Państwowych. Ogółem wydano 28 pozycje. Były to publikacje branżowe, edukacyjne i promocyjne w nakładach od kilkuset egzemplarzy do 10 tysięcy. Tradycyjnie stałą pozycją wydawniczą były kalendarze o tematyce leśnej oraz „Kalendarz z lasu” kolportowany wraz z czasopismami dla licealistów i gimnazjalistów „Cogito” i „Victor Gimnazjalista”. Z myślą o 90-leciu LP wydano album fotograficzny „Lasy Państwowe w 90 odsłonach”, zawierający również treści edukacyjne.

6.3. Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie

Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie jest jednostką organizacyjną Lasów Państwowych. Jednym z głównych zadań statutowych Ośrodka jest prowadzenie edukacji leśnej społeczeństwa. Do edukacji służą następujące obiekty: ośrodek edukacji leśnej, izba edukacji leśnej, wiata edukacyjna, punkt edukacji leśnej, park-arboretum, leśna ścieżka dydaktyczna, pokazowa zagroda zwierząt, dwie wystawy terenowe, pięć wystaw stałych oraz sześć wystaw czasowych. Wystawy stałe są urządzone w obiektach Muzeum Leśnictwa. Ich tematy to: „Związki lasu z kulturą”, „Historia gospodarstwa leśnego na ziemiach polskich”, „Technika leśna” i „Przyrodnicze podstawy leśnictwa – spotkanie z lasem”.

Z oferty edukacyjnej Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie w 2013 r. skorzystało 36,4 tys. osób, w tym najwięcej dzieci i młodzieży szkolnej w wieku od 7 do 12 lat

Tabela. Formy edukacji leśnej zrealizowane przez Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie i frekwencja w 2013 r.

FORMA EDUKACJI	Liczba zajęć	Liczba uczestników
Lekcje terenowe i wycieczki z przewodnikiem	128	3 632
Warsztaty edukacyjne	27	607
Konkursy edukacyjne	8	1 292
Akcje, imprezy edukacyjne	5	3 258
Prelekcje, wykłady, konferencje	31	758
Prelekcje w szkołach	8	683
Inne wydarzenia (koncert, plener)	4	258
Wystawy edukacyjne (stałe i czasowe)	x	25 918
RAZEM	x	36 406
Inne (zwiedzanie pokazowej zagrody zwierząt i parku-arboretum)	x	94 332

(14,8 tys.) oraz dorosłych (13,4 tys.). Ponadto, park-arboretum i pokazową zagrodę zwierząt odwiedziło ponad 94 tys. osób. W tabeli obok pokazano zrealizowane w OKL formy edukacji wraz z frekwencją.

W działalności edukacyjnej Ośrodek Kultury Leśnej współpracował ze 141 podmiotami, w tym głównie ze szkołami (103) i mediami (20). Liczba pracowników OKL, zajmujących się edukacją, wynosiła 23 osoby. Sezonowo zatrudniano dodatkowo cztery osoby w charakterze przewodników po wystawach edukacyjnych.

Koszty działalności edukacyjnej Ośrodka w 2013 r. wyniosły 410,6 tys. zł, w tym dotacja z funduszu leśnego 353,9 tys. zł, zaś 18,2 tys. zł stanowiła dotacja z Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej.

6.4. Leśny Bank Genów Kostrzyca

Działalność edukacyjna prowadzona w Leśnym Banku Genów Kostrzyca ma na celu upowszechnianie wiedzy o środowisku leśnym i zrównoważonej gospodarce leśnej, podnoszenie świadomości społecznej w zakresie racjonalnego i odpowiedzialnego korzystania z lasu oraz budowanie zaufania społecznego do działalności zawodowej leśników. Przekazywana jest również informacja na temat działalności Leśnego Banku Genów Kostrzyca, jednostki organizacyjnej Lasów Państwowych powołanej do ochrony leśnych zasobów genowych. Głównymi odbiorcami oferty edukacyjnej LBG są dzieci i młodzież szkolna oraz studenci. Tematyka i formy zajęć dostosowane są do wieku i wiedzy odwiedzających.

W działalności edukacyjnej Leśnego Banku Genów wykorzystywane są: sala edukacyjna oraz do zwiedzania – laboratorium i chłodnia w gmachu głównym LBG, a ponadto arboretum z wytyczonymi trasami dydaktycznymi i hydrobotaniczna oczyszczalnia ścieków. Edukacją zajmuje się jeden pracownik, w razie potrzeby wspierany przez pracowników z innych działów Banku Genów.

W 2013 r. w edukacji przyrodniczej prowadzonej przez Leśny Bank Genów Kostrzyca uczestniczyło blisko 2 tys. osób, głównie dzieci i młodzież szkolna (69,2%). Zrealizowano kilka akcji i projektów edukacyjnych, jak: zimowe dokarmianie zwierząt, dni drzewi otwartych, akcję „Jak powstaje las?”, konkursy przyrodnicze dla dzieci, pięć wystaw o tematyce przyrodniczej, festiwal „Dary Lasu” na rynku głównym w Lwówku Śląskim oraz duży projekt edukacyjny „Las inspiruje – odkrywamy tajemnice arboretum” dofinansowany z WFOŚiGW we Wrocławiu.

Leśny Bank Genów Kostrzyca jest miejscem prowadzenia konferencji, szkoleń zawodowych i kursów specjalistycznych z zakresu genetyki, selekcji, nasiennictwa i szkółkarstwa leśnego dla leśników z całego kraju. Miejsce to odwiedzają również goście z zagranicy.

Leśny Bank Genów Kostrzyca otrzymał w 2013 roku prestiżową nagrodę Green Apple Awards 2013 – brąz w kategorii sektora publicznego – projekty na rzecz środowiska, przyznawaną przez międzynarodową organizację pozarządową The Green Organisation. ■

III. DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNA LEŚNYCH KOMPLEKSÓW PROMOCYJNYCH (LKP) w 2013 roku

Leśne Kompleksy Promocyjne to jednostki funkcjonalne o znaczeniu ekologicznym, edukacyjnym i społecznym (ustawa o lasach z 1991 r.). Były tworzone na terenie całego kraju na mocy zarządzeń dyrektora generalnego Lasów Państwowych, w latach 1994-2011. Obecnie jest ich 25 i obejmują łącznie powierzchnię ponad 1,2 mln tys. ha (17% powierzchni Lasów Państwowych).

W skład Leśnych Kompleksów Promocyjnych wchodzi od jednego do siedmiu nadleśnictw, a w kilku przypadkach w granicach LKP znalazły się również tereny instytucji naukowych, uczelni, czy lasy innej własności, na przykład lasy miejskie. Informacje zawarte w tym rozdziale (III.) odnoszą się do nadleśnictw Lasów Państwowych wchodzących w skład 25 Leśnych Kompleksów Promocyjnych według stanu na 1 lutego 2013 r. Jest ich razem 72, co stanowi 16,7% wszystkich (430) nadleśnictw w Polsce.

Jednym z zadań przypisanych Leśnym Kompleksom Promocyjnym, już przy tworzeniu pierwszych takich jednostek w 1994 r. była „edukacja ekologiczna społeczeństwa”. Ta sfera działalności nadleśnictw promocyjnych w ciągu minionych dwudziestu lat rozwijała się nadzwyczaj dynamicznie. Niniejsza informacja jest próbą oceny działalności edukacyjnej LKP, w tym również dla celów porównawczych, sporządzoną na bazie sprawozdań za 2013 r., wykonanych przez regionalne dyrekcje Lasów Państwowych. Należy zaznaczyć, że działalność edukacyjna nadleśnictw LKP jest częścią działalności Lasów Państwowych, którą już opisano w rozdziale II.

1. Obiekty edukacji leśnej w LKP

Na terenie 25 Leśnych Kompleksów Promocyjnych funkcjonuje 27 ośrodków edukacji przyrodniczo-leśnej,

58 izb leśnych, 104 wiaty edukacyjne („zielone klasy”) i 213 ścieżek dydaktycznych (tab. 7.1). Są to główne obiekty wykorzystywane w działalności edukacyjnej Lasów Państwowych i z porównania danych (tabela 1 na końcu opracowania) wynika, że nadleśnictwa LKP są bardziej „nasycone” infrastrukturą edukacyjną niż nadleśnictwa pozostałe. Dotyczy to zwłaszcza lokalizacji ośrodków edukacji, ale już w zdecydowanie mniejszym stopniu izb leśnych, wiat edukacyjnych i ścieżek dydaktycznych. Gdy chodzi natomiast o wykorzystywane w działalności edukacyjnej punkty i powierzchnie (szkółki leśne, drzewostany itp.), jak również inne obiekty niezwiązane z gospodarką leśną (rezerваты przyrody, ogrody i parki dendrologiczne) – to ich liczebność i rozmieszczenie można uznać za równomierne na terenie Lasów Państwowych, z wyjątkiem obiektów małej retencji, które spotyka się w nadleśnictwach Leśnych Kompleksów Promocyjnych wyraźnie częściej niż w nadleśnictwach poza LKP. Rodzaj i liczebność wszystkich obiektów edukacyjnych na terenie poszczególnych LKP w 2013 r. pokazano w tabelach 7.1 i 7.2.

2. Formy edukacji leśnej w LKP

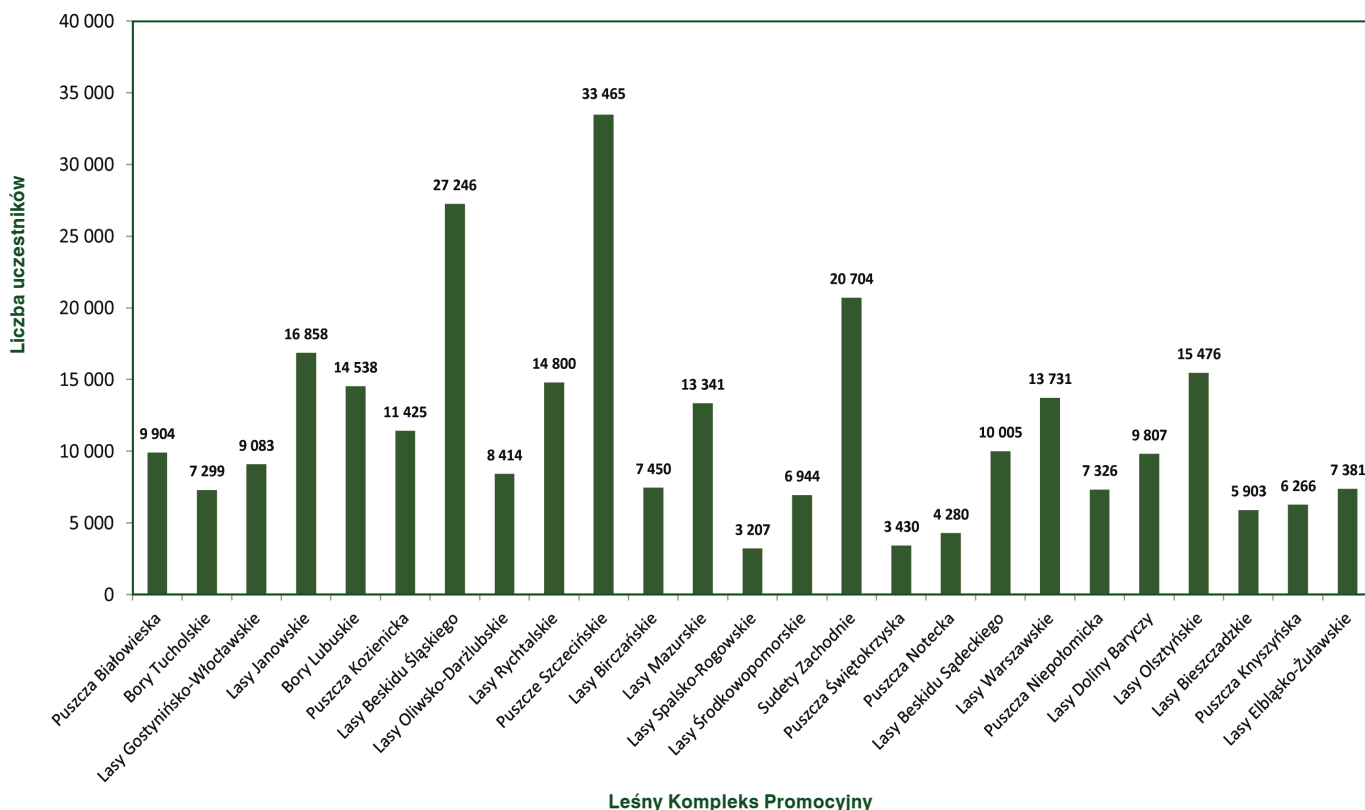
W nadleśnictwach Leśnych Kompleksów Promocyjnych realizowane są te same formy edukacji leśnej, co w całych Lasach Państwowych. Frekwencja ogółem, jak i w poszczególnych formach edukacji jest tu jednak znacznie wyższa. Dane porównawcze dla przeciętnego nadleśnictwa z LKP i nadleśnictwa spoza LKP zestawiono w tabeli poniżej.

Nadleśnictwo „promocyjne” (wchodzące w skład LKP) było odwiedzane w 2013 r. średnio przez 11,2 tys. osób – uczestników różnych form edukacji, podczas gdy w nadleśnictwie poza LKP frekwencja była ponad trzy razy mniejsza

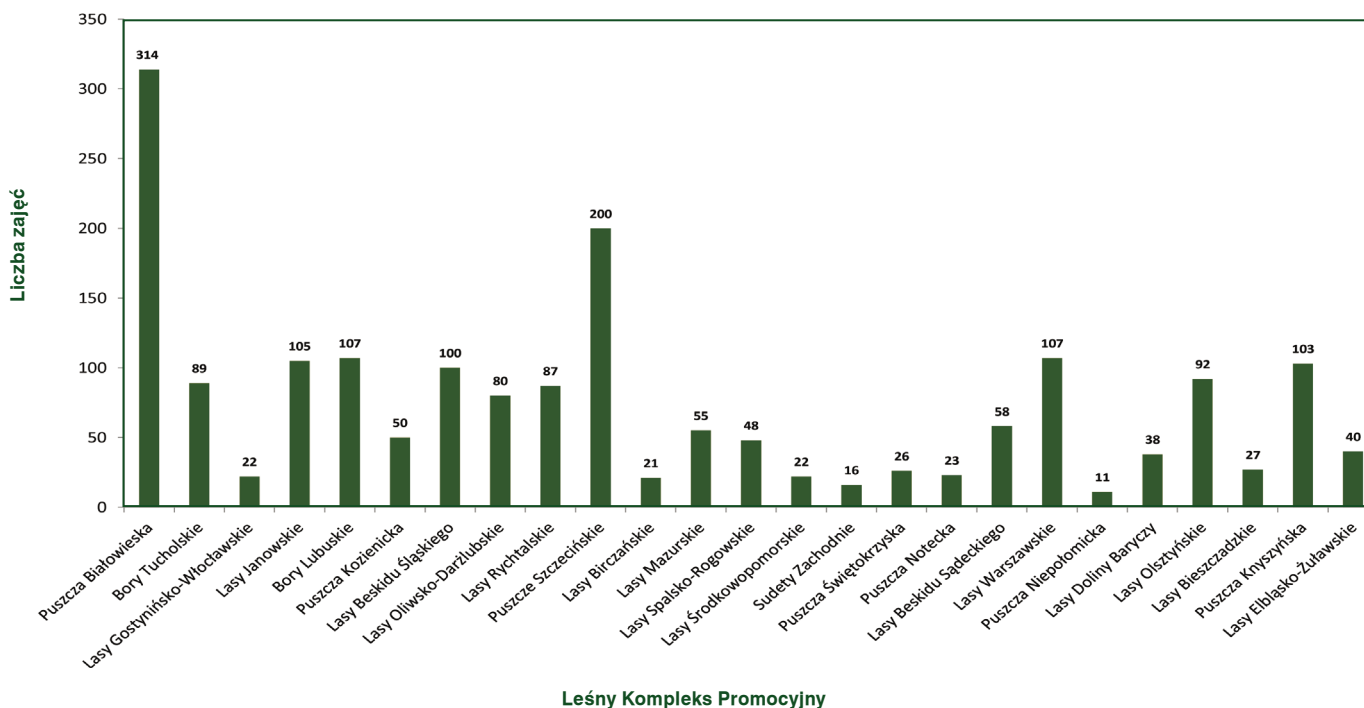
Tabela. Średnia liczba uczestników i form edukacji na jedno nadleśnictwo w 2013 roku

Nadleśnictwo (430 ogółem w LP)	Uczestnicy edukacji	Zajęcia terenowe	Zajęcia w izbie i ośrodku	Lekcje w szkole	Spotkania poza szkołą	Konkursy	Akcje	Wystawy
1. w LKP (72 nadleśnictwa)	11 231	73,5	45,6	19,9	6,2	4,6	8,1	1,5
2. poza LKP (358 nadleśnictw)	3 464	24,8	15,9	11,2	3,2	2,8	5,1	2,1
Relacja 1:2	3,2	3,0	2,9	1,8	1,9	1,6	1,6	0,7

Wykres 9. Frekwencja ogólna uczestników różnych form edukacji na jedno nadleśnictwo LKP w 2013 roku

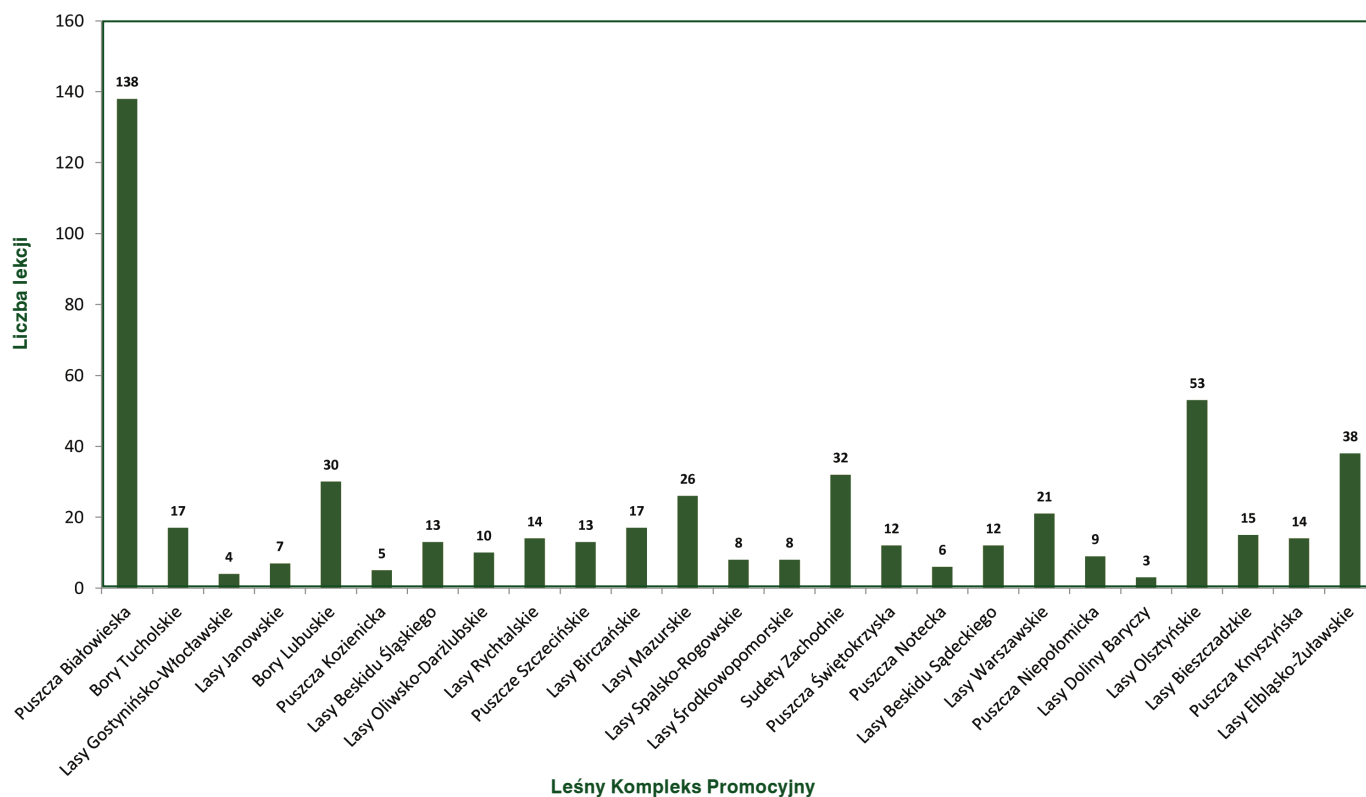
Wykres 10. Liczba zajęć terenowych przypadających na jedno nadleśnictwo LKP w 2013 roku

i wynosiła 3,4 tys. osób. W tabeli porównano ilość różnych form edukacji. W każdym przypadku, z wyjątkiem wystaw edukacyjnych, nadleśnictwo LKP przeprowadziło tych form więcej – od 1,6 (konkursy i akcje edukacyjne) do nawet trzy razy więcej (zajęć terenowych i w izbie leśnej) – niż nadleśnictwo spoza LKP. Tylko liczba wystaw edukacyjnych jest o 30% niższa w nadleśnictwach promocyjnych.

Frekwencję ogólną uczestników wszystkich form edukacji w 25 Leśnych Kompleksach Promocyjnych pokazano na wykresie 9. Z kompleksów promocyjnych zlokalizowanych w nizinnej części kraju najchętniej odwiedzane są nadleśnictwa LKP Puszcze Szczecińskiej, LKP Lasy Janowskie i LKP Lasy Olsztyńskie. Wysoką frekwencją cieszą się „górskie” kompleksy promocyjne: Lasy Beskidu Śląskiego i Sudety

Wykres 11. Liczba lekcji w szkole przeprowadzonych przez pracowników jednego nadleśnictwa LKP w 2013 roku

Zachodnie, na co wpływ ma niewątpliwie również turystyczna atrakcyjność tych jednostek.

Aktywność edukacyjna nadleśnictw w poszczególnych Leśnych Kompleksach Promocyjnych jest zróżnicowana i zależy od wielu czynników. Ma na to wpływ m.in. infrastruktura edukacyjna, zatrudnienie na etatach edukacyjnych, nakłady na edukację, położenie na mapie Polski, rok utworzenia LKP (doświadczenie pracowników, programy edukacyjne, współpraca itp.). Dane dotyczące poszczególnych form edukacji w 25 Leśnych Kompleksach Promocyjnych zamieszczono w tabelach 8.1 i 8.2.

W 2013 r. zdecydowanie najwięcej zajęć terenowych przeprowadzono w LKP Puszcza Białowieska – średnio 314 na jedno nadleśnictwo oraz LKP Puszcze Szczecińskie – średnio 200 na jedno nadleśnictwo. W grupie pięciu LKP: Bory Lubuskie, Lasy Warszawskie, Lasy Janowskie, Puszcza Knyszyńska i Lasy Beskidu Śląskiego liczba zajęć terenowych przypadających na jedno nadleśnictwo była wysoka i mieściła się w przedziale od 100 do 107 zajęć (wykres 10 na str. 17).

Najwięcej zajęć w izbach leśnych i w pomieszczeniach ośrodka edukacji nadleśnictw odbyło się w LKP Lasy Janowskie – 208, LKP Puszcze Szczecińskie – 192, LKP Puszcza Białowieska – 95 oraz LKP Puszcza Niepołomska – 137 zajęć na jeden obiekt (tabela 8.1). Natomiast, szkoły najczęściej odwiedzali leśnicy z nadleśnictw LKP Puszcza Białowieska – 138 przeprowadzonych lekcji, LKP Lasy Olsztyńskie – 53 i LKP Elbląsko-Żuławskie – 38 lekcji (wykres 11). Spotkania edukacyjne poza szkołą (na forum samorządowym, zebraniu wiejskim itp.) były szczególnie popularne na

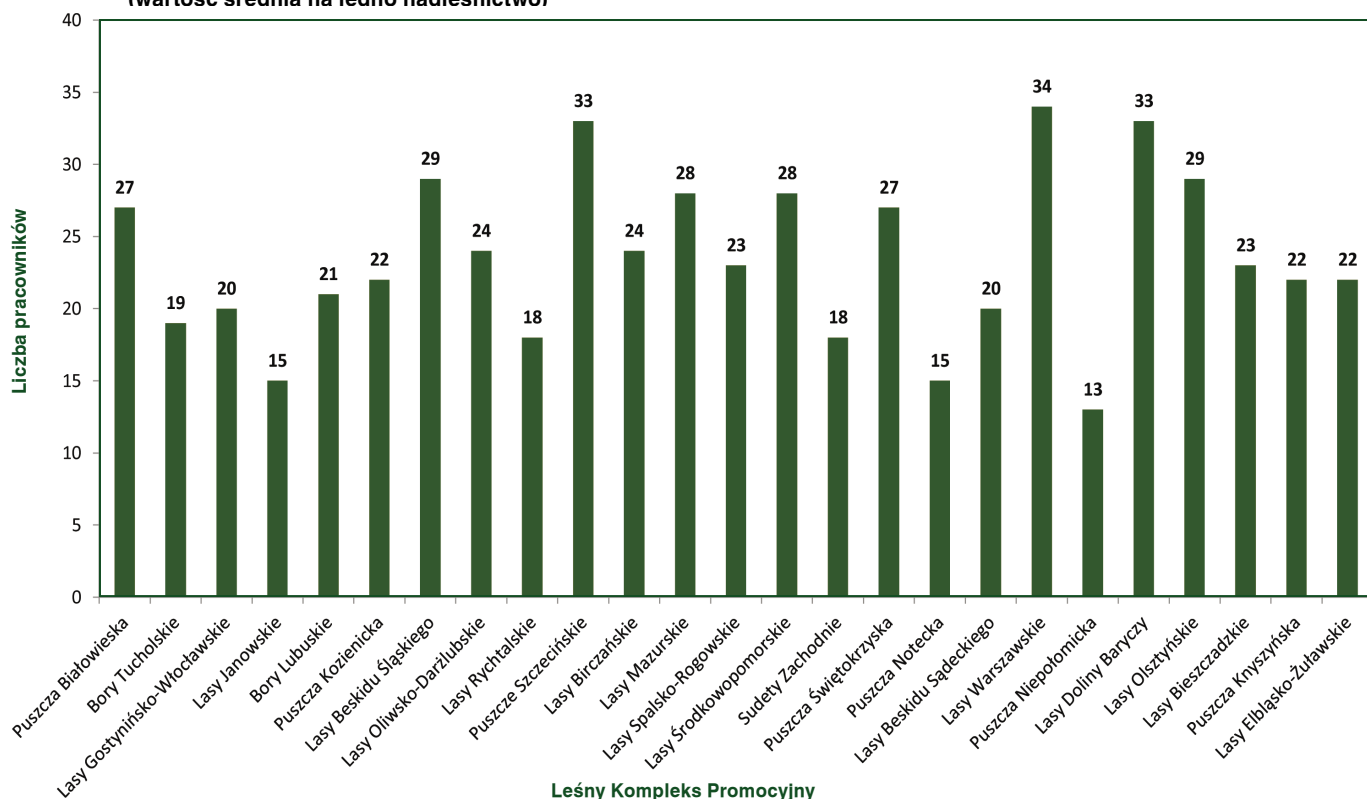
terenie LKP Lasy Mazurskie – 36 i LKP Puszcza Białowieska – 24 spotkania na jedno nadleśnictwo (tabela 8.1).

Leśne konkursy edukacyjne (wiedzy, plastyczne, fotograficzne) organizowane przez nadleśnictwa w 2013 r. cieszyły się największą frekwencją w LKP: Sudety Zachodnie (średnio 725 uczestników w jednym konkursie), Lasy Olsztyńskie (408 uczestników) i Lasy Gostynińsko-Włocławskie (365 uczestników). Dużą aktywność w organizowaniu akcji edukacyjnych (Sprzątanie Świata, Święto Niezapominajki, Dzień Ziemi, Święto Drzewa, Dni Otwarte, zimowe dokarmianie zwierząt) wykazały nadleśnictwa: LKP Bory Lubuskie – 25 akcji, LKP Lasy Mazurskie – 23 akcje i LKP Lasy Warszawskie – 19 akcji edukacyjnych w jednym nadleśnictwie. Natomiast najwyższą frekwencję odnotowano w akcjach organizowanych na terenie LKP: Sudety Zachodnie, Oliwsko-Darżlubskie i Lasy Doliny Baryczy. W przygotowaniu wystaw edukacyjnych wyróżniły się nadleśnictwa LKP: Beskidu Śląskiego – 14 wystaw, Puszcza Kozienicka – 13 wystaw oraz LKP: Puszcze Szczecińskie i Lasy Mazurskie – po 11 wystaw w ciągu roku (tabela 8.2).

3. Współpraca i kadra nadleśnictw LKP w edukacji leśnej społeczeństwa

W działalności edukacyjnej nadleśnictwa Leśnych Kompleksów Promocyjnych – podobnie jak wszystkie nadleśnictwa w Lasach Państwowych – najczęściej współpracują ze szkołami. Jedno nadleśnictwo promocyjne współpracuje średnio z 24 szkołami, przy czym najczęściej współpracujących szkół wykazano w LKP Lasy Birczańskie – 78, LKP Lasy Warszawskie – 68, LKP Sudety Zachodnie – 43 oraz

Wykres 12. Pracownicy nadleśnictw leśnych kompleksów promocyjnych angażujący się w działalność edukacyjną w 2013 roku (wartość średnia na jedno nadleśnictwo)

LKP Lasy Beskidu Śląskiego – 39 szkół na jedno nadleśnictwo (tabela 9). Zaangażowanie leśników nadleśnictw LKP w edukację społeczeństwa wynosi średnio 24 pracowników i to jest o cztery osoby więcej niż w nadleśnictwach poza LKP. Tu ponadto (w LKP) skupione są niemal wszystkie etaty „edukacyjne” w Lasach Państwowych, kiedy pracownik (na ogół specjalista ds. edukacji lub kierownik ośrodka) poświęca na działalność edukacyjną od 50 do 100% czasu pracy.

W nadleśnictwach poszczególnych Leśnych Kompleksów Promocyjnych różnie kształtuje się zaangażowanie ilościowe pracowników w obsługę edukacyjną osób odwiedzających teren nadleśnictwa. Najwięcej pracowników para się edukacją społeczeństwa w nadleśnictwach: LKP Lasy Warszawskie – 34, oraz LKP Puszcze Szczecińskie i LKP Lasy Doliny Baryczy – średnio po 33 pracowników w jednym nadleśnictwie (wykres 12). ■

IV. FINANSOWANIE EDUKACJI LEŚNEJ w 2013 roku

Z puli środków wydatkowanych na działalność edukacyjną Lasów Państwowych w 2013 r. finansowano przede wszystkim: 1) tworzenie, utrzymanie i wyposażenie ośrodków edukacji w leśnych kompleksach promocyjnych, izb leśnych, ścieżek dydaktycznych i innych obiektów edukacji, 2) zakup materiałów i środków dydaktycznych do prowadzenia edukacji leśnej, w tym tablic, publikacji, sprzętu do obserwacji przyrody, sprzętu audiowizualnego, 3) przygotowanie i druk własnych wydawnictw edukacyjnych – folderów, przewodników i map.

1. Wydatki Lasów Państwowych na edukację leśną społeczeństwa

Suma wydatków na działalność edukacyjną Lasów Państwowych w 2013 r. wyniosła ponad 30 mln zł (tabela obok). Wydatki te nie uwzględniają jednak inwestycji oraz kosztów wynagrodzenia pracowników LP zajmujących się edukacją.

Głównym źródłem finansowania edukacji leśnej społeczeństwa są środki własne Lasów Państwowych – wydatki nadleśnictw. Znaczące wsparcie na cele edukacyjne otrzymują Lasy Państwowe z wojewódzkich funduszy ochrony środowiska.

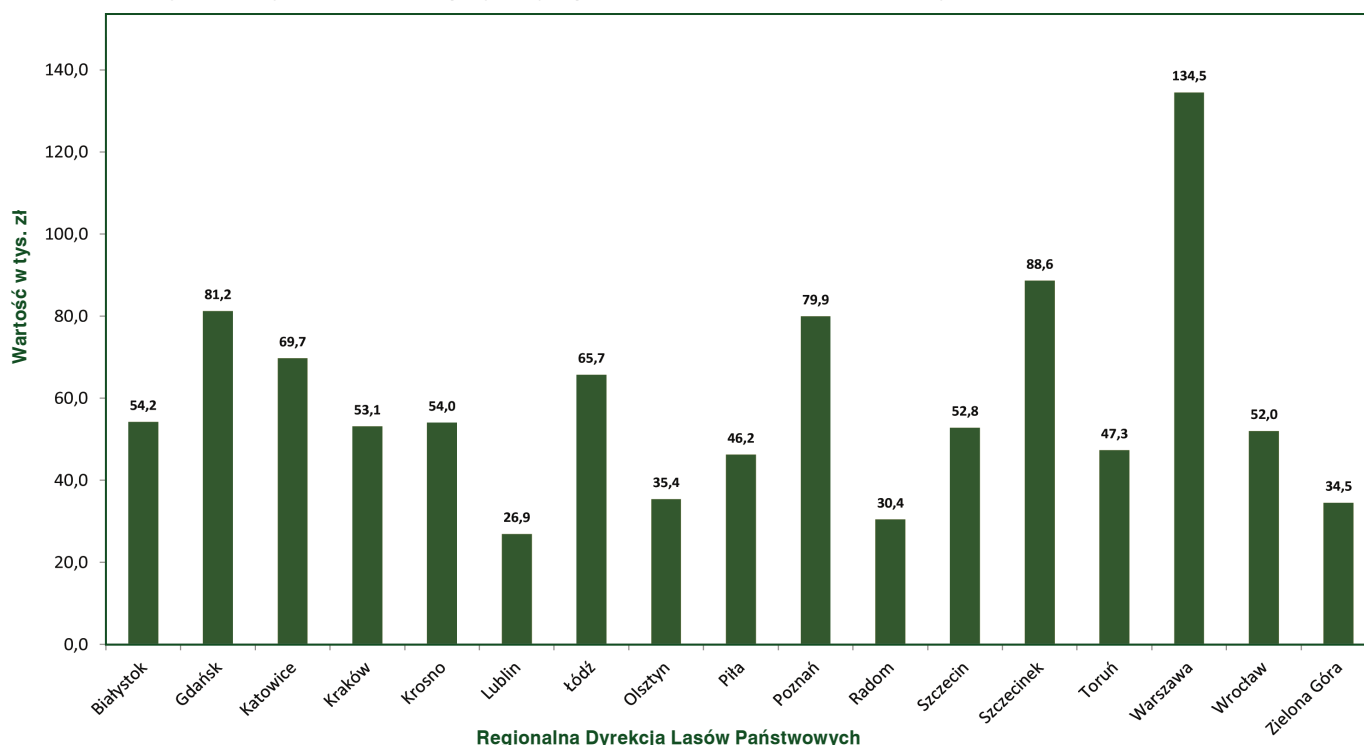
Tabela. Źródła finansowania działalności edukacyjnej Lasów Państwowych w 2013 roku

ŹRÓDŁO FINANSOWANIA	Kwota (w tys. zł)	Udział %
Koszty własne nadleśnictw	24 577,5	81,9
Fundusz leśny	924,1	3,1
Budżet państwa	0,5	0,0
Wojewódzki Fundusz OŚiGW	2 073,3	6,9
Narodowy Fundusz OŚiGW	552,5	1,8
Inne źródła	1 897,2	6,3
RAZEM	30 025,1	100,0

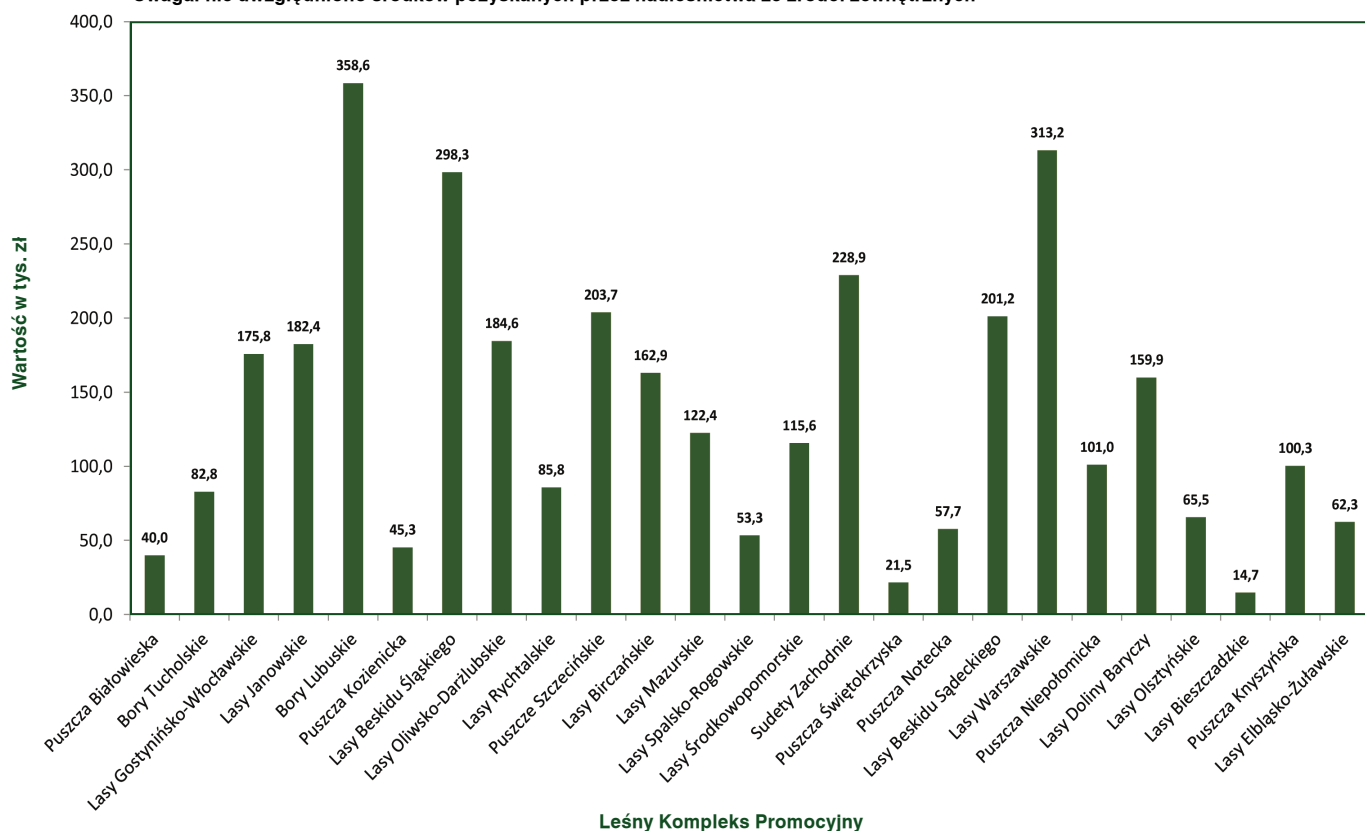
W 2013 r., wydatki własne jednego nadleśnictwa na działalność edukacyjną wyniosły średnio 57,2 tys. zł (tabela 10). Wydatki te są jednak dość zróżnicowane na terenie kraju i wynoszą średnio od 26,9 tys. zł dla jednego nadleśnictwa RDLP w Radomiu do 88,6 tys. zł w RDLP w Szczecinku i 134,5 tys. zł w RDLP w Warszawie (wykres 13). Na uwagę zasługuje znaczący udział środków zewnętrznych w finansowaniu (kosztów) działalności edukacyjnej nadleśnictw RDLP w Warszawie, Radomiu, Krośnie i Zielonej Górze. Zaznaczyć należy, że szereg nadleśnictw w całym kraju pozyskało znaczne środki ze źródeł zewnętrznych na różnorodne inwestycje, w tym służące działalności edu-

Wykres 13. Wydatki własne nadleśnictw na działalność edukacyjną w 2013 roku (średnio na jedno nadleśnictwo - wg RDLP)

Uwaga: nie uwzględniono środków pozyskanych przez nadleśnictwa ze źródeł zewnętrznych

Wykres 14. Wydatki własne nadleśnictw LKP na działalność edukacyjną w 2013 roku (średnio na jedno nadleśnictwo)
Uwaga: nie uwzględniono środków pozyskanych przez nadleśnictwa ze źródeł zewnętrznych

Leśny Kompleks Promocyjny

kacyjnej. Środki inwestycyjne nie są jednak przedmiotem analizy w niniejszym raporcie.

W edukacji przyrodniczo-leśnej prowadzonej przez nadleśnictwa Lasów Państwowych w 2013 r. uczestniczyło ponad 2 mln osób. Wydatki własne na tę sferę działalności zamknęły się kwotą 24,57 mln zł, co w przeliczeniu na jednego uczestnika edukacji daje 12 zł (tabela poniżej).

2. Wydatki Leśnych Kompleksów Promocyjnych na edukację leśną społeczeństwa

Wydatki własne na działalność edukacyjną 72 nadleśnictw wchodzących w skład 25 Leśnych Kompleksów Promocyjnych wyniosły w 2013 r. – 9 017,2 tys. zł (tabela 11). Stanowią one 36,7% wszystkich wydatków własnych poniesionych na tę sferę działalności w Lasach Państwowych. Źródła finansowania edukacji w Leśnych Kompleksach Promocyjnych i ich procentowy udział nie różnią się istotnie od obrazu całych Lasów Państwowych, z wyjątkiem większego udziału dotacji funduszu leśnego. Istotna

różnica dotyczy natomiast wysokości wydatków w przeliczeniu na jedno nadleśnictwo. W Leśnych Kompleksach Promocyjnych średnie wydatki własne jednego nadleśnictwa mieściły się w granicach od 14,7 tys. zł w jednym z nowoutworzonych (w 2011 r.) LKP Las Bieszczadzki do 313,2 tys. zł w LKP Las Warszawski i 358,6 tys. zł w LKP Bory Lubuskie (wykres 14).

Średnie wydatki własne jednego nadleśnictwa LKP w kraju wyniosły – 125,2 tys. zł, natomiast nadleśnictwa spoza LKP – 57,2 tys. zł. Na wyższe koszty działalności edukacyjnej nadleśnictw promocyjnych składają się m.in. koszty utrzymania i funkcjonowania ośrodków edukacji i izb leśnych, bogata oferta oraz duża frekwencja uczestników edukacji, w porównaniu z nadleśnictwami spoza LKP. Jednak, w przeliczeniu na jednego uczestnika edukacji przeciętne nadleśnictwo LKP wydatkowało w 2013 r. ze środków własnych kwotę 11,15 zł, natomiast nadleśnictwo spoza LKP – kwotę 12,55 zł (tabela poniżej). Zatem jednostkowy koszt uczestniczenia w edukacji w nadleśnictwie „promocyjnym” był nieco niższy niż w przeciętnym nadleśnictwie poza LKP.

Tabela. Wydatki własne i frekwencja ogółem oraz wydatek na jednego uczestnika edukacji w 2013 roku

	Wydatki ogółem (w zł)	Frekwencja ogółem (liczba osób)	Wydatek na jednego uczestnika edukacji (w zł)
Leśne Kompleksy Promocyjne (72 nadleśnictwa)	9 017,2	808 618	11,15
Nadleśnictwa spoza LKP (358 nadleśnictw)	15 560,3	1 239 996	12,55
Lasy Państwowe ogółem (430 nadleśnictw)	24 577,5	2 048 614	12,00

V. PODSUMOWANIE

1. Edukacja leśna społeczeństwa jest jednym z ważnych zadań realizowanych przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe. Zarządzenie nr 57 Dyrektora Generalnego LP z 2003 r. wprowadziło obowiązki planowania i sprawozdawczości w tym zakresie. Niniejszy Raport (za 2013 r.) jest posumowaniem dziesiętego roku planowej działalności edukacyjnej Lasów Państwowych.

2. W edukacji leśnej społeczeństwa Lasy Państwowe wykorzystują ponad sześć tysięcy różnorodnych obiektów własnych. Są to ośrodki edukacji (59), izby leśne (263), wiaty edukacyjne (532) i najbardziej popularne – leśne ścieżki dydaktyczne (981). Edukacji służy też ponad 1,9 tys. obiektów związanych z gospodarką leśną (szkolki leśne, wybrane drzewostany, obiekty małej retencji) i ponad 2,5 tys. obiektów niezwiązanych z gospodarką (rezerваты przyrody, powierzchnie dendrologiczne, obiekty kulturowe). W 2013 r. przybyło w Lasach Państwowych 9 ośrodków edukacji, 13 izb leśnych, 15 wiat edukacyjnych i 24 leśne ścieżki dydaktyczne. W działalności edukacyjnej wykorzystywano też więcej (niż w roku poprzednim) obiektów gospodarczych takich jak: szkolki leśne, pojedyncze drzewostany i obiekty małej retencji.

3. W działalności edukacyjnej Lasów Państwowych w 2013 r. realizowano wiele różnych form. Leśnicy przeprowadzili 14,1 tys. zajęć terenowych, w których uczestniczyło 549 tys. osób, ponadto blisko 7,6 tys. zajęć w izbach edukacyjnych nadleśnictw dla 256 tys. uczestników edukacji leśnej oraz – na zaproszenie nauczycieli – 5,4 tys. lekcji w szkołach dla ponad 240 tys. uczniów. Leśnicy występowali też z prelekcjami, pogadankami na spotkaniach edukacyjnych poza szkołami, np. na zebraniach samorządowych, sołeckich lub w domach kultury. Organizowali konkursy leśne, wystawy i akcje edukacyjne. We wszystkich wymienionych formach edukacji leśnej i ekologicznej uczestniczyło ponad 2 mln osób. W stosunku do poprzedniego 2012 r. frekwencja w 2013 wzrosła o 5,4% (o 104 tys. osób).

4. Sumaryczna frekwencja społeczeństwa w różnych formach edukacji przyrodniczo-leśnej prowadzonych w 2013 r. przez jednostki organizacyjne Lasów Państwowych zamknęła się liczbą 2236 tys. osób. Na tę imponującą sumę złożyła się działalność edukacyjna: 430 nadleśnictw (frekwencja 2048 tys. osób), 17 biur regionalnych dyrekcji LP (150 tys. osób – dane z 10 rdLP), Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie (36,4 tys. osób) i Leśnego Banku Genów Kostrzyca (2 tys. osób). W innych, na ogół nierejestrowanych,

formach działalności edukacyjnej, promocyjnej, informacyjnej jednostek Lasów Państwowych (np. stoiska edukacyjne na festynach i targach, zwiedzanie leśnych rezerwatów przyrody) uczestniczyło szacunkowo 2,6 mln osób (nadleśnictwa – 2334 tys. osób, biura rdLP – 130 tys. osób, OKL w Gołuchowie – 94,3 tys. osób). Stronę internetową www.lasy.gov.pl odwiedziło 2,4 mln unikalnych użytkowników. Do wymienionych liczb odbiorców oferty edukacyjnej Lasów Państwowych dochodzi trudna do oszacowania, a bardzo liczna, grupa widzów programów telewizyjnych, audycji radiowych i artykułów prasowych o tematyce leśnej.

5. Działalność edukacyjna Lasów Państwowych opiera się w dużej mierze na współpracy z podmiotami, dla których edukacja jest głównym zadaniem statutowym. Są to szkoły, ośrodki edukacji ekologicznej, parki narodowe i krajobrazowe, muzea, kościoły i media – prasa, radio i telewizja. W 2013 r. nadleśnictwa współpracowały z 8,5 tys. szkół, podejmując ponad 10,8 tys. wspólnych przedsięwzięć (konkursów, wycieczek do lasu, akcji edukacyjnych) i jest to poziom aktywności zbliżony do roku poprzedniego. W ostatnich latach dynamicznie rozwija się współpraca jednostek Lasów Państwowych na polu edukacji ekologicznej społeczeństwa z jednostkami samorządowymi oraz promocja tej działalności za pośrednictwem mediów.

6. Widoczna obecność Lasów Państwowych w nieformalnej edukacji przyrodniczej społeczeństwa, przy wielu realizowanych równolegle zadaniach gospodarczych i ochronnych, jest możliwa dzięki powszechnemu zaangażowaniu pracowników w tę działalność. W 2013 r. 8772 leśników część czasu swojej pracy poświęcało na spotkania edukacyjne, czy to na terenie nadleśnictwa, czy na zaproszenie w szkołach lub innych instytucjach. W stosunku do poprzedniego 2012 r., zaznaczył dalszy 5,2-procentowy (o 437 osoby) wzrost zaangażowania kadry nadleśnictw w ten rodzaj aktywności na rzecz społeczeństwa. Najliczniejszą grupą edukatorów są leśniczowie i podleśniczowie (4995) oraz specjaliści z biur nadleśnictw (1430). Dominacja leśniczych wynika ze struktury zatrudnienia w Lasach Państwowych, jak również z przyjętej zasady „obsługi edukacyjnej” szkół terytorialnie związanych z danym leśnictwem przez pracowników – Służbę Leśną miejscowego leśnictwa.

Na uwagę zasługuje dobry przykład dużego zaangażowania kierownictwa nadleśnictw (nadleśniczego, zastępcy i inżyniera nadzoru) w działania o charakterze edukacyjnym. Kierownictwo 93% nadleśnictw takie działania osobiście podejmuje.

7. Regionalne dyrekcje Lasów Państwowych (RDLP) w zakresie edukacji leśnej społeczeństwa pełnią funkcję koordynującą, doradczą i – generalnie – wspierającą działalność nadzorowanych nadleśnictw. W każdej RDLP wyznaczony jest koordynator edukacji leśnej, który wykonuje szereg „własnych” zadań edukacyjnych, takich jak: kontakty ze szkołami, przygotowanie (i głoszenie) prelekcji, folderów, publikacji prasowych, programów radiowych i telewizyjnych. W różnych formach edukacji przygotowanych i prowadzonych przez pracowników biur 10 regionalnych dyrekcji LP uczestniczyło w 2013 r. blisko 150 tys. osób, najczęściej w różnego rodzaju akcjach edukacyjnych oraz dodatkowo około 130 tys. osób w różnego rodzaju wydarzeniach promocyjnych, takich jak: stoiska edukacyjne, festyny, czy targi branżowe.

Zadania edukacyjne w skali krajowej podejmuje Centrum Informacyjne Lasów Państwowych i Ośrodek Rozwójowo-Wdrożeniowy Lasów Państwowych w Bedoniu. Jest to przede wszystkim działalność wydawnicza (prasa leśna, foldery, informatory, raporty, gry dydaktyczne), audiowizualna (nagrania audio, filmy edukacyjne) i informacyjno-promocyjna (Internet, konferencje, warsztaty, akcje, festyny).

Bezpośrednio w działania edukacyjne na rzecz społeczeństwa zaangażowany jest Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie (36,4 tys. uczestników edukacji) oraz Leśny Bank Genów Kostrzyca (2 tys. uczestników edukacji).

8. Znaczący udział w działalności edukacyjnej Lasów Państwowych ma 72 nadleśnictw wchodzących w skład 25 Leśnych Kompleksów Promocyjnych:

UWAGA: na przełomie listopada i grudnia 2011 r. Dyrektor Generalny Lasów Państwowych utworzył sześć nowych Leśnych Kompleksów Promocyjnych oraz powiększył dwa już istniejące. W efekcie, w końcu 2011 r. liczba LKP wzrosła do z 19 do 25, a liczba nadleśnictw „promocyjnych” o 14 jednostek, z 57 do 71. Na początku 2013 r. powiększono jeszcze LKP Puszcza Knyszyńska o Nadleśnictwo Krynki, wobec czego liczba nadleśnictw promocyjnych wynosi od tej chwili 72, natomiast poza LKP funkcjonuje 358 jednostek.

a) nadleśnictwa 25 LKP są (z założenia) bardziej „nasyczone” infrastrukturą edukacyjną niż nadleśnictwa poza LKP. Dotyczy to zwłaszcza lokalizacji ośrodków edukacji, a w mniejszym stopniu izb leśnych i takich obiektów wykorzystywanych w edukacji jak: powierzchnie dendrologiczne, czy obiekty małej retencji. Rozmieszczenie wiat edukacyjnych i ścieżek dydaktycznych jest w Lasach Państwowych niemal równomierne,

b) w przeciętnym nadleśnictwie LKP w 2013 r. frekwencja uczestników edukacji wyniosła ponad 11,2 tys. osób i była ponad 3-krotnie wyższa niż w pozostałych nadleśnictwach Lasów Państwowych. Przełożyło się to na odpowiednio większą liczbę zrealizowanych form edukacji – zajęć terenowych i zajęć w izbach leśnych (3 razy więcej), lekcji w szkole i spotkań edukacyjnych

poza szkołą (blisko 2 razy więcej), akcji i konkursów edukacyjnych (ponad 1,5 razy więcej),

c) w edukację leśną społeczeństwa w nadleśnictwie LKP angażuje się średnio większa liczba pracowników (średnio 24) niż w nadleśnictwie poza LKP (średnio 20). Jednak etaty „edukacyjne” w Lasach Państwowych (50-100% czasu pracy w edukacji) występują niemal wyłącznie w Leśnych Kompleksach Promocyjnych i najczęściej są przypisane do ośrodków edukacji leśnej.

9. Wydatki własne Lasów Państwowych na edukację leśną społeczeństwa w 2013 r. wyniosły 24,5 mln zł i dają to przeciętną kwotę 57,2 tys. zł na jedno nadleśnictwo. Wydatki były wyższe o 8,9% w porównaniu z poprzednim 2012 rokiem. Ponadto, w 2013 r. Lasy Państwowe pozyskały na działalność edukacyjną społeczeństwa dodatkowo 4,5 mln złotych ze źródeł zewnętrznych, w tym z Narodowego i Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W ostatnich latach występuje jednak niekorzystna tendencja spadku udziału środków zewnętrznych w finansowaniu działalności edukacyjnej Lasów Państwowych. W 2006 r. wynosił on – 26,3%, w 2010 r. – 18,7%, a w 2013 r. już tylko 15%. Zauważyć jednak należy, że znaczące środki ze źródeł zewnętrznych (w tym unijne) pozyskują nadleśnictwa na różne przedsięwzięcia inwestycyjne, w tym służące edukacji leśnej społeczeństwa. Te środki nie są przedmiotem analizy niniejszego raportu.

10. Wydatki własne na działalność edukacyjną nadleśnictwa LKP w 2013 r. wyniosły średnio 125,2 tys. zł i były blisko trzykrotnie wyższe niż w przeciętnym nadleśnictwie poza LKP, gdzie ten wydatek wynosił 43,5 tys. zł. O tej różnicy decyduje kilka czynników, m.in. koszty utrzymania infrastruktury (zwłaszcza ośrodków) i frekwencja w edukacji (ponad trzykrotnie wyższa). W przeliczeniu na jednego uczestnika edukacji nadleśnictwa LKP wydają nieco mniej środków. Koszt uczestnictwa w edukacji jednej osoby w nadleśnictwie LKP wynosił bowiem w 2013 r. – 11,15 zł, a w nadleśnictwach poza LKP – 12,55 zł.

11. W 2013 r. Lasy Państwowe kontynuowały działania wspomagające aktywność edukacyjną swoich jednostek organizacyjnych i pracowników:

a) odbyły się kolejne, organizowane przez Centrum Informacyjne Lasów państwowych, XIV Ogólnopolskie Warsztaty dla Liderów Edukacji Leśnej na szczeblu krajowym (Puszczykowo, 28-30.10.2013 r.), warsztaty dla regionalnych koordynatorów edukacji leśnej społeczeństwa (Jedlnia, 9-10.12.2013 r.), a ponadto szkolenia w kilku regionalnych dyrekcjach LP dla liderów edukacji z nadzorowanych nadleśnictw (m.in. w Poznaniu i Toruniu) oraz szkolenia edukacyjne w kilkudziesięciu nadleśnictwach, czyli na szczeblu podstawowym. Z uwagi na formalny brak wykształcenia pedagogicznego i dużą rotację pracowników Lasów Państwowych zajmujących się edukacją leśną społeczeństwa wciąż istnieje potrzeba wdrożenia systemu szkoleń metodycznych (jedno szkolenie w roku) obejmujących wybranych pracowników z wszystkich nadleśnictw w kraju,

b) prowadzenie przez Centrum Informacyjne Lasów Państwowych (i ciągły rozwój) leśnego portalu informacyjnego www.lasy.gov.pl, turystycznego www.czasw-las.pl oraz edukacyjnego www.erys.pl z popularnymi blogami leśniczego, edukatora oraz blogiem przyrodniczym. Na uwagę zasługuje rosnące znaczenie w edukacji i komunikacji społecznej tzw. portali społecznościowych (np. facebooka). Zasadne jest opracowanie metody oceny tej formy aktywności leśników na polu edukacji leśnej społeczeństwa,

c) Centrum Informacyjne LP na zlecenie Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych wydało drukiem kilkanaście publikacji wspierających merytorycznie i metodycznie pracowników Lasów Państwowych zajmujących się edukacją leśną społeczeństwa, w tym: książeczki edukacyjne dla dzieci oraz książkowy „Kalendarz z lasu” adresowany do młodzieży gimnazjalnej i licealnej.

12. Ważną, rosnącą rolę w działalności informacyjnej, promocyjnej, a tym samym edukacyjnej Lasów

Państwowych odgrywają rzecznicy prasowi na szczeblu krajowym (DGLP) i regionalnym (RDLP). Tylko część tej działalności wykazywana jest w sprawozdaniach edukacyjnych. Wydaje się zasadne aby w przyszłości szerzej uzupełnić „Raport” o dane informujące również o tej działalności pracowników Lasów Państwowych (konferencje prasowe, kampanie promocyjne, programy, audycje, publikacje prasowe).

„Lasy Państwowe. Zapraszamy” – to nazwa dużej ogólnopolskiej kampanii promocyjno-edukacyjnej prowadzonej w 2013 roku przez liczne jednostki organizacyjne Lasów Państwowych i koordynowanej przez Centrum Informacyjne LP. Jest przykładem dobrej i efektywnej współpracy pracowników odpowiedzialnych za informację, edukację i promocję na różnych poziomach organizacyjnych LP, mającej wpływ na kształtowanie w społeczeństwie pozytywnego wizerunku PGL Lasy Państwowe (wybrane wydarzenia tej kampanii – jako zbiór swego rodzaju „dobrych praktyk” opisano na kolejnych stronach „Raportu”).

Warszawa, lipiec 2014 roku

VI. Przegląd wydarzeń promocyjnych i edukacyjnych, organizowanych przez jednostki organizacyjne Lasów Państwowych w 2013 roku

■ RDLP w Białymstoku

Święto Brzozy w Krynkach. Akcja zorganizowana w ramach kampanii „Lasy Państwowe. Zapraszamy!” Zbiór i picie soku z brzozy, wypalanie dziegciu, pieczenie „busłowych łap” i przepowiadanie pogody przez ptasich celebrytów – to tylko niektóre z atrakcji, jakie czekały na odwiedzających w kwietniowy weekend siedzibę Nadleśnictwa Krynki w Poczopku. W spotkaniu uczestniczyli uczniowie ze szkół powiatu sokólskiego oraz goście indywidualni. Przygotowano również seminarium naukowe pt. „Dawna dieta mieszkańców Podlasia w przededniu wiosny” oraz degustację lokalnych produktów spożywczych.

Targi Leśne „Las i My”. Targi leśne są wspólną inicjatywą Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku, Nadleśnictwa Rudka oraz Podlaskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Szepietowie. Impreza ta ma na celu przybliżyć mieszkańcom północno-wschodniej Polski zagadnienia związane z gospodarką leśną i przemysłem drzewnym. Swoją ofertę zaprezentowało kilkunastu wystawców z branży leśnej. Wśród kilkunastu tysięcy odwiedzających targi liczną rzeszę stanowili prywatni właściciele lasów, nie zawsze posiadający wiedzę jak o ten majątek dbać i jak nim zarządzać.

Targi leśne miały również aspekt edukacyjny. Dużym zainteresowaniem cieszyło się seminarium naukowe w trakcie którego eksperci mogli przybliżyć zagadnienia związane z: BHP przy pracach leśnych, ochroną przeciwpożarową lasów, zakładaniem stowarzyszeń leśnych oraz profilaktyką chorób przenoszonych przez kleszcze. Atrakcyjną ofertę edukacyjną przygotowały nadleśnictwa wchodzące w skład Leśnych Kompleksów Promocyjnych: „Puszcza Białowieża”, „Puszcza Knyszyńska” i „Lasy Mazurskie” oraz Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej i Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie. Targom towarzyszyły akcenty łowieckie: występ zespołu sygnalistów Akteon z Wydziału Leśnego SGGW w Warszawie oraz pokazy wabienia zwierzyny.

(Oprac. Ewa Majewska)

■ RDLP w Gdańsku

Festyn Leśny i Festiwal „Blues w Leśniczówce” (od 11 do 13 lipca 2013 roku). Szereg koncertów, które odbyły się w ramach Festynu „Blues w Leśniczówce” poprzedził leśny festyn edukacyjny zorganizowany przez Nadleśnictwo Kartuszy. W ramach festynu przygotowano dla odwiedzających wiele atrakcji, skierowanych do różnych grup wiekowych:

1. Turniej piłki siatkowej o nagrodę Nadleśniczego Nadleśnictwa Kartuszy, w którym drużyna złożona z leśników zmierzyła się z lokalnym zespołem oraz innymi chętnymi uczestnikami festiwalu. Zajęcia z nordic walking – przeprowadzone z profesjonalnymi trenerami, w czasie których uczestnicy, pokonując trasę biegnącą przez lasy mirachowskie zdobywali też wiedzę przyrodniczą oraz historyczną, dotyczącą działalności „Gryfa Pomorskiego”. Marsz z kijami przyciągnął około 70 osób.

2. Konkurs malarski dla dzieci i młodzieży zatytułowany „Wykorzystaj odpady drzewne”, podczas którego uczestnicy malowali farbami na różnego rodzaju odpadach drzewnych (krążki drewna, obrzyny tartaczne, odcięte nabiegi korzeniowe itp.). Duże zainteresowanie wśród dzieci tą formą malarstwa spowodowało, że zajęcia odbywały się także po formalnym zakończeniu festynu.

3. Wystawa edukacyjna i spotkania dyskusyjne z leśnikami w namiocie Lasów Państwowych pod hasłem „Można w lesie gospodarować i przyrodą się radować”. Obok namiotu przygotowano także konkurencje sprawnościowe dla chętnych (np. przerzynka wałków drewna piłą dwuosobową). Goście odwiedzający ten punkt festiwalowy otrzymywali materiały informacyjne dotyczące Lasów Państwowych, a także mogli wziąć udział w konkursie wiedzy na temat lasów i przyrody w Polsce.

4. Konkurs rzutu szyszką wraz z innymi konkurencjami zrecznosciowymi dla najmłodszych.

5. Prezentacja ptaków drapieżnych i tradycji łowieckich przez zaproszonych na festyn sokołników z Technikum Leśnego w Tucholi.

6. Stoisko z sadzonkami drzew i krzewów i kącikiem porad z zakresu szkółkarstwa udzielanych przez leśniczego-szkółkarza.

7. Spacer z miejscowymi leśnikami, opowiadającymi o przyrodzie, historii i kulturze regionu, ze szczególnym uwzględnieniem lasów mirachowskich. Wzięło w nich udział około 50 osób.

8. Informacje i ciekawostki o lasach w Polsce przekazywane ze sceny głównej przez leśnika – pracownika Nadleśnictwa Kartuzy.

Podczas festynu leśnego audycję z Mirachowa na żywo nadawało Radio Gdańsk. Dziennikarze podczas kilku wejść na antenę przeprowadzili krótkie rozmowy z organizatorami i uczestnikami festynu. Relację z imprezy przygotowywała także Panorama z TVP Gdańsk.

Nadleśnictwo Kartuzy przygotowało na festyn leśny oraz festiwal bluesowy okolicznościowe materiały reklamowo-informacyjne. Przygotowane gadżety posiadały nadruki w postaci hasła „Lasy Państwowe. Zapraszamy” oraz logo festiwalu „Blues w Leśniczówce”. Osoby odwiedzające festyn leśny przy wejściu na jego teren otrzymywały od leśników ulotki związane z kampanią informacyjną „Lasy Państwowe. Zapraszamy”.

Leśny Festyn Edukacyjny w Sopocie. Festyn Leśny w Sopocie to największe wydarzenie edukacyjne przygotowywane przez Regionalną Dyрекcję LP w Gdańsku. Jest to impreza otwarta, dedykowana miłośnikom spędzania czasu na świeżym powietrzu.

W roku 2013 wrześniowy festyn odwiedziło około 47 tysięcy osób. W organizacji festynu uczestniczyły wszystkie nadleśnictwa gdańskiej RDLP, w tym Straż Leśna. Na kilkunastu stoiskach nadleśnictw zwiedzający mieli możliwość poszerzenia swojej wiedzy i podzielić się własnymi przemyśleniami i spostrzeżeniami, a także uczestniczyć w konkursach wiedzy o środowisku przyrodniczym. Poza teorią można było namacalnie zapoznać się z elementami środowiska, między innymi: nasionami, liśćmi, pędami, różnymi gatunkami drzew i krzewów. Niewątpliwą atrakcją festynu były ptaki drapieżne, znajdujące się pod opieką sołników. Każdy uczestnik Festynu miał szansę, by sprawdzić i uzupełnić swoją wiedzę o lesie. W imprezie czynnie wzięły udział także: Liga Ochrony Przyrody oraz Zespół Parków Krajobrazowych, CIEE w Gdańsku, Klub Dżentelmena Szos, Koła Gospodyń Wiejskich z terenu gmin Skórcz i Osieczna. Podczas festynu propagowano materiały promocyjne i informacyjne z logo „Lasy Państwowe. Zapraszamy”, przekazywane w charakterze nagród w konkursach i quizach. Informacja o imprezie znalazła się w wiadomościach Panoramy w TVP Gdańsk.

(Oprac. Małgorzata Raduńska)

■ RDLP w Katowicach

Uroczyscie i edukacyjnie. Regionalne obchody Święta Lasu 2013 katowickiej dyrekcji Lasów Państwowych

(w ramach ogólnopolskich uroczysci pod patronatem Prezydenta RP) miały szczególną oprawę: duchową – w sercu Maryjnego Sanktuarium w Katowicach-Panewnikach oraz wymiar edukacyjny – poprzez liczne atrakcje i zajęcia sprawnościowe dla dzieci oraz konkursy przygotowane dla nich przez leśników.

Uroczysci, będące częścią kampanii „Lasy Państwowe. Zapraszamy”, rozpoczęły się 23 kwietnia 2013 r. od Mszy świętej w Bazylice ojców franciszkanów w Katowicach-Panewnikach, którą celebrował metropolita katowicki ks. abp Wiktor Skworec. W wygłoszonej homilii mówił o postaci św. Wojciecha, patronie Polski, którego męczeństwo miało miejsce w prastarym, pruskim lesie.

- *Las musi obumrzeć, aby zamienić się w następne pokolenia drzew* – mówi abp Skworec, który tymi słowami nawiązał do ewangelicznej przypowieści o ziarnie, które gdy obumrze dopiero da życie. - *Dziękujemy wam, leśnicy, za waszą pracę, a Bogu za dar lasów.*

W podziękowaniu za te ciepłe słowa Kazimierz Szabla, dyrektor RDLP w Katowicach mówił w tym kontekście „o lesie, jako świątyni, w którym powinno się milczeć lub mówić szeptem”. Po mszy złożono kwiaty pod tablicą leśników poświęconą przez Papieża Jana Pawła II w czasie pielgrzymki na Jasną Górę, a zaproszeni goście, w parku kalwaryjskim, posadzili lipy.

- *Chodzi o to, aby w parku franciszkańskim po prostu przebywać, żyć pełnią serca tej pięknej katowickiej przyrody i często tu przychodzić* – zwrócił się do dzieci i młodzieży wojewoda śląski Zygmunt Łukaszczyk.

Przez cały dzień na terenie parku organizowano wiele imprez plenerowych, których gospodarzami byli leśnicy. Kilka nadleśnictw wystawiało swoje „specjalności”. Przyjechało Leśne Pogotowie ze zwierzakami z Nadleśnictwa Katowice, ogromna „maskotka” żubra z Nadleśnictwa Kobiór i sadzonki z Rud Raciborskich. Dzieciaki miały prawdziwą frajdę uczestnicząc w zabawach edukacyjnych z leśnikami. Finałem było rozstrzygnięcie konkursu „Szukając pierwszoków – czyli wiosna w lesie”, a nagrodzeni otrzymywali torby pełne „leśnych” nagród. Plenerową uroczysć zakończył występ zespołu Carrantuohill i Salake.

Święto katowickich leśników miało także akcent zawodowy. Podczas regionalnej narady dyrektor Szabla podziękował gościom za przybycie na uroczysć a leśnikom za rzetelną pracę. Wśród „przyjaciół” śląskich lasów znaleźli się posłowie, przedstawiciele administracji rządowej, samorządu wojewódzkiego, funduszy ochrony środowiska. Byli obecni także reprezentanci wojska, policji, straży pożarnej i służby więziennej oraz liczna grupa dziennikarzy. Podczas całego świątecznego dnia leśnikom towarzyszyli ojcowie klasztoru franciszkanów, gospodarze miejsca uroczysci.

- *To tak naprawdę święto nas wszystkich, gdyż trudno sobie wyobrazić współczesnego człowieka bez otoczenia leśnego, przyrodniczego* – mówił dyrektor katowickiej dyrekcji Lasów Państwowych.

Serdeczne i ciepłe słowa pod adresem leśników skierował poseł Henryk Sedlaczek dziękując im za tworzenie

dobrej aury wokół swojego zawodu i wspieranie wielu inicjatyw edukacyjnych wśród dzieci i młodzieży budząc w nich wrażliwość na przyrodę. - *Kto kocha las jest dobrym człowiekiem* – sentencjonalnie podsumował swoje wystąpienie parlamentarzysta.

Regionalna, „święteczna” narada była też dobrą okazją do uhonorowania leśników i osób współpracujących z katowickimi leśnikami.

Wydźcie z galerii, idźcie do lasu. Nadleśnictwo Katowice było gospodarzem „Wielkiej Majówki” zorganizowanej w Dolinie Trzech Stawów, w ramach kampanii „Lasy Państwowe. Zapraszamy”. Mimo bardzo zróżnicowanej pogody z zaproszenia leśników, w dniach 3-5 maja, skorzystało ponad dwadzieścia tysięcy mieszkańców Katowic i okolicy. Oferta imprez estradowych i stoisk tematycznych była niezwykle atrakcyjna. Wiele osób wybrało się na ten majowy festyn po usłyszeniu zaproszenia w TVP Info i Radiu Katowice, gdzie o walorach lasu mówił m.in. Mariusz Turczyk – kierownik Zespołu ds. Promocji i Mediów Dyrekcji Generalnej LP: - *Mamy piękne lasy, które zajmują powierzchnię 1/3 naszego kraju, Lasy Państwowe gospodarują nimi już 90 lat, co roku sadzimy 500 mln nowych drzew, lesistość naszego kraju rośnie z roku na rok i chcielibyśmy się tym pochwalić. Tym bardziej, że jak wynika z badań 28 proc. społeczeństwa w ogóle lasu nie odwiedza. Chcemy to zmienić.*

Gośćmi majówki byli ambasadorowie wspomnianej kampanii Małgorzata i Paweł Królikowscy, których obecność dodatkowo uatrakcyjniała i tak bogaty program trzydniowego pikniku. W pierwszym dniu ambasadorowie, wiceprezydent Katowic Marcin Krupa, nadleśniczy Tadeusz Norman, znany malarz Grzegorz Śmigieński i inni uczestnicy majówki dla upamiętnienia wydarzenia posadzili „Leśny labirynt”, składający się z drzewek buka.

Paweł Królikowski zachęcając katowiczanki z uroków przyrody powiedział m.in.: - *Las to taka nasza ostoja, nasza zielona ojczyzna, i ten las jest dla wszystkich otwarty.* Pani Małgorzata uzupełniając wypowiedź męża dodała: - *Serdecznie Państwa zapraszam do lasu, wydźcie z galerii handlowych i idźcie ze swoimi bliskimi do naszych pięknych lasów!*

Ci, którzy skorzystali z zaproszenia zapewne nie żalowali, bo katowiccy leśnicy przygotowali ofertę w stylu: „dla każdego coś ciekawego”, a wspierali ich w tym koleżanki i koledzy z nadleśnictw: Brynek, Kobiór, Lubliniec, Rudy Raciborskie, Siewierz Ustroń i Wisła oraz sygnaliści z Technikum Leśnego w Brynku.

Były konkursy i gry terenowe, okazja do obserwacji dzikich zwierząt (pacjentów „leśnego pogotowia” z Nadleśnictwa Katowice), wspólne sadzenie drzew, koncerty sygnalistów. Zainteresowani „spotkali” żubra z kobiórskich lasów oraz głośca, którego od kilku lat przywracają leśnicy w Beskidach. Wśród nagród dużą popularnością cieszyły się sadzonki z jednej z największych na świecie leśnych szkółek kontenerowych, która znajduje się w Rudach Raciborskich.

Ale nie koniec na tym, bo szereg atrakcji przygotowały także: Urząd Miejski w Katowicach, Teatr Ateneum, MPGK,

Zakład Zieleni Miejskiej (promujące nową politykę w zakresie odpadów komunalnych i segregacji śmieci), Liga Ochrony Przyrody, Policja, Biuro Wystaw Artystycznych, Miejskie Domy Kultury „Koszutka” i „Południe” oraz inne instytucje, organizacje i placówki miejskie. Reasumując, można było zaspokoić różne swoje zainteresowania, a także aktywnie spędzić czas, bo w ofercie majówki były też gry zręcznościowe oraz wypożyczalnia rowerów.

(Źródło: RDLP w Katowicach)

■ RDLP w Lublinie

Lasy, tradycja i kultura łowiecka. Jednym z wydarzeń promocyjnych w 2013 roku było „V Lubelskie Spotkanie z Tradycją i Kulturą Łowiecką”, które odbyło się w Zwierzyńcu, 25 sierpnia. Imprezę zorganizował Zarząd Okręgowy PZŁ w Zamościu przy współudziale Marszałka Województwa Lubelskiego, Urzędu Miejskiego w Zwierzyńcu, Roztoczańskiego Parku Narodowego oraz Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Lublinie. Głównym celem spotkania było przybliżenie obyczajów łowieckich oraz kuchni myśliwskiej wśród mieszkańców naszego regionu.

Dużym zainteresowaniem cieszyły się stoiska Lasów Państwowych, zorganizowane i obsługiwane przez pracowników nadleśnictw: Biłgoraj, Zwierzyńiec, Tomaszów, Mircze, Strzelce, Józefów i Rozwadow. Leśnicy pokazali interesującą ekspozycję okazałych trofeów łowieckich ze swoich terenów oraz prowadzili edukację leśną dla licznie zgromadzonych mieszkańców regionu. Dla dzieci i młodzieży odbyły się zabawy i konkursy przyrodnicze. Uczestnikom rozdawano nagrody w postaci wydawnictw, folderów, drobnych gadżetów oraz sadzonek drzew leśnych. Przez cały czas trwania imprezy leśnicy prowadzili działania promocyjne i edukacyjne zarówno dla młodszych jak i starszych uczestników.

Ponadto w trakcie imprezy został rozstrzygnięty konkurs kulinarny „Myśliwskie Smaki Lubelszczyzny”, który zdobył już renomę jednego z flagowych turniejów kulinarnych województwa. Uczestnicy spotkania mogli poznać konkretną wiedzę z zakresu gospodarki łowieckiej i leśnej. W programie odbyły się również koncerty Chóru Myśliwskiego „Knieja” i Myśliwskiej Orkiestry Dętej „Echo Kniei”.

Zorganizowano wystawę z okazji 90-lecia Polskiego Związku Łowieckiego w Ośrodku Edukacyjno-Muzealnym Roztoczańskiego Parku Narodowego w Zwierzyńcu. Odbyło się też ślubowanie myśliwskie i wręczenie odznaczeń. Można było podziwiać pokaz psów myśliwskich, sokolnictwa oraz konkurs skubania ptactwa łownego. Całość uzupełnił występ Zespołu Sygnalistów Myśliwskich „Polesia Czar”, działający od 10 lat przy Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Lublinie.

Kolejna impreza łowiecka w regionie pod nazwą „Lubelskie Dni Kultury Łowieckiej” odbyła się w dniach 14-15 września 2013 r. w Kozłowie. Były to Dni Świętego Eustachego – patrona leśników, myśliwych i strażaków – połączone z obchodami 90-lecia Polskiego Związku Łowieckiego.

Do zespołu pałacowo-ogrodowego Muzeum Zamoyskich w Kozłowie przybyło wielu myśliwych, leśników, a także turystów z całego kraju.

Uczestnicy imprezy mogli zwiedzać wystawy, słuchać koncertów muzyki myśliwskiej, obejrzeć pokazy psów myśliwskich i ptaków drapieżnych, czy wreszcie degustować potrawy z kuchni myśliwskiej. W przypałacowych ogrodach funkcjonował też kiermasz myśliwski, gdzie można było kupić produkty związane z myślistwem – gadżety oraz wyroby z dziczyzny.

Ważnym elementem imprezy był udział lubelskich leśników. W jednej z ogrodowych alejek przygotowali stoisko z leśną aranżacją, na którym prowadzili działania edukacyjne i promocyjne z konkursami dla dzieci dorosłych. Do naszego stoiska ustawiały się długie kolejki po atrakcyjne foldery i gadżety. Obok stoiska wzdłuż alejki eksponowana była wystawa fotograficzna Wiesława Lipca prezentująca piękno lasów Lubelszczyzny pt. „W lubelskich lasach”. Po zakończeniu imprezy wystawa była prezentowana w pałacowej galerii jeszcze do połowy października.

Na scenie występował też Zespół Sygnalistów Myśliwskich „Polesia Czar”, działający przy Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Lublinie. Organizatorem imprezy była Okręgowa Rada Łowiecka w Lublinie, Klub Św. Huberta, Muzeum Zamoyskich w Kozłowie i Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Lublinie.

(Źródło: RDLP w Lublinie)

■ RDLP w Łodzi

Leśna ścieżka crossfit w Spale. Amatorzy nordic walking, jazdy rowerem i spacerów po lesie spotkali się w lipcu w Spale na otwarciu leśnej ścieżki crossfit. Plenerowa impreza odbyła się w ramach kampanii „Lasy Państwowe. Zapraszamy”. Uczestniczyli w niej m.in. Małgorzata i Paweł Królikowscy – ambasadorzy kampanii.

Ścieżka zaczyna się przy Domu Pamięci Leśników i Drzewiarzy Polskich w Spale, a kończy 2 km dalej, w pobliżu siedziby Nadleśnictwa Spała. Spacer ścieżką zajmuje około 20 minut. Obiekt otworzyli dyrektor Regionalnej Dyrekcji LP w Łodzi Edward Janusz i miejscowy nadleśniczy Przemysław Grabowski.

Podczas imprezy pokazowy trening nordic walking poprowadziła instruktorka Aneta Dowiedczyk. Podkreślała walory trenowania na naturalnym podłożu i korzyści dla ludzkiego zdrowia płynące z obcowania z naturą. W treningu wzięli udział Małgorzata i Paweł Królikowscy. Otwarcia ścieżki towarzyszył piknik sportowo-edukacyjny. Goście korzystali z polany outdoor fitness, na której umieszczono profesjonalne urządzenia siłowe. Przy każdym z nich znajduje się instrukcja obsługi i informacja, jakie partie mięśni można ćwiczyć.

Dzieciom najbardziej podobali się czworonożni goście. Koza Barbara, oślica Benita, kucyk i kuna przyjechały do Spały z opiekunem Pawłem Kowalskim z Leśnej Osady Edukacyjnej w Kole. Najmłodsi brali udział w konkuren-

cjach sprawnościowych: leśnej sztafecie, przeciąganiu liny i wyścigu w workach. Dużym powodzeniem cieszyła się też konkurencja „Jeden z dziesięciu”. Zamiast gasnących kolejno lampek, każdy uczestnik konkurencji otrzymywał trzy leśne szyszki i oddawał po jednej za błędną odpowiedź na pytanie. Sprawdzały one wiedzę leśną, a także matematyczną, historyczną i geograficzną.

Podczas pikniku, w ramach „Lata Odkrywców”, na leśnej polanie stanęło również miasteczko Radia Łódź. Słuchacze radia szukali ukrytego na ścieżce reportera. Wskazówki dziennikarza szybko nakierowały zwycięskiego rowerzystę.

Terapia lasem. Podopieczni łódzkich placówek Fundacji św. Brata Alberta spędzili 25 maja 2013 r. - dzień pełen atrakcji edukacyjnych - na terenie szkółki leśnej Borowiny w Nadleśnictwie Bełchatów. Było to pierwsze takie przedsięwzięcie w historii działalności Lasów Państwowych i Fundacji.

Udział w wydarzeniu wziął gość honorowy ksiądz Tadeusz Isakowicz Zaleski, współzałożyciel i prezes Fundacji. Ścieżka edukacyjna, otwarta w maju 2013 r., przygotowana z myślą o niepełnosprawnych, przeszła chrzest bojowy. Prawie stu podopiecznych z Domu Pomocy Społecznej w Łodzi i Chorzeszowie skorzystało z audiowizualnych atrakcji przyrodniczych. Czekają na nich również przejazdy końmi i bryczką oraz poczęstunek. Wszystko dzięki hojności ludzi bezinteresownie zaangażowanych w działalność Fundacji. Leśne zajęcia wsparła grupa pabianickich wolontariuszy „Agrafka”.

Fundacja św. Brata Alberta działa od 26 lat, ale po raz pierwszy wspólnie z leśnikami zorganizowała zajęcia edukacyjne w lesie jako terapię zajęciową dla swoich podopiecznych. Ksiądz Zaleski w trzydziestą rocznicę kapłaństwa posadził przy ścieżce swój dąb jako symbol uznania leśników dla działalności Fundacji. Edward Janusz, dyrektor Regionalnej Dyrekcji LP w Łodzi przekazał księdzu okolicznościowy certyfikat. Kapłan zaś podkreślał niepowtarzalny klimat Mszy św. odprawionej w plenerze. Nazwał leśników przyjaciółmi.

(Źródło: RDLP w Łodzi)

■ RDLP w Olsztynie

Warmińsko-Mazurskie Święto Lasu. 24 kwietnia 2013 r., na terenie Nadleśnictwa Olsztyn, odbyła się warmińsko-mazurska odsłona Ogólnopolskiego Święta Lasu pod patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Bronisława Komorowskiego. W podolsztyńskim Wójtowie las sadziło 600 dzieci, które były wspierane przez dorosłych przyjaciół olsztyńskich leśników, wśród nich pochodzących z Olsztyna celebrytów: Iwonę Pavlovic i Norbiego, a także ministra Janusza Zaleskiego, Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego Mariana Podziewskiego, Marszałka Województwa Jacka Protasa, Prezydenta Olsztyna Piotra Grzymowicza i wielu innych. Każdy z najmłodszych uczestników święta otrzymał m.in. pamiątkową koszulkę z hasłem „Lasy Państwowe.

Zapraszamy”. Zanim jednak wszyscy chwycili za szpadle i sadzonki, wzięli udział w polowej Mszy św.

Jurorka programu telewizyjnego „Taniec z Gwiazdami” Iwona Pavlovic, popularnie nazywana „Czarną Mambą” powiedziała: – *Przyznaję szczerze, nie sadziłam nigdy drzewa. Nawet we własnym ogródku. To więc mój absolutny debiut.* Norbi posadził dwa drzewa – świerk i dąb. – *Już nadałem im imiona. Jedno drzewo nazywać się będzie Norbislaw, a drugie Norbeusz. Obiecuję, że będę przychodził do tego lasu z córką i obserwował, jak rosną moje drzewa* – zapowiedział twórca hitu „Kobiety są gorące”. Goście olsztyńskich leśników złożyli podpisy pod aktem założycielskim uprawy. Akt został zakopany tuż obok pamiątkowej tablicy, którą symbolicznie odsłanili: minister Janusz Zaleski, wojewoda Marian Podziewski, marszałek Jacek Protas, starosta olsztyński Mirosław Pampuch i burmistrz Barczewa Lech Nitkowski.

Po sadzeniu lasu goście spotkali się na leśnej polanie, gdzie odbyło się m.in. wręczenie medali olsztyńskim leśnikom. Kordelasy Leśnika Polskiego otrzymali z kolei Marszałek Województwa Jacek Protas, Warmińsko-Mazurski Komendant Policji Józef Gdański i prof. Mirosław Gornowicz, zastępca rektora Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Po zakończeniu oficjalnej części imprezy był czas na zwiedzanie stoisk przygotowanych specjalnie na tę okazję. A było co zwiedzać, bo swoje własne ekspozycje przygotowały Leśne Kompleksy Promocyjne „Lasy Olsztyńskie” i „Lasy Mazurskie”, a także nadleśnictwa Miłomłyn, Olsztynek i Orneta. Hitem był zbudowany specjalnie na tę okazję domek, w którym można było podziwiać wystawę przyrodniczą.

Las Mistrzów. Od 4 lipca 2013 r. na Mazurach rośnie „Las Mistrzów”. Posadzili go uczestnicy Mistrzostw Świata w Siatkówce Plażowej, które odbyły się w Starych Jabłonkach. – *Nigdzie na świecie nie gramy wśród tak pięknych lasów, jak w Polsce. Mazury są absolutnie unikalnym miejscem* – to słowa Emanuela Rego, żywej legendy siatkówki plażowej. 40-letni Brazylijczyk wie co mówi, bo grał na plażach całego globu. Jest aktualnym mistrzem świata, mistrzem olimpijskim z Aten i wicemistrzem z Londynu.

Emanuel Rego jest jednym z ośmiu siatkarzy, którzy 4 lipca posadzili „Las Mistrzów” na terenie Nadleśnictwa Stare Jabłonki. Zawodnicy wspierani przez miejscowych leśników sadzili dęby z zakrytym systemem korzeniowym (tego typu sadzonki można z powodzeniem sadzić nawet latem). – *To nie jest specjalnie trudne zajęcie. Ale prawdziwą sztuką jest utrzymać las w takiej kondycji, jak tu widzimy* – dzielił się wrażeniami Martin Plavins, Łotysz, który jest brązowym medalistą olimpijskim z Londynu. Siatkarze naprawdę nie ociągali się podczas sadzenia. Każdy posadził co najmniej kilkanaście dębów. Zawodników dzielnie wspierali też siatkarscy oficjale: Vincente Araujo, wiceprezydent Światowej Federacji Piłki Siatkowej, Mirosław Przedpełski, prezes Polskiego Związku Piłki Siatkowej i Andrzej Dowgiałło, promotor Turnieju Mistrzostw Świata

w Siatkówce Plażowej w Starych Jabłonkach. – *Siatkówka plażowa to sport nierozzerwalnie związany z przyrodą, więc pomysł leśników, aby zaprosić nas do sadzenia lasu uważamy za rewelacyjny* – dzielił się wrażeniami Andrzej Dowgiałło.

Na zakończenie sadzenia dębów Wojciech Wieciński, nadleśniczy Nadleśnictwa Stare Jabłonki odczytał przygotowany specjalnie na tę uroczystość „Akt posadzenia Lasu Mistrzów”. Podpisy pod trzema egzemplarzami aktu złożyli wszyscy uczestnicy tej uroczystości. – *Jedna kopia aktu zostanie zakopana na tej uprawie. Druga trafi do organizatorów mistrzostw w Starych Jabłonkach, a trzecia zostanie złożona w Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie* – zapowiedział nadleśniczy Wieciński. Zawodnicy i działacze otrzymali też specjalne certyfikaty w języku angielskim, które są dowodem na to, że przyczynili się do zwiększenia lesistości Polski. Kulminacyjnym momentem uroczystości było jednak odsłonięcie pamiątkowej tablicy. Ten zaszczyt przypadł w udziale Andrzejowi Dowgiałło, Emanuelowi Rego i Janowi Karetko, dyrektorowi Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie. – *Las, który posadzili tutaj siatkarscy mistrzowie, będzie rósł przez setki lat. Mam nadzieję, że będzie to dla Panów doskonały pretekst, by przyjechać na Mazury ze swoimi dziećmi, a później wnukami i obserwować, jak rośnie wasz „Las Mistrzów”* – powiedział dyrektor Karetko.

Do ponownego odwiedzenia polskich lasów zapraszał też zagranicznych gości senator Stanisław Gorczyca, przewodniczący Zespołu Parlamentarnego do Spraw Leśnictwa, Ochrony Środowiska i Tradycji Łowieckich. – *Polskie lasy to dla nas wszystkich powód do dumy* – podkreślał senator.

Sadzenie lasu przez siatkarzy i siatkarskich działaczy nie było jednak jedynym leśnym akcentem towarzyszącym Mistrzostwom Świata w Siatkówce Plażowej w Starych Jabłonkach. Nad stadionem, na którym rozgrywane są siatkarskie mecze od początku mistrzostw górował wypełniony helem balon z hasłem „Lasy Państwowe. Zapraszamy”. O promocję polskiego leśnictwa zadbali też pracownicy nadleśnictw Stare Jabłonki i Olsztynek. Ci pierwsi przy okazji prowadzonych przez siebie konkursów dla kibiców opowiadali o słynnej sośnie taborskiej. Ci drudzy, do Starych Jabłonek przyjechali ze swoim „Lasem w szkatułce”, czyli jedyną w kraju przyczepą zaprojektowaną od podstaw z myślą o prowadzeniu edukacji przyrodniczo-leśnej.

(Źródło: RDLP w Olsztynie)

■ RDLP w Pile

Kolejką na powitanie lata. Podróż kolejką wąskotorową w pierwszym dniu lata zaproponowali leśnicy z Nadleśnictwa Kaczory w ramach akcji „Lasy Państwowe. Zapraszamy”.

Trasa wyprawy wiodła przez lasy Leśnictwa Białosiłwie wzdłuż rzeczki Struga Białosiłwka i ścieżki dydaktycznej „Kręta”, przez obszary Natura 2000 i lasy gospodarcze Nadleśnictwa Kaczory. Wagoniki, w których siedzieli podróżni,

ciągnął autentyczny parowóz, co stanowiło sporą atrakcję, bo podróży towarzyszył charakterystyczny stukot kół oraz kłęby pary i dymu wydobywające się z komina lokomotywy. Co jakiś czas pojazd się zatrzymywał, ponieważ maszynista musiał uzupełnić wodę w lokomotywie. Takie przerwy nie przeszkadzały jednak podróżnym, którzy w czasie postoju podziwiali piękno czerwcowej przyrody. Tych, którzy chcieli jeszcze bliżej poczuć las, leśnicy zaprosili na spacer ścieżką edukacyjną.

Podczas „Powitania lata w kolejce wąskotorowej” można było podziwiać nie tylko cuda natury. Zachwycali także cuda techniki, które pokazywali członkowie Towarzystwa Wyrzyska Kolejka Powiatowa. W pomieszczeniach warsztatowych stacji Białosłowie znajdują się bowiem lokomotywy spalinowe i parowozy oraz tabor kolejowy przywiezione na zlot kolejek wąskotorowych.

Grzybobranie w Puszczy Noteckiej. Leśnicy z nadleśnictw Krucz, Potrzebowice i Wronki w ostatnim dniu sierpnia 2013 r. zainaugurowali sezon zbioru grzybów imprezą plenerową pn. „Grzybobranie w Puszczy Noteckiej”, która odbyła się w ramach akcji „Lasy Państwowe. Zapraszamy”.

We wsi Rzecin, znajdującej się w samym sercu Puszczy Noteckiej, spotkali się nie tylko grzybiarze, ale także miłośnicy leśnej przyrody. Na wielu stoiskach można było dowiedzieć się sporo o gospodarce leśnej, a potem zdobytymi informacjami pochwalić się uczestnicząc w konkursie przyrodniczym. Nie zabrakło także atrakcji dla dzieci, które mogły układać leśne puzzle lub kolorować rysunki zwierząt. Dużym zainteresowaniem cieszył się widowiskowy konkurs pilarzy, którego uczestnicy pokazywali jak precyzyjnie wykonywać prace leśne. O tym, że piła może służyć także do rzeźbienia mogli się przekonać oglądający pokaz, w czasie którego z pnia drewna został wyrzeźbiony m.in. orzeł.

Najważniejszym punktem programu festynu był jednak konkurs zbierania grzybów, w którym uczestniczyło 37 osób. Zanim zbieracze wyruszyli do lasu wysłuchali rad przekazanych przez Romana Czajkę z Sanepidu w Szamotułach – *Proszę nie zbierać olszówek, ponieważ zawierają one tyle samo szkodliwej muskaryny co muchomor czerwony. Uważajcie także, aby nie pomylić gołąbka trawiastozielonego, gąski czy czubutki kani z muchomorem sromotnikowym.*

Mimo, że grzybiarze twierdzili, że na prawdziwy wysyp grzybów trzeba jeszcze poczekać, to żaden z uczestników konkursu nie wrócił z lasu z pustym koszykiem. Wśród zebranych grzybów znalazły się okazy nagrodzone przez komisję konkursową. Najcięższym grzybem okazał się podgrzybek (33 dag), a w kategorii „największa liczba gatunków zebranych grzybów” zwyciężył zbieracz, który w lesie odnalazł 9 gatunków grzybów jadalnych.

Natomiast osoby, które nie poszły do lasu, aby szukać grzybów, mogły obserwować, jak Małgorzata i Cezary Żakowie pomagają przy gotowaniu zupy grzybowej, którą potem próbowali nadleśniczowie wraz z dyrektorem RDLP

w Pile Ryszardem Standio. Para znanych aktorów bawiła też publiczności anegdotami z planu filmowego serialu „Ranczo”.

Podczas festynu nie tylko mężczyźni z zainteresowaniem przyglądali się narzędziom do pozyskania drewna czy specjalistycznemu sprzętowi strażackiemu. Strażacy zademonstrowali jak posługują się tym sprzętem podczas akcji gaszenia ognia. Panie oblegały namiot, w którym odbywały się warsztaty wyplatania z wikliny. Dla aktywnych uczestników imprezy zorganizowany został turniej siatkówki.

- *W czasie festynu chcieliśmy przybliżyć las, zachęcić do pobytu w nim, do korzystania z darów lasu, przypomnieć także, że lasy w Polsce są dostępne dla wszystkich* – zgodnie podkreślali nadleśniczowie nadleśnictw Krucz, Potrzebowice i Wronki, organizatorzy imprezy.

Rajd rowerowy na niebiesko. Ponad pół tysiąca osób uczestniczyło w Leśnym Rajdzie Rowerowym, którego trasa wiodła przez najpiękniejsze miejsca na terenie nadleśnictw Złotów, Lipka, Okonek, Jastrowie i Zdrojowa Góra. Impreza odbyła się 7 września 2013 r. w ramach akcji „Lasy Państwowe. Zapraszamy.”

Najdłuższą, 72-kilometrową trasę przejechali rowerzyści, którzy wyruszyli z Lipki. – *Na starcie rajdu stanęło 51 osób, byli to cykliści z najbliższych okolic, ale także z Gdańska, Poznania i Koszalina* – mówił Janusz Grabowski, nadleśniczy Nadleśnictwa Lipka. Dodał że: – *W większości było to grono osób przemierzających trasy rajdowe już od kilku lat. Przeważały ekipy rodzinne, wielopokoleniowe. Odcięcie z Lipki do Piły przejechali też seniorzy, np. rowerzysta w wieku 70 lat, który był najstarszym uczestnikiem imprezy.*

Wczesnie rano na trasę rajdu wyruszyła najliczniejsza, 197-osobowa ekipa z Nadleśnictwa Złotów. Po pięciu godzinach i przejechaniu na rowerach po lesie 51 kilometrów, rajdowicze dotarli do mety, usytuowanej na lotnisku w Pile. Wówczas rajd zakończyły także inne grupy i na płycie lotniska zrobiło się niebiesko od koszulek cyklistów. Na twarzach uczestników rajdu nie było widać zmęczenia, tylko malowała się satysfakcja z pokonania nieraz trudnych leśnych tras. – *Trasa przygotowana przez Nadleśnictwo Zdrojowa Góra nie była może zbyt długa, bo przejechaliśmy tylko 30 kilometrów, ale za to nie należała do łatwych* – stwierdziła Monika Witkowska należąca do pilskiego Bractwa Rowerowego. – *Było sporo podjazdów i szlaków wytyczonych po piasku, ale te utrudnienia były rekompensowane przez malownicze widoki* - dodała.

Na mecie rajdu reprezentacje nadleśnictw stanęły w szranki o puchar przechodni Leśnego Rajdu Rowerowego. Najlepszą wiedzą przyrodniczą oraz sprawnością wykazała się grupa z Nadleśnictwa Zdrojowa Góra, której dyrektor RDLP w Pile Ryszard Standio wręczył puchar. Natomiast każdy z rowerzystów miał szansę na to, aby z rajdu wrócić z dwoma rowerami. Na zakończenie imprezy odbyło się bowiem losowanie pięciu rowerów, po jednym na każdej z pięciu tras.

(Źródło: RDLP w Pile)

■ RDLP w Poznaniu

Targi Edukacyjne. Od 15 do 17 marca 2013 roku, na terenie Międzynarodowych Targów Poznańskich odbyły się największe w Polsce i jedno z największych w Europie Targi Edukacyjne. W swoim założeniu targi mają skupiać instytucje państwowe i samorządowe oraz organizacje pozarządowe, których statutowymi zadaniami są ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego, promocja zrównoważonego rozwoju oraz aktywna pozaszkolna edukacja przyrodnicza. Celem przedsięwzięcia jest prezentacja podmiotów zajmujących się wyżej wymienioną działalnością i ich oferty edukacyjnej.

Wzorem lat ubiegłych RDLP w Poznaniu promowała wizerunek Lasów Państwowych, jako instytucji czynnie zaangażowanej w ochronę przyrody i aktywne metody edukacji ekologicznej. Na stoisku Lasów Państwowych odbyły się konkursy, pogadanki i inne zajęcia, prowadzone równoległe przez cały okres trwania Targów. Dla każdego z uczestników przygotowano również drobne upominki. Prowadzono następujące kampanie tematyczne:

1. „Dzięcioły – leśni inżynierowie”, „Dziuple, budki i ich mieszkańcy”, „Wiosna budzi do życia kolorami” – rozpoznawanie gatunków dzięciołów na przykładzie wykonanych w żywicy odwzorowanych odlewów, omówienie roli dzięciołów w ekosystemach leśnych; omówienie zasad prawidłowego konstruowania budek lęgowych;

2. „Budowniczy tam – bór” oraz „Rola wody w przyrodzie” – środowisko życia i budowa zewnętrzna bobrów wraz z przystosowaniami do wodnego trybu życia – konkursy z wykorzystaniem wypreparowanych eksponatów oraz naturalnych elementów żeremi i zgryzów bobrowych. Pogadanka o roli wody w przyrodzie; „O zachowaniu się w lesie”, „W jaki sposób chronić przyrodę”, „Warstwowa budowa lasu”, „Jak żyje las”, „Znaczenie lasu dla człowieka i jego środowiska”, „Jak rośnie las – czyli od nasionka do drzewa”, „Praca leśnika”, „Martwe drewno jako środowisko życia wielu organizmów” – tematy przedstawiane w postaci losowania kart pracy na Leśnym Kole Fortuny;

3. „Ptaki w naszym otoczeniu”, „Co wiosną w lesie śpiewa” – rozpoznawanie gatunków ptaków z wykorzystaniem drewnianych tablic edukacyjnych, wypreparowanych gatunków ptaków oraz nagrań dźwiękowych;

4. „Rozpoznawanie drzew i krzewów” – konkursy z wykorzystaniem drewna, liści i owoców;

5. „Badania właściwości drewna”, „Drewno jest wspańale” – wykorzystując kule spreparowane z różnych gatunków drzew zapoznajemy się z podstawowymi cechami fizycznymi i chemicznymi drewna – konkurs z pogadanką;

6. „Ślady i tropy zwierząt” – zabawa z tropami zwierząt leśnych. Rozpoznawanie tropów po śladach pozostawianych w kuwecie z piaskiem, samodzielne wyciskanie tropów, porównanie ich wielkości, odpowiednie przyporządkowanie; Rozpoznawanie zrzutów (jeleń, daniel, sarna); Praca z mikroskopem stereoskopowym – rozpoznawanie gatunków owadów;

Ponadto miała miejsce prezentacja oferty edukacyjnej dla placówek oświatowych, nauczycieli, metodyków Ośrodków Edukacji Leśnej w Czeszewie (Nadleśnictwo Jarocin), Łysym Młynie (Nadleśnictwo Łopuchówko) oraz Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie.

(Oprac. Rafał Śniegocki)

■ RDLP w Radomiu

Dary Świętokrzyskich Lasów. 21 września 2013 r. odbyła się pierwsza edycja wydarzenia edukacyjno-promocyjnego „Dary Świętokrzyskich Lasów”. Impreza została zorganizowana przez nadleśnictwa Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Puszcza Świętokrzyska” oraz Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Radomiu. Partnerami były: Urząd Miasta Kielce, Urząd Wojewódzki, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Zespół Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych, Oddział Edukacji i Promocji Zdrowia Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach, Zespół Szkół Leśnych w Zagnańsku. Patronat honorowy objęli: Prezydent Miasta Kielce, Marszałek Województwa Świętokrzyskiego, Wojewoda Świętokrzyski. Impreza odbyła się w ramach kampanii „Lasy Państwowe. Zapraszamy” i adresowana była do mieszkańców Kielc i województwa świętokrzyskiego. Założeniem imprezy był podział na dwie części: plenerową i artystyczną. Część plenerowa to grzybobranie na terenie nadleśnictw: Kielce, Daleszyce, Zagnańsk i Łagów. Uczestnicy przy sprzyjającej aurze zebrali całkiem pokaźne kosze borowików, podgrzybków, koźlarzy, opieniek i rydzów. Najcięższy zebrany okaz ważył 1,1 kg i został nagrodzony.

Po przyjeździe z terenu wszyscy chętni udali się na Plac Artystów w Kielcach, gdzie odbyła się część artystyczna. Na rozpoczęcie Zespół Sygnalistów Myśliwskich przy RDLP w Radomiu zagrał sygnał myśliwski, po czym ogłoszono wyniki konkursu fotograficznego „Leśne spotkania” połączone z wręczeniem nagród laureatom i zaproszeniem na wystawę prac konkursowych. Ekspertka z Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kielcach udzieliła instruktażu zbierania i rozpoznawania grzybów. Grzybiarze mogli wziąć udział w konkursach związanych z grzybobraniem. Wydarzenie uświetniła obecność ambasadorów kampanii „Lasy Państwowe. Zapraszamy”. Państwo Małgorzata i Paweł Królikowscy chętnie opowiadali o swoim zamiłowaniu do grzybobrania.

Tomasz Sot, dyrektor RDLP w Radomiu zasłużonym dla lasów świętokrzyskich wręczył statuetki „Jodły Świętokrzyskiej”. Wśród wyróżnionych byli: Adam Jarubas – marszałek Województwa Świętokrzyskiego, Wojciech Lubawski – prezydent Miasta Kielce, Zbigniew Muszczak – komendant Wojewódzkiej Straży Pożarnej oraz Ludwik Olczyk z Tartaku Olczyk.

Na zebranych czekało wiele innych atrakcji: inscenizacja „Grzybobrania” – na podstawie tekstu „Pan Tadeusz” Adama Mickiewicza przygotowana przez Zespół Teatralny

„Antyrama”, Koncert Zespołu Sygnalistów Myśliwskich „Leśna Brać”, którzy na instrumentach myśliwskich wykonali standardy rockowe, animacje Europejskiego Centrum Bajki w Pacanowie, koncert Zespołu Wokalno-Instrumentalnego „Wołosatki” oraz wystąpienie finalistki konkursu „Bajarze z Leśnej Polany” z Zespołu Szkół Leśnych w Zagnańsku. Jednak największą popularnością cieszyła się zupa grzybowa, przygotowana pod nadzorem dr. Grzegorza Russaka, który przy okazji udzielał kulinarnych porad. Zupę przygotowaną na zakwasie z kluseczkami półfrancuskimi nalewali dyrektor Tomasz Sot oraz ambasadorzy Lasów Państwowych państwo Królikowscy. Wydano około 1300 porcji.

Części artystycznej towarzyszyły:

1) okolicznościowe stoiska nadleśnictw LKP „Puszcza Świętokrzyska” - stoiska tematyczne hodowli, użytkowania lasu, ochrony lasu, urządzania, łowiectwa. Podczas konkursów związanych z tematem stoiska rozdano tysiąc sadzonek w torebkach z logo kampanii „Lasy Państwowe. Zapraszamy” oraz ze wskazówkami sadzenia;

2) prezentacja wystawy z pleneru malarskiego o tematyce przyrodniczej oraz warsztaty plastyczne przygotowane przez Zespół Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych;

3) jarmark świętokrzyskich producentów artykułów z darów natury - wystawa i sprzedaż (13 wystawców z sieci Dziedzictwa Kulinarne Świętokrzyskie);

4) stoiska instytucji partnerskich: Zespołu Szkół Leśnych w Zagnańsku, Stacji Sanitarno- Epidemiologicznej w Kielcach, Urzędu Marszałkowskiego w Kielcach, księgarni „Pod Zegarem”, Europejskiego Centrum Bajki w Pacanowie.

Na materiałach promocyjnych, edukacyjnych, informacyjnych oraz na gadżetach i w miejscach odbywania się poszczególnych części wydarzenia wykorzystano elementy identyfikacji wizualnej kampanii „Lasy Państwowe. Zapraszamy”. Wydarzenie zostało dofinansowane przez Centrum Informacyjne Lasów Państwowych. W wydarzeniu uczestniczyło ponad 5 tys. osób.

Otwarcie ścieżki dydaktycznej „Królewskie Źródła”. 21 października 2013 r. odbyło się otwarcie zmodernizowanej ścieżki dydaktycznej „Królewskie Źródła”. Uroczystość została zorganizowana przez Nadleśnictwo Kozienice oraz Regionalną Dyрекję Lasów Państwowych w Radomiu.

Otwarcie ścieżki odbyło się w ramach kampanii „Lasy Państwowe. Zapraszamy”. Wśród zaproszonych gości byli m.in.: zastępca prezesa ARiMR w Warszawie Zbigniew Banaszkiewicz, który odczytał list Marszałek Sejmu Ewy Kopacz, doradca społeczny Prezydenta RP Tomasz Borecki, starosta kozienicki Janusz Stąpór, burmistrz miasta Pionki Marek Janeczek, dyrektor Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych Piotr Adamczyk, zastępca dyrektora CILP Sławomir Trzaskowski, przedstawiciele Kozienickiego Parku Krajobrazowego oraz służb mundurowych. Przybyło także wielu turystów i mieszkańców okolicznych miejscowości.

Uroczystego przecięcia wieńca dokonał dyrektor Regionalnej Dyрекji LP w Radomiu Tomasz Sot w asyście za-

proszonych gości, otwierając tym samym ścieżkę dydaktyczną „Królewskie Źródła”.

Równocześnie, w dniu otwarcia ścieżki, odbywały się imprezy towarzyszące, gdzie turyści mogli uczestniczyć w marszu z kijami nordic walking z Uniwersytetu Trzeciego Wieku z Pionek pod przewodnictwem instruktora Henryka Motyki oraz w rajdach biegowym i rowerowym.

Zaproszeni goście oraz turyści wzięli udział w spacerze po ścieżce dydaktycznej, gdzie edukator z Nadleśnictwa Kozienice Lidia Zaczyńska pokazywała wyjątkowo piękne zakątki przyrody. Opowiadała, gdzie można spotkać bobry i ślady ich bytowania, jak gospodarują leśnicy, jak rośnie las i jak go chronić przed szkodliwymi czynnikami środowiska. Każdy uczestnik mógł napić się wody z „Królewskiego Źródła”, zwanego też „Źródłem miłości”.

Leśnicy przygotowali dla przybyłych turystów konkursy przyrodnicze, zajęcia dotyczące nauki rozpoznawania ptaków z wykorzystaniem punktu obserwacji (korzystanie z przewodników, lornetki), naukę fotografii (zasady fotografii leśnej, szczególnie fotografowania ptaków). Dla wszystkich uczestników na koniec zwiedzania ścieżki dydaktycznej przygotowany został poczęstunek przy ognisku. W szkółce leśnej „Przejazd” zaproszeni goście obejrzeli premierowy pokaz filmu „Lasy Królewskie – Nadleśnictwo Kozienice”.

Na materiałach promocyjnych, edukacyjnych, informacyjnych oraz na gadżetach i w miejscach odbywania się poszczególnych części wydarzenia wykorzystano elementy identyfikacji wizualnej kampanii „Lasy Państwowe. Zapraszamy”. Wydarzenie otwarcia ścieżki zostało dofinansowane przez CILP.

Informacje prasowe na temat otwarcia ścieżki dydaktycznej „Królewskie Źródła” zamieściły następujące media i instytucje: Gazeta Wyborcza wydanie radomskie; Radomski Gość Niedzielný wydanie internetowe; Radio Plus Radom, wydanie internetowe; relacja na antenie Radia Plus Radom; Nad Zagożdżonką; Gazeta elektroniczna Pionki 24 oraz DGLP (strona internetowa), CKPŚ (strona internetowa), gazeta elektroniczna Kozienice 24, „OKO” Kozienice, Echo Dnia i inne.

Ponadto w Radiu Rekord FM S.A. odbyła się sponzorowana audycja radiowa na temat otwarcia ścieżki dydaktycznej Królewskie Źródła wraz z zamieszczeniem audycji w serwisie internetowym radia, a w Gazecie Wyborczej zamieszczono płatną reklamę dotyczącą otwarcia ścieżki wraz z zasadami użytkowania ścieżki dydaktycznej oraz serwis internetowy i artykuły dotyczące wydarzenia. (Oprac. Paulina Godula)

■ RDLP w Szczecinie

Z leśnikiem na sportowo – Leśny Gryfuś 2013 (13-17 maja). Impreza o charakterze otwartym, promująca walory przyrodniczo-turystyczne Puszczy Goleniowskiej, różnorodne funkcje lasów oraz możliwości aktywnego wypoczynku w lasach. Organizatorzy – nadleśnictwa Goleniów,

Rokita, Nowogard, Gryfice, Gryfino i Kliniska przygotowały stoiska tematyczne prezentujące m.in.:

- *Drewno – od lasu do domu*. Tutaj można było zobaczyć dlaczego wokół jest tyle drzew; dowiedzieć się jak powstaje: papier, stół i krzesło; poznać zapach dęba i lipy; zobaczyć różnicę w drewnie sosny i buka.

- *Sadzonki – od nasionka do drzewa*. Można było m.in.: zaobserwować rozwój drzew wraz z upływem czasu; określić wiek sosny; policzyć igły modrzewia; rozróżnić jodłę od daglezi.

- *Łowiectwo* – myśliwi pokazali różnicę między karmieniem a paśnikiem; pokazali co jedzą zwierzęta; przyprawili „rogi” i nauczali „ryczeć”, jak byki.

- *Turystyka* – przedstawione zostały walory turystyczne regionu m.in.: ośrodki wczasowe, kwatery łowieckie, ścieżki rowerowe, konne i piesze.

- *Edukacja* – było „Kolo fortuny”; zagłębienie do tajemniczej budki, pity był eliksir młodości i spacer aleją miłości.

- *Ochrona przeciwpożarowa lasu* – był pokaz jak prawidłowo rozpalić ognisko; czym gasić pożar w lesie; pokazane były: armatka, saperka i „papuga”.

- *Straż Leśna* – opowiadała jak chroni las przed złymi ludźmi; na czym polega codzienna praca Straży Leśnej oraz pokazała narzędzia kłusownicze.

- *Leśne SPA* – masaż szyszkami i lisią kitą oraz odpoczynek od zgiełku i ukojenie zmysłów.

Oprócz leśnych stanowisk lokalni rękodzielnicy prezentowali wyroby z różnych części roślin – korzenioplastykę, rzeźbę, miody oraz przetwory z darów lasu. Dla dzieci dostępne były dmuchane place zabaw. Rozgrywano też mecze w ramach Mistrzostw Polski Leśników w Piłce Siatkowej o Puchar Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych. (Źródło: RDLP w Szczecinie)

■ RDLP w Szczecinku

Z biegiem natury. Z biegiem natury w Nadleśnictwie Karnieszewice – największa impreza plenerowa organizowana na terenie Koszalina podczas długiego majowego weekendu. W ramach zawodów zorganizowano biegi na 3 km i 10 km oraz marsz na orientację. Trasy prowadziły przez lasy Nadleśnictwa Karnieszewice, lasy miejskie Koszalina, które wchodziły w skład Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Środkowopomorskie”. Uczestnikom imprezy wręczono pamiątkowe medale, koszulki oraz materiały edukacyjno-promocyjne. (Źródło: CILP)

■ RDLP w Toruniu

Wielkie Grzybobranie. W sobotę, 28 września 2013 r., w kilku nadleśnictwach Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu: Skrwilnie, Gniewkowie, Osiu i Czersku, w ramach kampanii promocyjnej „Lasy Państwowe. Zapraszamy” odbyło się Wielkie Grzybobranie.

Uczestnicy zbierania grzybów mieli okazję do posłuchania grzyboznawcy, powalczenia o Puchar Dyrektora

RDLP w Toruniu i zdobycie tytułu Króla Grzybobrania. Najlepsi mogli wygrać atrakcyjne nagrody, a wszyscy – miło spędzić czas w lesie i bezpłatnie dotlenić się świeżym leśnym powietrzem.

Po krótkich prelekcjach specjalistów, grzybiarze wspierani przez leśników ruszyli do lasów nadleśnictwa Gniewkowo, Osie, Skrwilno i Czersk. Po kilku godzinach przeczesywania najbardziej grzybnych zakątków (kto pierwszy, ten lepszy!), do jurorskich stołów dotarły kilogramy grzybów. Grzyby bezdyskusyjnie poddały się surowej ocenie grzyboznawców. A, oprócz „zielonych”, grzyby rozpoznawał dr Lucjan Rutkowski z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Jolanta Czyżniewska z toruńskiego Sanepidu i Wiesław Kamiński – autor wielu książek i publikacji o grzybach oraz założyciel portalu www.nagrzyby.pl.

Poza pogodą, dopisał główny przedmiot zainteresowania, czyli grzyby. Nie zabrakło też dobrego humoru, tym bardziej, że w Nadleśnictwie Skrwilno dodatkowo ogłoszono kulinarny konkurs na Grzybomistrza. Wszyscy mogli spróbować własnych sił w kuchni, ale i posmakować marynowanych maślaków w pomidorach, ciasteczek w kształcie grzybów oraz pasztetu z dziczyzny i żurku z grzybami leśnymi. O splendorze zbieraczy decydowały jednak nie tylko kryteria wagowe, ilościowe, czy smakowe – w każdym nadleśnictwie na pamiątkowym zdjęciu uwieczniono także największego grzyba zebranego tego dnia.

W Gniewkowie zastępca nadleśniczego Kazimierz Stępski wraz z naczelnikiem Janem Pakalskim w imieniu dyrektora RDLP w Toruniu wręczyli puchar Króla Grzybobrania Andrzejowi Ładzie, w Osiu zastępca dyrektora RDLP w Toruniu Roman Dobrzyński wraz z nadleśniczym Markiem Sobczakiem przekazali kryształ Miłoszowi Juśko, zaś w Skrwilnie królewskie szkło powędrowało z rąk zastępcy Zygmunta Klimowskiego i rzecznika RDLP Mateusza Stopińskiego do Małgorzaty Ostrowskiej. W Czersku nagrody wręczał nadleśniczy Ireneusz Bojanowski. Dla najlepszych czekały atrakcyjne nagrody fundowane przez Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, nadleśnictwa, a także sponsorów zewnętrznych. Były to wiklinowe kosze na grzyby, suszarki do... grzybów, atlasy grzybów i książki kucharskie o tych smakowitych darach lasu.

W każdym z nadleśnictw, oprócz grzybów jadalnych, zebrano grzyby niejadalne, w tym trujące. Na przykładzie najbardziej typowych owocników omówiono cechy odróżniające gatunki niebezpieczne od jadalnych. Uczestnicy spotkania mogli nie tylko podszkolić się z rozpoznawania gatunków, ale także dowiedzieć się szeregu ciekawostek o przedstawicielach tego licznego królestwa. A udział w imprezie wzięli nie tylko wprawni grzybiarze, ale także młodszy uczestnicy, którzy dowiedzieli się, że sowa w fachowym języku jest czubajką kanią, czarny łepiek podgrzybką brunatną, a kurka jest... pieprznikiem jadalnym. Przy wspólnym ognisku i ciepłym poczęstunku warto było posłuchać o tym, jak prawidłowo zbierać i przetwarzać grzyby, dowiedzieć się czegoś więcej o grzybach chronionych,

a także przekonać się o tym, że – póki co – nauka nie poznała grzybów do końca, o czym świadczy chociażby zmiana kwalifikacji niektórych gatunków do spożycia na przestrzeni ostatnich lat. (Oprac. Mateusz Stopiński)

Katyńskie Dęby Pamięci w Wierchlesie. Leśnicy Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu posadzili dwanaście Dębów Pamięci na cześć leśników i drzewiarzy związanych z regionem Pomorza i Kujaw, którzy są ofiarami Zbrodni Katyńskiej, zamordowanymi przez sowieckie NKWD w Katyniu, Charkowie, Kijowie i Mińsku w 1940 roku. W sobotę 12 października 2013 r. odbyła się okolicznościowa konferencja w Technikum Leśnym im. Adama Loreta w Tucholi, a po niej akt posadzenia dębów na obrzeżu rezerwatu przyrody Cisy Staropolskie w Wierchlesie.

Na konferencji organizowanej przez oddział toruński Polskiego Towarzystwa Leśnego i Regionalną Dyrekcję Lasów Państwowych w Toruniu wygłoszono trzy referaty. Temat „Katyń – sowiecka zbrodnia wojenna i akt ludobójstwa na obywatelach Rzeczypospolitej Polskiej” omówił i szerzej uzasadnił Piotr Szubarczyk, publicysta, znawca i pasjonat najnowszej historii Polski, b. pracownik Biura Edukacji Publicznej Oddziału Gdańskiego Instytutu Pamięci Narodowej. Tomasz Skowronek z Nadleśnictwa Borne Sulinowo w swojej prezentacji przedstawił wyniki własnych kilkuletnich poszukiwań i badań nad listą leśników polskich spoczywających w grobach Katynia, Charkowa, Miednoje, Kijowa-Bykowni i Kuropat pod Mińskiem. Obecnie ta zweryfikowana lista pomordowanych sięga już dwustu nazwisk. Tadeusz Chrzanowski z Regionalnej Dyrekcji LP w Toruniu skupił się na biogramach dwunastu leśników i drzewiarzy – ofiar Zbrodni Katyńskiej związanych zawodowo z regionem Pomorza i Kujaw. To właśnie im, w drugiej części uroczystości, która odbywała się w odległym o 20 km od Tucholi Wierchlesie, posadzono Dęby Pamięci.

Uroczystość w Wierchlesie, u bram znanego rezerwatu przyrody Cisy Staropolskie im. Leona Wyczółkowskiego, rozpoczęła się Liturgią Słowa. Poprowadził ją ksiądz prałat Andrzej Koss – kapelan leśników diecezji pelplińskiej w asyście ks. seniora Władysława Jabłońskiego z Rykowskiej i księdza Piotra Breiskiego – proboszcza miejscowej Parafii w Iwcu. Na liturgię złożyły się czytania z Pisma Świętego, homilia księdza kapelana, modlitwa powszechna oraz modlitwa za zmarłych i pomordowanych.

Dyrektorzy regionalnych dyrekcji: w Gdańsku – Zbigniew Kaczmarczyk i w Toruniu – Janusz Kaczmarek dokonali przecięcia wstęgi na kamiennym obelisku zawierającym ikonę Matki Bożej Katyńskiej oraz napis w brzmieniu: „Pamięć i chwała leśnikom Rzeczypospolitej Polskiej – ofiarom ludobójczej Zbrodni Katyńskiej dokonanej przez Związek Sowiecki w kwietniu i maju 1940 roku. Las Katyński – Smoleńsk – Charków – Twer – Bykownia – Kuropaty i inne miejsca na nieludzkiej ziemi”. (oraz dalej): „Jeśli zapomnimy o nich, Ty, Boże na Niebie, zapomnij o nas...” (a w podpisie): „Leśnicy Kujaw i Pomorza. Październik 2013 roku”. Obelisk jest dziełem Zakładu Kamieniarskiego

„Bolmar” – Marek Boliński z Tucholi. Uwagę przykuwa wyrzeźbiona w kamieniu ikona Matki Bożej Katyńskiej.

W specjalnej wnęce wyżłobionej w obelisku, Adam Wenda – nadleśniczy Nadleśnictwa Zamrzenica, gospodarz miejsca, umieścił pakiet z ziemią katyńską, owiniętą w biało-czerwone sukno, przywiezioną z Katynia, Charkowa, Miednoje, Bykowni i Kuropat. Kapłani uczestniczący w uroczystości poświęcili obelisk i stojący przy nim sześciometrowy dębowy krzyż, po czym nastąpiło posadzenie Dębów Pamięci.

Dąb Pamięci Bolesława Błażewicza – inspektora Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu posadzili dyrektorzy Zbigniew Kaczmarczyk i Janusz Kaczmarek.

Dąb Pamięci Edmunda Dreckiego - nadleśniczego Nadleśnictwa Kościerzyna posadzili członkowie rodziny Krystyna i Zdzisław Polczyńscy z Gdańska oraz Jerzy Borzyszkowski – obecny nadleśniczy Nadleśnictwa Kościerzyna.

Dąb Pamięci Władysława Kotuli – nadleśniczego Leśnictwa Rewirowego Hel posadzili: córka Bogumiła Kuklicz z mężem Jerzym.

Dąb Pamięci Adama Loreta - pierwszego dyrektora naczelnego Lasów Państwowych, Pierwszego Leśnika II Rzeczypospolitej, patrona Technikum Leśnego w Tucholi, posadzili: Małgorzata Kacprzycka-Skrocka z Ministerstwa Środowiska, Aniela Czyżyk – dyrektor Technikum Leśnego w Tucholi oraz Weronika Wróblewska i Sebastian Duch – reprezentacja uczniów tej szkoły.

Dąb Pamięci Szczepana Łuczaka – pracownika Dyrekcji LP w Toruniu i Instytutu Badawczego Lasów Państwowych, posadzili: Roman Dobrzyński – przewodniczący toruńskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Leśnego oraz dr Jarosław Szaban z Wydziału Leśnego Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu.

Dąb Pamięci Tadeusza Miśko – nadleśniczego lasów łabiszyńskich majątku Lubostroń, posadzili: Zofia Łacka ze Starostwa Powiatowego w Tucholi oraz Krzysztof Kraska – nadleśniczy Nadleśnictwa Szubin, w skład którego wchodzi obecnie lasy łabiszyńskie.

Dąb Pamięci Sobiesława Mościckiego – nadleśniczego Nadleśnictwa Kartuzy, posadzili: Gabriela Gajewska – nauczycielka z Zespołu Szkół w Bysławiu i Elżbieta Gostkowska – obecny nadleśniczy Nadleśnictwa Kartuzy.

Dąb Pamięci Ignacego Nitkowskiego – pracownika działu urządzania lasu w Dyrekcji LP w Toruniu, posadzili: dr Marek Machnikowski – Regionalny Konserwator Przyrody i dr Jarosław Pająkowski – dyrektor Zespołu Parków Krajobrazowych Chelmińskiego i Nadwiślańskiego.

Dąb Pamięci Franciszka Nowickiego – nadleśniczego Nadleśnictwa Gniewowo k. Wejherowa, posadzili: Adam Wenda – nadleśniczy Nadleśnictwa Zamrzenica i Jan Żmudziński – inżynier nadzoru w Nadleśnictwie Zamrzenica.

Dąb Pamięci Edmunda Wróblewskiego – właściciela tartaku w Brusach k. Chojnic, posadzili: Jacek Brygman – wójt Gminy Cekcyn i Jerzy Zwiefka – dyrektor tartaku w Wierchucinie.

Dąb Pamięci Rudolfa Zachera – nadleśniczego Nadleśnictwa Mestwinowo, posadzili: Jacek Liziniewicz – nadleśniczy Nadleśnictwa Gostynin i Roman Tomczak – nadleśniczy Nadleśnictwa Starograd, w skład którego wchodzi obecnie obręb leśny Mestwinowo.

Dąb Pamięci Stanisława Zysnarskiego – właściciela tartaku w Rudzkim Moście k. Tucholi, posadzili członkowie rodziny: syn Tadeusz Zysnarski oraz prawnuk, imiennik pradziadka – Stanisław.

Akty sadzenia Dębów Pamięci uświetniły sygnały myśliwskie w wykonaniu Jacka Krzyżanowskiego – nadleśniczego Nadleśnictwa Bydgoszcz, zaś nad sadzeniem dębów od strony zawodowej czuwali miejscowi leśniczowie: Krzysztof Glazik i Robert Iwicki.

Uczestnicy uroczystości złożyli wiązanki kwiatów i zapalili znicze pod obeliskiem upamiętniającym leśników polskich – ofiary Zbrodni Katyńskiej. Odczytano pismo dyrektora generalnego Lasów Państwowych Adama Wasiaka, który wyraził uznanie dla inicjatorów upamiętnienia leśników i zorganizowania patriotycznej uroczystości w Wierchlesie. Wypowiedzieli się obecni na uroczystości członkowie rodzin pomordowanych w Zbrodni Katyńskiej nie kryjąc wzruszenia i satysfakcji, że oto nadeszły czasy wolnej Ojczyzny, kiedy możemy czcić pamięć prawdziwych bohaterów, dla których „Bóg, Honor i Ojczyzna” były niezmiennie wartościami najwyższymi, za które też oddali swe życie.

Dyrektor Janusz Kaczmarek podziękował członkom rodzin katyńskich, którzy przybyli na uroczystość i świadczili swoją obecnością i słowem o prawdzie Zbrodni Katyńskiej, podziękował prelegentom, którzy szerzej naświetlili fakty i dokumenty o tych tragicznych dla polskiego narodu wydarzeniach, podziękował kapłanom, którzy zadbali o duchowy i religijny wymiar uroczystości, podziękował pocztom sztandarowym pośród których dominowała młodzież lokalnych szkół – pokolenie, którego zadaniem jest zachować pamięć i przekazać prawdę o Zbrodni tym, którzy przyjdą po nas. Szczególne uznanie wyraził dla nadleśniczego Adama Wendy i załogi Nadleśnictwa Zamrzenica, którzy zajęli się zagospodarowaniem miejsca pamięci w Wierchlesie, na które składają się: Krzyż, obelisk, Dęby Pamięci z imiennymi tabliczkami ofiar oraz trzy tablice edukacyjne przybliżające odwiedzającym temat Zbrodni Katyńskiej, ofiarę leśników polskich oraz sylwetki dwunastu z nich, upamiętnionych poprzez posadzenie drzewek. – *Pana nadleśniczego i załogę Nadleśnictwa Zamrzenica proszę i zobowiązuję by po wsze czasy otoczyli opieką i staraniem to szczególne miejsce pamięci. By i ci, którzy przyjdą po nas wiedzieli, że dobrze wypełniliśmy nasz obowiązek wobec swoich poprzedników, upamiętniając ich życie, pracę i ofiarę.* – podsumował dyrektor Kaczmarek.

Dyrektor podziękował też za obecność licznie zgromadzonej braci leśnej z nadleśnictw regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych w Gdańsku, Łodzi i Toruniu oraz wszystkim uczestnikom historycznego wydarzenia w Wierchlesie.

Uczestnicy Konferencji w Tucholi otrzymali broszury zawierające pełne teksty referatów. Konferencja i uroczystość

w Wierchlesie zostały sfilmowane przez Telewizję Toruń i wydane w formie płyty DVD. Ponadto, organizatorzy tego patriotycznego wydarzenia przygotowali i na początku 2014 r. wydali drukiem obszerną publikację książkową pt. „Dwunastu z Listy Katyńskiej”. (Oprac. Tadeusz Chrzanowski)

■ RDLP w Warszawie

Lasy wokół Warszawy są miejscem weekendowych wyjazdów mieszkańców stolicy, którzy chętnie wypoczywają w terenach leśnych, a także uczestniczą w różnorodnych formach edukacji. Rozumiejąc te potrzeby nadleśnictwa położone w sąsiedztwie miasta przygotowały w 2013 roku szereg wydarzeń skierowanych do całych rodzin. Do najważniejszych należą: Dzień Otwarty w Centrum Edukacji Leśnej w Celestynowie, Wielka Majówka w Zimnych Dołach, Pikniki Rodzinne w Nadleśnictwie Ostrów Mazowiecka, piknik „Wakacje w lesie” w Urłach zakończony koncertem muzyki jazzowej, Wielkie Grzybobranie w Długosiodle. Prowadzona w czasie tych wydarzeń edukacja była dostosowana do różnych grup wiekowych i miała charakter aktywny. Przygotowane przez leśników działania cieszyły się dużym zainteresowaniem i zostały dobrze przyjęte przez uczestników.

Potyczka pod Feliksowem. Do szerokiej grupy odbiorców, w tym rodzin z dziećmi, skierowana była również przygotowana w ramach obchodów 150. rocznicy Powstania Styczniowego rekonstrukcja historyczna. Motywem przewodnim rekonstrukcji był epizod z życia Ludomira Benedyktowicza – wybitnego polskiego malarza, a w czasach Powstania - ucznia Zakładu Praktyk Leśnych w Feliksowie, koło Broku, prowadzonego przez Wojciecha Bogumiła Jastrzębowskiego. Przygotowując rekonstrukcję potyczki w wyniku, której Benedyktowicz stracił obie dłonie, leśnicy mazowieccy chcieli przypomnieć o roli lasów i leśników w czasie walk narodowowyzwoleńczych.

W prace nad rekonstrukcją „Potyczki pod Feliksowem” zaangażowało się wiele podmiotów – Nadleśnictwo Ostrów Mazowiecka, Starostwo Powiatowe w Ostrowi Mazowieckiej, Zakłady Usług Leśnych, uczniowie ostrowskich szkół, księża z parafii w Broku, a także lokalni przedsiębiorcy i pasjonaci historii.

Dzięki kampanii informacyjnej w mediach lokalnych i regionalnych zaprezentowana 27 kwietnia 2013 r. w Kaczkowie Starym koło Broku rekonstrukcja zgromadziła ogromną widownię, wśród której znaleźli się nie tylko mieszkańcy okolicznych miejscowości, ale także warszawiacy. Sposób przygotowania wydarzenia sprawił, że goście obserwujący rekonstrukcję mogli poczuć się jakby cofnęli się w czasie o 150 lat. Patriotyczny charakter wydarzenia i podniosła atmosfera sprawiły, że w niejednym oku zakręciła się łza.

Dzięki współpracy z Ośrodkiem Rozwojowo-Wdrożeniowym LP w Bedoniu powstał film dokumentujący przygotowane przez leśników wydarzenie, a zarazem promujący warszawskie lasy i leśników. Rekonstrukcji towarzyszyła

akcja edukacyjna prowadzona przez ostrowskich leśników. Na specjalnie przygotowanym stanowisku informowali oni o różnorodnych funkcjach lasu, o tym jak zmieniało się ich znaczenie dla człowieka.

Z opinii zasłyszanych w trakcie wydarzenia wynika, że rekonstrukcja i towarzysząca jej akcja edukacyjna zostały dobrze przyjęte przez widzów, którzy docenili wkład leśników w propagowanie polskiej historii i dostrzegli, że leśnicy to ludzie wielu pasji i zainteresowań, dla których ważne jest dobro polskich lasów i całej Ojczyzny. Współpraca nawiązana w trakcie przygotowywania rekonstrukcji zaowocowała podczas kolejnych wydarzeń edukacyjnych. Leśnicy mogli liczyć na wsparcie zarówno miejscowych władz jak również lokalnych przedsiębiorców.

Leśny Bieg Zbiega. Leśnicy warszawscy dostrzegli też potrzebę edukacji leśnej i integracji środowisk pracowników służb mundurowych i jednostek samorządowych. Dlatego z myślą właśnie o nich przygotowali we wrześniu 2013 r. I Leśny Bieg Zbiega. Uczestnikami biegu byli pracownicy różnych służb mundurowych działających na terenie Polski, a także leśnicy z Parków Narodowych i Lasów Państwowych oraz Strażnicy Miejscy z Warszawy.

Aby informacja o biegu trafiła do jak największej grupy pracowników, dyrektor RDLP w Warszawie odwiedził szefów poszczególnych służb, przekazując im informacje o wydarzeniu oraz zaproszenia do udziału. Każda ze służb mogła zgłosić do biegu jedną drużynę liczącą maksymalnie 10 zawodników. Rejestracja zawodników odbywała się przez specjalnie do tego celu przygotowaną zakładkę na stronie internetowej Nadleśnictwa Ostrów Mazowiecka. Udział w biegu był bezpłatny.

I Leśny Bieg Zbiega miał charakter przełajowy. Uczestnicy mieli do przebiegnięcia 11-kilometrową trasę, na której trzeba było pokonać liczne przeszkody jak np. rowy melioracyjne, przepusty czy gęste sosnowe młodniki. Nad wytyczeniem i oznakowaniem trasy czuwali doświadczeni biegacze, w tym miejscowy leśniczy.

Rywalizacja odbyła się 8 września. Na starcie pojawili się przedstawiciele niemal wszystkich zaproszonych służb. Łącznie w biegu wystartowało 93 osoby. Nad bezpieczeństwem uczestników czuwali leśnicy oraz zespoły ratowników medycznych w 2 karetkach.

I Leśnemu Biegowi Zbiega towarzyszył również edukacyjny Piknik Rodzinny zorganizowany przez Nadleśnictwo Ostrów Mazowiecka na polanie w pobliżu mety biegu. Do jego najciekawszych atrakcji należały: Mini Bieg Zbiega dedykowany najmłodszym, Leśne Radio, konkursy i zabawy leśne, pokazy sokolnicze, pokazy pracy psów myśliwskich, laserowa strzelnica, stoiska edukacyjne kół łowieckich.

Do współpracy przy organizacji I Leśnego Biegu Zbiega i Pikniku udało się zaprosić Koła Łowieckie, Zakłady Usług Leśnych oraz zakłady przerabiające drewno z terenu nadleśnictwa. Dobra współpraca między wymienionymi podmiotami sprawiła, że wydarzenie to zostało dobrze przygotowane i wysoko ocenione zarówno przez zawodników

jak i gości. Całe wydarzenie odbyło się w ciepłej, rodzinnej atmosferze wzbogaconej o ducha rywalizacji.

O wysokiej randze tego wydarzenia może świadczyć fakt objęcia patronatu honorowego przez Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych, a także Wojewodę i Marszałka Województwa Mazowieckiego. Całemu wydarzeniu towarzyszyła radiowa kampania promocyjna na antenie trzech rozgłośni – ROXY FM, Złote Przeboje i TOK FM. Efektem I Leśnego Biegu Zbiega było nawiązanie kontaktu z przedstawicielami służb mundurowych działających na terenie kraju, które w przyszłości może zaowocować lepszą współpracą między Lasami Państwowymi, a jednostkami tych służb.

(Oprac. Maciej Pawłowski)

■ RDLP w Zielonej Górze

Koszykarze STELMET na ścieżce zdrowia.

22 kwietnia 2013 r. wraz z koszykarzami mistrzowskiej drużyny Stelmet Zielona Góra, kierownictwem klubu oraz szkolną drużyną koszykarek reprezentujących Zespół Edukacyjny w Łagowie oddaliśmy do użytku ścieżkę zdrowia pn. „Ruch w świecie zwierząt”. Impreza ta wpisała się w scenariusz realizowanej w 2013 r. kampanii edukacyjno-promocyjnej „Lasy Państwowe. Zapraszamy”, przybliżającej społeczeństwu możliwości i walory pobytu w lesie. Była również szczególnego rodzaju akcją promowania Lasów Państwowych poprzez sport i aktywny wypoczynek w lesie.

Wychodząc z założenia, iż las – poza oczywistymi naturalnymi atutami (grzyby, owoce runa leśnego, czyste powietrze) – może być też miejscem aktywnego wypoczynku i uprawiania sportu, Nadleśnictwo Świebodzin wykonało w Łagowie tzw. ścieżkę zdrowia. Zlokalizowano ją na początku istniejącej już ścieżki przyrodniczej, przebiegającej wzdłuż malowniczej linii brzegowej jeziora Łagowskiego. Wzdłuż ścieżki zdrowia usytuowano dziewięć stanowisk przeznaczonych do ćwiczeń sprawnościowych oraz rozwijających różne partie mięśni. Każde z nich uzupełnione jest tablicą prezentującą sposób jego wykorzystania, a także opisem zwierząt będących inspiracją jego powstania. Uroczystość otwarcia ścieżki mimo iż miała lekki, piknikowo-rekreacyjny charakter (koszykarze przybyli z rodzinami), zawierała również walor promocyjno-edukacyjny; zaproszeni goście mogli dowiedzieć się, że Polska znajduje się w europejskiej czołówce pod względem powierzchni lasów, które zajmują prawie 30% terytorium kraju i rosną na obszarze ponad 9 mln ha – zdecydowaną większość stanowią lasy państwowe, z czego prawie 8 mln ha zarządzane jest przez PGL LP.

Kampania „Lasy Państwowe. Zapraszamy” i wpisujące się w jej założenia otwarcie ścieżki zdrowia w Łagowie miały zwrócić uwagę społeczeństwa na walory lasów i ich dobry stan. W ramach tej kampanii przybliżano społeczeństwu możliwości i walory pobytu w lesie; propagowano i upowszechniano również aktywność fizyczną w lasach. Wydarzenie to stanowiło wymarzoną okazję na lepsze po-

znanie lasów i ich profesjonalnego przygotowania przez leśników do przyjęcia odwiedzających.

(Oprac. Agnieszka Andrzejewska)

■ Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie

Dużym wydarzeniem medialnym i edukacyjnym OKL w Gołuchowie było bicie światowego rekordu Guinnessa w kategorii „**Największe zgromadzenie ludzi przebranych za drzewa**”. Rekord ustanawiany był 30 września 2013 r. na polanie w parku-arboretum w Gołuchowie, obok pomnikowego dębu szypułkowego „Jana”. Uczestniczyli w nim uczniowie i nauczyciele szkół podstawowych i gimnazjów z Gołuchowa i Kościelnej Wsi, łącznie 516 osób, które wypełniły pole bicia rekordu w kształcie drzewa. Obok pola bicia rekordu eksponowane były banery reklamowe z logo i hasłem „Lasy Państwowe. Zapraszamy” oraz logo i nazwa ośrodka. Wszyscy uczestnicy ubrani byli w zielone koszulki z napisem reklamującym to wydarzenie, w brązowe spodnie oraz zielony pióropusz na głowie imitujący liście dębu.

Przed imprezą pracownicy Ośrodka Kultury Leśnej przeprowadzili w szkołach prelekcje na temat: co warto wiedzieć o polskich lasach oraz dlaczego dąb jest ważny w przyrodzie, gospodarce i kulturze. W trakcie imprezy uczestnicy odśpiewali hymn „Puszcza” oraz skandowali

hasła ekologiczne: „Szanuj las póki czas”, „Okaz kulturę i chroń naturę” oraz „Środowisko ponad wszystko”, co podkreśliło jej edukacyjny charakter. Całość wydarzenia była filmowana przez ekipę filmową z Ośrodka Wdrożeniowo Rozwojowego Lasów Państwowych. Nie zabrakło również mediów: telewizyjnej „Jedynki”, TVP Poznań, Radia „Merkury” oraz redaktorów regionalnej i lokalnej prasy. W tygodniu poprzedzającym to wydarzenie w Radiu „Merkury” wyemitowano 18 razy spot reklamowy dotyczący tego rekordu, który podkreślał kampanię „Lasy Państwowe Zapraszamy”. Bicie światowego rekordu Guinnessa w Ośrodku Kultury Leśnej w Gołuchowie odbiło się w mediach szerokim echem. Informacja o nim podawana była na antenie ogólnopolskiej, w „Teleexpresie”, w telewizji regionalnej „Teleskopie” w „Radiu Merkury”, w Polskim Radiu „Trójka”, w Radiu „Eska”, w szeregu wydaniach prasowych o różnym zasięgu oraz na wielu stronach internetowych. Reportaż oraz szczegółowy rejestr filmowy przekazany został do Londynu, do biura Rekordu Guinnessa. W listopadzie ośrodek otrzymał certyfikat potwierdzający ustanowienie światowego rekordu Guinnessa. Informacja o Ośrodku Kultury Leśnej w Gołuchowie jako światowym zwycięzcy rozpowszechniana jest na stronie internetowej Księgi Światowych Rekordów Guinnessa i miejmy nadzieję, że zagości tam na długo.

(Źródło: OKL w Gołuchowie)

Tabela 1. Obiekty Lasów Państwowych wykorzystywane w edukacji leśnej społeczeństwa na terenie kraju i leśnych kompleksów promocyjnych w 2013 roku

Lp.	Obiekt	Ogółem na terenie LP	Na terenie LKP	Udział % obiektów LKP ³
1.	Ośrodek edukacji leśnej	59	27	45,8
2.	Izba edukacji leśnej	263	58	22,1
3.	Leśna wiatła edukacyjna (=zielona klasa)	532	104	19,5
4.	Leśna ścieżka edukacyjna (=dydaktyczna)	981	213	21,7
5.	Punkt (powierzchnia) edukacji leśnej ¹	razem: 1937 w tym:	razem: 386 w tym:	19,9
	a) szkółka leśna	381	56	14,7
	b) drzewostan (np. nasienny, ochronny)	690	133	19,3
	c) obiekt małej retencji	341	97	28,4
	d) inny	525	100	19,0
6.	Inne obiekty ²	razem: 2504 w tym:	razem: 405 w tym:	16,2
	a) rezerwat przyrody	683	139	20,4
	b) ogród, park dendrologiczny	113	28	24,8
	c) obiekty kultury, tradycji	421	79	18,8
	d) inny	1287	159	12,4

¹ Punkt (powierzchnia) edukacji leśnej – to oznakowany obiekt związany z gospodarką leśną, a jednocześnie stale lub okresowo wykorzystywany w edukacji leśnej, np. szkółka leśna, wyluszczenia nasion, drzewostan zachowawczy i nasienny.

² Inne obiekty (wykorzystywane w działalności edukacyjnej nadleśnictwa) – to oznakowane obiekty, które nie są związane bezpośrednio z gospodarką leśną, np. rezerwat przyrody, parki i ogrody dendrologiczne, zagrody dla zwierząt, obiekty kultury, tradycji, pamięci historycznej.

³ Udział % obiektów LKP – w ogólnej liczbie obiektów edukacyjnych w Lasach Państwowych. W skład 25 LKP wchodzi łącznie 72 nadleśnictwa, czyli 16,7% ogółu (430) nadleśnictw w Lasach Państwowych w 2013 r. Stąd można uznać, że udział danego rodzaju obiektów zbliżony do 16,7% wskazuje na równomierne rozmieszczenie na terenie LP.

OBIEKTY EDUKACJI LEŚNEJ - STANDARDYZACJA

Ośrodek Edukacji Leśnej - obiekt funkcjonujący cały rok, w którym zatrudniony jest co najmniej jeden pracownik merytoryczny - specjalista do spraw edukacji leśnej. Obiekt ten może przyjąć minimum 40 osób jednocześnie, posiada zaplecze dydaktyczne: bibliotekę, czytelnikę, środki i sale dydaktyczne, wystawowe, audio-video, sanitariaty. Może być wyposażony dodatkowo w: miejsce noclegowe, zaplecze kuchenne i inne środki oraz obiekty służące edukacji i przebywającym w ośrodku osobom.

Leśna Wiatła Edukacyjna (Zielona Klasa) - zadaszony obiekt na wolnym powietrzu, często z ażurowymi ścianami, wyposażony w stoły, ławy i inne urządzenia, umożliwiający przeprowadzenie zajęć edukacyjnych, mogący pomieścić minimum 20 osób jednocześnie.

Izba Edukacji Leśnej - całorocznie lub sezonowo funkcjonujące pomieszczenie(a) edukacyjne w obiekcie zamkniętym z ekspozycją. Istnieje możliwość przeprowadzenia w nim zajęć edukacyjnych z wykorzystaniem różnych środków dydaktycznych.

Leśna Ścieżka Dydaktyczna - wytyczona i oznakowana trasa w środowisku przyrodniczym, głównie leśnym, umożliwiająca zdobywanie wiedzy i umiejętności z przewodnikiem lub samodzielnie.

Punkt Edukacji Leśnej - oznakowane miejsce w terenie, przeznaczone do prowadzenia edukacji leśnej.

Tabela 2. Obiekty Lasów Państwowych wykorzystywane w edukacji leśnej społeczeństwa w 2013 roku (według RDLP)

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych	Liczba nadleśnictw	Ośrodek edukacji	Izba edukacji leśnej	Leśna wiatra edukacyjna	Ścieżka edukacyjna	PUNKT edukacji leśnej ¹ , w tym:					INNE obiekty edukacyjne ² , w tym:			
						ogółem	szkółka leśna	drzewo- stan	obiekt małej retencji	inne	ogółem	rezer- wat przyro- dy	ogród, park den- dro- log.	obiek- ty kul- tury inne
Białystok	31	7	16	40	93	131	30	39	39	23	100	43	5	24
Gdańsk	15	3	6	28	44	38	10	13	8	7	137	37	11	36
Katowice	38	5	34	50	106	126	34	37	19	36	363	80	20	68
Kraków	16	2	10	26	39	63	19	13	11	20	67	31	0	10
Krosno	26	5	15	31	74	152	25	80	26	21	195	45	11	73
Lublin	25	2	16	21	57	75	25	18	13	19	87	25	4	24
Łódź	19	0	14	26	52	78	21	25	16	16	143	29	4	31
Olsztyn	33	2	22	51	65	134	25	64	21	24	357	53	6	20
Pila	20	4	9	17	32	78	13	26	11	28	87	14	6	11
Poznań	25	10	23	47	57	281	25	105	44	107	234	54	5	32
Radom	23	2	12	21	43	91	19	51	4	17	102	46	3	14
Szczecin	35	1	24	34	60	160	26	28	53	53	185	51	7	13
Szczecinek	30	2	15	29	69	182	21	87	19	55	79	32	4	6
Toruń	27	4	16	43	45	92	24	21	10	37	97	39	10	19
Warszawa	14	4	14	23	29	58	13	11	4	30	76	25	4	15
Wrocław	33	5	11	34	78	146	39	55	38	14	116	55	8	21
Zielona Góra	20	1	6	11	38	52	12	17	5	18	79	24	5	4
Razem	430	59	263	532	981	1937	381	690	341	525	2504	683	113	421
														1287

¹ Punkt (powierzchnia) edukacji leśnej - to oznakowany obiekt związany z gospodarką leśną, a jednocześnie stale lub okresowo wykorzystywany w edukacji leśnej, np. szkołka leśna, wyluszcarnia nasion, drzewostan zachowawczy i naslenny.

² Inne obiekty (wykorzystywane w działalności edukacyjnej nadleśnictwa) - to oznakowane obiekty, które nie są związane bezpośrednio z gospodarką leśną, np. rezerwat przyrody, parki i ogrody dendrologiczne, zagroda dla zwierząt, obiekty kultury, tradycji, pamięci historycznej.

Tabela 3. Formy edukacji leśnej zrealizowane przez Lasy Państwowe i frekwencja w 2013 roku (ogółem)

Forma edukacji	Ogółem			w tym:				
	Liczba zajęć	Liczba uczestników	Udział % uczestników	Dzieci przedszkolne 3 - 6 lat	Dzieci szkół podstawowych 7-12 lat	Młodzież gimnazjalna 13-15 lat	Młodzież ponadgimnazjalna 16-19 lat	Studenci i dorośli, powyżej 19 lat
Zajęcia terenowe i wycieczki z przewodnikiem	14 153	549 417	26,8	115 118	225 619	74 504	34 001	100 175
Zajęcia w izbie edukacji leśnej	7 638	255 988	12,5	58 284	112 163	32 473	15 211	37 857
Spotkania z leśnikami (lekcje) w szkołach	5 434	240 323	11,8	72 631	113 134	30 737	12 256	11 565
Spotkania edukacyjne z leśnikami poza szkołą (w Domu Kultury, Muzeum, Urzędzie Gminy itp.)	1 612	84 426	4,1	9 435	24 727	11 511	5 929	32 824
Konkursy leśne (wiedzy, plastyczne, literackie itp.)	1 322	108 262	5,3	14 737	50 961	22 745	10 078	9 741
Akcje, imprezy edukacyjne	2 398	558 091	27,2	64 804	158 483	84 626	52 603	197 575
Wystawy edukacyjne	864	252 107	12,3	27 015	65 498	38 497	23 706	97 391
Razem	X	2 048 614	100,0	362 024	750 585	295 093	153 784	487 128
Udział % grup wiekowych	X	100,0		17,7	36,6	14,4	7,5	23,8
Inne, np. festyny, targi itp. ¹	X	2 334 000		x	X	X	X	X

¹ Dane szacunkowe

Tabela 4.1. Formy edukacji leśnej realizowane przez Lasy Państwowe w 2013 r. – ZAJĘCIA TERENOWE, ZAJĘCIA W IZBIE EDUKACYJNEJ, LEKCJE W SZKOLE (część pierwsza tabeli)

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych	Liczba nadleśnictw	ZAJĘCIA TERENOWE					ZAJĘCIA W IZBIE EDUKACYJNEJ					LEKCJE W SZKOLE			
		Liczba zajęć ogółem	Liczba uczestników ogółem	Liczba zajęć w 1 nadl.	Średnia ¹ frekwencja na 1 zajęciach	Liczba ¹ uczestników na 1 nadl.	Liczba zajęć ogółem	Liczba uczestników ogółem	Liczba zajęć w 1 izbie	Liczba ¹ uczestników na 1 izbę	Liczba lekcji ogółem	Liczba uczestników ogółem	Liczba lekcji w 1 nadl.	Liczba ¹ uczestników na 1 nadl.	
Białystok	31	1 732	31 625	56	18	1 020	844	15 483	37	673	839	23 446	27	756	
Gdańsk	15	839	35 817	56	43	2 388	122	4 209	14	468	311	12 267	21	818	
Katowice	38	1 343	59 165	35	44	1 557	1 258	42 649	32	1 094	559	25 487	15	671	
Kraków	16	338	14 343	21	42	896	274	9 315	23	776	135	8 354	8	522	
Krosno	26	569	19 619	22	34	755	217	8 879	11	444	313	11 000	12	423	
Lublin	25	748	22 985	30	31	919	530	14 034	29	780	201	10 887	8	435	
Łódź	19	582	24 792	31	43	1 305	131	4 818	9	344	184	11 200	10	589	
Olsztyn	33	1 126	40 948	34	36	1 241	346	10 701	14	446	608	26 885	18	815	
Piła	20	454	13 078	23	29	654	301	7 246	23	557	203	6 978	10	349	
Poznań	25	1 328	63 322	53	48	2 533	818	31 256	25	947	302	15 228	12	609	
Radom	23	603	32 047	26	53	1 393	175	11 136	13	795	176	10 256	8	446	
Szczecin	35	1 239	52 111	35	42	1 489	845	31 710	34	1 268	288	13 182	8	377	
Szczecinek	30	430	17 930	14	42	598	193	6 895	11	406	210	8 034	7	268	
Toruń	27	1 190	44 725	44	38	1 656	814	32 765	41	1 638	327	17 012	12	630	
Warszawa	14	736	32 419	53	44	2 316	361	12 010	20	667	244	13 049	17	932	
Wrocław	33	580	31 078	18	54	942	313	10 735	20	671	330	17 451	10	529	
Zielona Góra	20	316	13 413	16	42	671	96	2 147	14	307	204	9 607	10	480	
Razem	430	14 153	549 417	X	X	X	7 638	255 988	X	X	5 434	240 323	X	X	
Średnia ¹	25	833	32 319	33	39	1 278	449	15 058	22	722	320	14 137	13	559	

¹W zaokrągleniu do jednostki

Tabela 4.2. Formy edukacji leśnej realizowane przez Lasy Państwowe w 2013 r. – SPOTKANIA EDUKACYJNE, KONKURSY LEŚNE (część druga tabeli)

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych	Liczba nadleśnictw	SPOTKANIA EDUKACYJNE POZA SZKOŁĄ					KONKURSY LEŚNE (wiedzy, plastyczne itp.)				
		Liczba spotkań edukacyjnych ogółem	Liczba uczestników ogółem	Liczba ¹ spotkań na 1 nadl.	Średnia ¹ frekwencja na 1 spotkaniu	Liczba ¹ uczestników na 1 nadl.	Liczba konkursów ogółem	Liczba uczestników konkursów ogółem	Liczba ¹ konkursów na 1 nadl.	Liczba ¹ uczestników konkursów na 1 nadl.	Liczba ¹ uczestników w 1 konkursie
Białystok	31	142	5 498	5	39	177	105	8 512	3	275	81
Gdańsk	15	52	1 748	3	34	117	42	3 526	3	235	84
Katowice	38	206	10 495	5	51	276	159	14 133	4	372	89
Kraków	16	37	2 047	2	55	128	56	4 406	4	275	79
Krosno	26	50	2 956	2	59	114	100	7 372	4	284	74
Lublin	25	95	4 980	4	52	199	64	3 225	3	129	50
Łódź	19	40	2 064	2	52	109	58	6 182	3	325	107
Olsztyn	33	255	9 565	8	38	290	84	11 013	3	334	131
Pila	20	31	1 668	2	54	83	62	3 798	3	190	61
Poznań	25	58	4 264	2	74	171	76	6 499	3	260	86
Radom	23	26	1 837	1	71	80	53	5 837	2	254	110
Szczecin	35	122	15 177	3	124	434	145	8 087	4	231	56
Szczecinek	30	73	3 986	2	55	133	42	3 102	1	103	74
Toruń	27	107	7 558	4	71	280	68	6 912	3	256	102
Warszawa	14	188	3 817	13	20	273	67	5 428	5	388	81
Wrocław	33	91	5 286	3	58	160	63	6 062	2	184	96
Zielona Góra	20	39	1 480	2	38	74	78	4 168	4	208	53
Razem	430	1 612	84 426	X	X	X	1 322	108 262	X	X	X
Średnia ¹	25	95	4 966	4	52	196	78	6 368	3	252	82

¹ W zaokrągleniu do jedności

Tabela 4.3. Formy edukacji leśnej zrealizowane przez Lasy Państwowe w 2013 r. – AKCJE EDUKACYJNE, WYSTAWY EDUKACYJNE, FESTYNY (część trzecia tabeli)

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych	Liczba nadleśnictw	AKCJE EDUKACYJNE				WYSTAWY EDUKACYJNE			inne festyny, targi ²
		Liczba akcji ogółem	Liczba uczestników ogółem	Liczba ¹ akcji na 1 nadl.	Liczba ¹ uczestników (frekwencja) w jednej akcji	Liczba wystaw edukacyjnych ogółem	Liczba odwie- dzających ogółem	Liczba ¹ odwie- dzających 1 wystawę	
Białystok	31	163	36 365	5	223	31	26 643	859	142900
Gdańsk	15	157	23 587	10	150	14	12 231	874	27300
Katowice	38	225	72 203	6	321	96	64 120	668	125400
Kraków	16	72	15 827	5	220	12	3 867	322	25000
Krosno	26	90	14 898	3	166	35	17 110	489	48500
Lublin	25	69	11 975	3	174	13	6 382	491	46000
Łódź	19	83	7 598	4	92	4	530	133	58000
Olsztyn	33	296	75 876	9	256	64	20 304	317	159300
Piła	20	100	15 322	5	153	36	4 929	137	39000
Poznań	25	168	26 763	7	159	412	14 984	36	42600
Radom	23	132	25 176	6	191	19	18 210	958	1230000
Szczecin	35	238	41 401	7	174	26	36 044	1386	116800
Szczecinek	30	88	25 422	3	289	18	5 483	305	0
Toruń	27	156	24 473	6	157	51	3 521	69	145000
Warszawa	14	153	43 325	11	283	15	9 950	663	81600
Wrocław	33	124	85 800	4	692	12	5 203	434	0
Zielona Góra	20	84	12 080	4	144	6	2 596	433	46600
Razem	430	2 398	558 091	X	X	864	252 107	X	2 334 000
Średnia ¹	25	141	32 829	6	233	51	14 830	292	137 294

¹W zaokrągleniu do jednostki²Dane szacunkowe

Tabela 5.1. Współpraca jednostek Lasów Państwowych w edukacji przyrodniczo-leśnej w 2013 r. – według RDLP (liczba podmiotów / liczba wspólnych przedsięwzięć edukacyjnych) - część pierwsza tabeli

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych	Liczba nadleśnictw	Szkoły i przedszkola	Liczba szkół na 1 nadl.	Ośrodki Edukacji Ekologicznej	Parki narodowe i krajobrazowe	Domy kultury, muzea	Organizacje pozarządowe	Kościoły	Podmioty zagraniczne
Białystok	31	502 / 730	16	16 / 23	21 / 30	44 / 55	62 / 71	39 / 41	18 / 18
Gdańsk	15	275 / 531	18	10 / 28	8 / 9	8 / 15	31 / 27	7 / 5	0 / 0
Katowice	38	1014 / 1486	27	9 / 12	18 / 27	74 / 105	115 / 136	51 / 55	16 / 15
Kraków	16	71 / 74	4	0 / 0	4 / 8	3 / 8	5 / 10	15 / 0	2 / 4
Krosno	26	505 / 1086	19	4 / 9	9 / 17	27 / 62	40 / 70	28 / 45	5 / 9
Lublin	25	408 / 649	16	9 / 11	15 / 34	21 / 30	28 / 36	13 / 55	5 / 5
Łódź	19	452 / 381	24	8 / 11	9 / 20	25 / 31	34 / 33	20 / 13	1 / 1
Olsztyn	33	611 / 806	19	2 / 8	5 / 8	43 / 51	106 / 90	54 / 35	8 / 12
Pila	20	313 / 253	16	36 / 10	4 / 1	21 / 29	38 / 41	12 / 9	5 / 3
Poznań	25	706 / 992	28	5 / 11	6 / 11	28 / 28	92 / 85	25 / 25	3 / 3
Radom	23	466 / 360	20	8 / 6	10 / 27	24 / 24	36 / 39	23 / 14	1 / 0
Szczecin	35	525 / 863	15	12 / 27	13 / 12	32 / 42	120 / 118	44 / 34	19 / 14
Szczecinek	30	334 / 424	11	8 / 19	5 / 6	27 / 44	51 / 47	21 / 9	5 / 5
Toruń	27	473 / 212	18	8 / 16	14 / 25	20 / 21	45 / 62	32 / 18	1 / 1
Warszawa	14	827 / 895	59	6 / 8	5 / 11	24 / 31	81 / 43	22 / 23	5 / 5
Wrocław	33	757 / 876	23	10 / 17	15 / 13	27 / 26	65 / 76	25 / 21	11 / 8
Zielona Góra	20	311 / 274	16	0 / 0	5 / 6	10 / 12	30 / 26	29 / 10	5 / 7
Razem	430	8550 / 10892	śr. 20	151 / 216	166 / 265	458 / 614	979 / 1010	460 / 412	110 / 110

Tabela 5.2. Współpraca jednostek Lasów Państwowych w edukacji przyrodniczo-leśnej w 2013 r. – według RDLP (liczba podmiotów / liczba wspólnych przedsięwzięć edukacyjnych) - część druga tabeli.

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych	Liczba nadleśnictw	MEDIA			INNE			
		Prasa	Radio	Telewizja	Samorządy	Harcerstwo	Straż Pożarna	Pozostałe *
Białystok	31	52 / 94	26 / 43	41 / 60	86 / 72	16 / 20	15 / 13	81 / 75
Gdańsk	15	25 / 43	8 / 9	13 / 48	44 / 33	22 / 22	19 / 13	41 / 45
Katowice	38	95 / 147	44 / 90	41 / 69	87 / 89	27 / 38	113 / 74	108 / 146
Kraków	16	7 / 26	4 / 8	5 / 10	15 / 8	0 / 0	5 / 8	9 / 12
Krosno	26	25 / 47	20 / 44	14 / 25	54 / 101	12 / 23	54 / 79	45 / 74
Lublin	25	28 / 36	40 / 159	25 / 47	42 / 47	19 / 23	19 / 23	47 / 49
Łódź	19	39 / 19	12 / 6	12 / 10	58 / 41	23 / 27	33 / 30	51 / 62
Olsztyn	33	98 / 78	33 / 30	51 / 38	103 / 80	33 / 21	70 / 35	65 / 51
Piła	20	29 / 26	4 / 5	7 / 10	28 / 30	11 / 13	15 / 12	34 / 28
Poznań	25	120 / 139	23 / 13	33 / 27	89 / 72	27 / 28	27 / 23	83 / 123
Radom	23	42 / 22	29 / 16	28 / 17	42 / 41	9 / 12	30 / 32	18 / 30
Szczecin	35	54 / 94	12 / 24	19 / 25	78 / 82	38 / 45	52 / 44	143 / 132
Szczecinek	30	32 / 38	14 / 18	13 / 15	45 / 51	15 / 13	23 / 22	49 / 55
Toruń	27	45 / 60	5 / 12	12 / 42	92 / 68	25 / 21	92 / 28	41 / 33
Warszawa	14	48 / 155	15 / 21	21 / 27	64 / 53	23 / 21	24 / 18	104 / 96
Wrocław	33	61 / 45	16 / 17	49 / 47	92 / 85	12 / 8	49 / 26	73 / 56
Zielona Góra	20	23 / 21	6 / 5	7 / 4	47 / 39	12 / 14	36 / 19	19 / 49
Razem	430	823 / 1090	311 / 520	391 / 521	1066 / 992	324 / 349	676 / 499	1011 / 1116

*Pozostałe to m.in.: kola łowieckie, ośrodki terapeutyczne, świetlice środowiskowe, kluby seniora, biura turystyczne, stowarzyszenia kulturalne, biblioteki

Tabela 6. Pracownicy Lasów Państwowych angażujący się w edukację przyrodniczo-leśną społeczeństwa w 2013 r. – według RDLP

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych	Liczba nadleśnictw	Nadleśniczy	Zastępca nadleśniczego	Inżynier nadzoru	Specjalista, referent	Leśniczy, podleśniczy	Strażnik leśny	Stażysta	Razem na terenie RDLP	Średnio na 1 nadleśnictwo ¹
Białystok	31	27	27	34	101	356	46	28	619	20
Gdańsk	15	14	13	21	33	255	24	19	379	25
Katowice	38	35	34	46	115	472	55	76	833	22
Kraków	16	15	11	12	44	150	19	19	270	17
Krosno	26	23	23	24	79	217	26	33	425	16
Lublin	25	22	23	23	73	204	33	18	396	16
Łódź	19	15	16	16	76	215	19	21	378	20
Olsztyn	33	33	33	33	104	577	61	36	877	27
Pila	20	15	14	13	69	146	30	20	307	15
Poznań	25	22	20	27	73	293	42	54	531	21
Radom	23	22	20	26	110	232	27	27	464	20
Szczecin	35	33	30	30	124	399	58	41	715	20
Szczecinek	30	29	28	33	128	307	34	33	592	20
Toruń	27	25	22	34	62	339	34	40	556	21
Warszawa	14	14	13	19	84	244	33	27	434	31
Wrocław ²	33	28	23	28	85	329	46	15	554	17
Zielona Góra	20	20	20	20	70	260	25	27	442	22
RAZEM (w LP wg stanowisk)	430	392	370	439	1 430	4 995	612	534	8 772	śr. 20
Udział %	X	4,7	4,2	5,0	16,3	56,9	7,0	6,1	100,0	X

¹Średnia w zaokrągleniu do jednostki² Dane za 2011 r.

Tabela 7.1. Obiekty edukacyjne Lasów Państwowych na terenie leśnych kompleksów promocyjnych (LKP) w 2013 roku – według LKP (część pierwsza tabeli)

Leśny Kompleks Promocyjny	Rok utworzenia LKP	Liczba nadleśnictw w LKP	Ośrodek edukacji	Izba edukacji leśnej	Leśna wiata (= zielona klasa)	Leśna ścieżka edukacyjna
Puszcza Białowieża	1994	3	2	1	4	10
Bory Tucholskie		5	3	5	5	6
Lasy Gostynińsko-Włocławskie		3	1	2	1	8
Lasy Janowskie		1	1	1	2	4
Bory Lubuskie		1	1	0	0	1
Puszcza Kozienicka		3	1	3	4	11
Lasy Beskidu Śląskiego	1996	4	2	10	8	15
Lasy Oliwsko-Darżlubskie		2	2	0	0	5
Lasy Rychalskie		2	1	1	5	3
Puszcze Szczecińskie		3	1	2	3	11
Lasy Birczańskie	2001	1	1	1	2	9
Lasy Mazurskie	2002	5	3	5	12	17
Lasy Spalsko-Rogowskie		2	0	2	4	6
Lasy Śródkowopomorskie	2004	3	1	3	5	8
Sudety Zachodnie		2	1	1	1	6
Puszcza Świętokrzyska		6	0	3	4	12
Puszcza Notecka		7	0	7	6	14
Lasy Beskidu Sądeckiego		2	1	1	7	8
Lasy Warszawskie	2005	4	4	4	8	10
Puszcza Niepołomska	2011	1	0	1	1	1
Lasy Doliny Baryczy		2	0	0	0	6
Lasy Olsztyńskie		2	1	1	14	8
Lasy Bieszczadzkie		3	0	0	2	8
Puszcza Knyszyńska		4	0	4	5	22
Lasy Elbląsko-Żuławskie		1	0	0	1	4
Razem	X	72	27	58	104	213

Tabela 7.2. Obiekty edukacyjne Lasów Państwowych na terenie leśnych kompleksów promocyjnych (LKP) w 2013 r. – według LKP (część druga tabeli)

			PUNKT EDUKACJI LEŚNEJ¹							INNE OBIEKTY EDUKACYJNE²				
Leśny Kompleks Promocyjny	Rok utworzenia LKP	Liczba nadleśnictw w LKP	Ogółem	Szkołka leśna	Drzewostan	Obiekt małej retencji	Pozostałe	Ogółem	Rezerwat	Ogród dendrologiczny	Obiekty kultury	Pozostałe		
Puszcza Białowieża	1994	3	37	0	3	29	5	9	7	0	0	2		
Bory Tucholskie		5	22	5	5	4	8	26	11	3	6	6		
Łasy Gostynińsko-Włocławskie		3	16	3	8	3	2	15	4	1	4	6		
Łasy Janowskie		1	5	2	0	1	2	2	7	3	0	3	1	
Bory Lubuskie		1	4	0	0	1	3	3	3	0	1	0	2	
Puszcza Kozienicka		3	28	4	18	4	2	2	20	11	0	4	5	
Łasy Beskidu Śląskiego	1996	4	21	6	5	2	8	30	12	4	6	8		
Łasy Oliwsko-Darżlubskie		2	1	1	0	0	0	3	1	2	0	0		
Łasy Rychtańskie		2	7	2	2	2	1	8	3	0	2	3		
Puszcze Szczecińskie		3	15	3	6	3	3	17	2	1	2	12		
Łasy Birczańskie	2001	1	5	1	0	4	0	9	2	1	3	3		
Łasy Mazurskie	2002	5	40	5	22	10	3	34	13	2	10	9		
Łasy Spalsko-Rogowskie		2	13	2	5	5	1	39	7	1	5	26		
Łasy Śródkowopomorskie	2004	3	11	1	1	3	6	21	6	2	1	12		
Sudety Zachodnie		2	7	0	2	5	0	11	3	2	0	6		
Puszcza Świętokrzyska		6	7	3	2	0	2	10	9	0	0	1		
Puszcza Notecka		7	49	5	20	5	19	17	6	2	3	6		
Łasy Beskidu Sądeckiego	2005	2	13	2	3	3	5	9	6	0	1	2		
Łasy Warszawskie		4	26	3	8	0	15	37	8	2	4	23		
Puszcza Niepołomska		1	12	1	5	2	4	17	6	0	8	3		
Łasy Doliny Baryczy		2	9	2	2	3	2	8	5	1	1	1		
Łasy Olsztyńskie		2	21	1	14	2	4	12	4	1	1	6		
Łasy Bieszczadzkie		3	6	0	1	4	1	18	2	0	10	6		
Puszcza Knyszyńska	2011	4	9	3	0	2	4	21	7	2	3	9		
Łasy Elbląsko-Żuławskie		1	2	1	1	0	0	4	1	0	2	1		
Razem	X	72	386	56	133	97	100	405	139	28	79	159		

¹ Punkt (powierzchnia) edukacji leśnej – to oznakowany obiekt związany z gospodarką leśną, a jednocześnie stale lub okresowo wykorzystywany w edukacji leśnej, np. szkółka leśna, wyluszczenia nasion, drzewostan zachowawczy i nasienno.

² Inne obiekty (wykorzystywane w działalności edukacyjnej nadleśnictwa) – to oznakowane obiekty, które nie są związane bezpośrednio z gospodarką leśną, np. rezerwat przyrody, parki i ogrody dendrologiczne, zagroda dla zwierzząt, obiekty kultury, tradycji, pamięci historycznej.

Tabela 8.1. Formy edukacji zrealizowane w nadleśnictwach leśnych kompleksów promocyjnych w 2013 r. – ZAJĘCIA TERENOWE, ZAJĘCIA W IZBIE LEŚNEJ, LEKCJE W SZKOLE I SPOTKANIA EDUKACYJNE POZA SZKOŁĄ (część pierwsza tabeli)

		ZAJĘCIA TERENOWE				ZAJĘCIA W IZBIE LEŚNEJ				LEKCJE W SZKOLE				SPOTKANIA EDUKACYJNE POZA SZKOŁĄ			
		Liczba nadleśnictw w LKP	Liczba zajęć	Liczba uczestników	Liczba ¹ zajęć na 1 nadl.	Liczba zajęć	Liczba uczestników	Liczba ¹ zajęć na 1 nadl.	Liczba lekcji	Liczba uczestników	Liczba ¹ lekcji na 1 nadl.	Liczba spotkań	Liczba uczestników	Liczba ¹ spotkań na 1 nadl.			
Leśny Kompleks Promocyjny	Rok utworzenia LKP	Puszcza Białowieska	3	941	8 990	314	496	4 220	165	415	4 920	138	73	1 290	24		
		Bory Tucholskie	5	445	13 789	89	371	9 967	46	86	2 693	17	17	1 185	3		
		Lasy Gostynińsko-Włocławskie	3	66	3 043	22	274	16 004	91	13	1 262	4	0	0	0		
		Lasy Janowskie	1	105	2 105	105	416	10 422	208	7	220	7	0	0	0		
		Bory Lubuskie	1	107	6 254	107	98	3 527	98	30	847	30	2	39	2		
	1994	Puszcza Kozienicka	3	151	6 856	50	32	1 500	8	15	1 313	5	6	650	2		
		Lasy Beskidu Śląskiego	4	400	15 468	100	322	12 917	27	53	3 448	13	48	2 698	12		
		Lasy Oliwsko-Darżlubskie	2	159	5 014	80	34	1 088	17	19	1 471	10	4	120	2		
		Lasy Rychtałskie	2	173	16 344	87	101	5 275	51	27	3 145	14	6	1 691	3		
		Puszcze Szczecińskie	3	599	28 361	200	577	22 887	192	40	2 321	13	29	9 336	10		
	2001	Lasy Birczańskie	1	21	704	21	38	1 189	19	17	977	17	1	27	1		
		Lasy Mazurskie	5	274	8 394	55	194	5 973	24	130	6 200	26	180	5 952	36		
	2002	Lasy Spalsko-Rogowskie	2	95	3 467	48	5	163	3	15	787	8	4	56	2		
		Lasy Środkowopomorskie	3	66	3 221	22	100	3 834	25	25	897	8	6	737	2		
	2004	Sudety Zachodnie	2	31	1 848	16	66	1 281	33	64	2 147	32	12	320	6		
		Puszcza Świętokrzyska	6	155	5 514	26	24	836	8	73	2 879	12	4	139	1		
		Puszcza Notecka	7	160	5 024	23	196	6 567	28	41	1 725	6	19	1 546	3		
	2005	Lasy Beskidu Sadeckiego	2	116	6 031	58	93	3 340	47	23	1 999	12	3	263	2		
		Lasy Warszawskie	4	427	19 991	107	173	5 752	22	82	4 581	21	6	190	2		
	2011	Puszcza Niepołomska	1	11	155	11	137	4 366	137	9	420	9	1	250	1		
		Lasy Doliny Baryczy	2	75	3 929	38	0	0	0	6	414	3	1	57	1		
		Lasy Olsztyńskie	2	184	6 907	92	0	0	0	106	4 719	53	5	500	3		
		Lasy Bieszczadzkie	3	81	2 139	27	0	0	0	45	789	15	6	430	2		
		Puszcza Knyszyńska	4	410	9 856	103	131	3 887	33	55	2 282	14	13	702	3		
		Lasy Elbląsko-Żuławskie	1	40	1 673	40	0	0	0	38	1 327	38	3	49	3		
	X	Razem	72	5 292	185 077	śr. 74	3 878	124 995	śr. 46	1 434	53 783	śr. 20	449	28 227	śr. 6		

¹ W zaokrągleniu do jednostki

Tabela 8.2. Formy edukacji zrealizowane w nadleśnictwach leśnych kompleksów promocyjnych w 2013 r. – KONKURSY, AKCJE, WYSTAWY oraz frekwencja OGÓŁEM
(część druga tabeli)

Leśny Kompleks Promocyjny		Rok utworzenia LKP	Liczba nadleśnictw w LKP	KONKURSY LEŚNE (wiedzy, plastyczne itp.)				AKCJE EDUKACYJNE				WYSTAWY EDUKACYJNE				Frekwencja ¹ na 1 nadleśnictwo LKP
				Liczba konkur-sów	Liczba uczestników	Liczba ¹ uczestników w 1 konkursie	Liczba akcji	Liczba uczestników	Liczba ¹ uczestn. w 1 akcji	Liczba wystaw	Liczba zwiedzają-cych	Liczba ¹ zwie-dzających 1 wystawę	Frekwencja OGÓŁEM ²			
Puszcza Białowieska			3	13	2 280	175	12	8 013	668	0	0	0	29 713	9 904		
Bory Tucholskie			5	17	2 436	143	23	5 380	234	2	1 043	522	36 493	7 299		
Lasy Gost.-Włocławskie		1994	3	11	4 018	365	19	2 722	143	1	200	200	27 249	9 083		
Lasy Janowskie			1	1	30	30	4	379	95	3	3 702	1234	16 858	16 858		
Bory Lubuskie			1	7	1 084	155	25	2 057	82	2	730	365	14 538	14 538		
Puszcza Kozienicka			3	12	2 054	171	39	7 092	182	13	14 810	1139	34 275	11 425		
Lasy Beskidu Śląskiego			4	37	5 195	140	43	32 022	745	14	37 236	2660	108 984	27 246		
Lasy Oliwsko-Darżlubskie			2	4	478	120	5	7 406	1481	1	1 250	1250	16 827	8 414		
Lasy Rychtańskie		1996	2	9	785	87	4	2 360	590	0	0	0	29 600	14 800		
Puszcze Szczecińskie			3	28	1 044	37	17	10 945	644	11	25 500	2318	100 394	33 465		
Lasy Birczańskie		2001	1	10	732	73	11	321	29	4	3 500	875	7 450	7 450		
Lasy Mazurskie		2002	5	28	1 817	65	113	32 488	288	11	5 883	535	66 707	13 341		
Lasy Spalsko-Rogowskie			2	27	630	23	9	1 280	142	1	30	30	6 413	3 207		
Lasy Śródkowopomorskie			3	7	241	34	21	10 602	505	3	1 300	433	20 832	6 944		
Sudety Zachodnie			2	3	2 174	725	16	51 000	3188	0	0	0	58 770	20 704		
Puszcza Świętokrzyska		2004	6	14	1 444	103	15	8 768	585	3	1 000	333	20 580	3 430		
Puszcza Notecka			7	24	1 633	68	43	5 531	129	8	7 931	991	29 957	4 280		
Lasy Beskidu Sądeckiego			2	8	861	108	7	4 430	633	4	3 085	1943	20 009	10 005		
Lasy Warszawskie		2005	4	12	1 759	147	74	19 652	266	1	3 000	3000	54 925	13 731		
Puszcza Niepołomska			1	3	315	105	9	1 820	202	0	0	0	7 326	7 326		
Lasy Doliny Baryczy			2	7	314	45	16	14 900	931	0	0	0	19 614	9 807		
Lasy Olsztyńskie		2011	2	4	1 630	408	23	15 405	670	3	1 790	597	30 951	15 476		
Lasy Bieszczadzkie			3	30	966	32	12	8 185	682	9	5 200	578	17 709	5 903		
Puszcza Knyszyńska			4	11	636	58	16	7 100	444	12	600	50	25 063	6 266		
Lasy Elbląsko-Żuławskie			1	5	704	141	6	3 470	578	1	158	158	7 381	7 381		
Razem		X	72	332	35 260	śr. 106	582	263 328	śr. 452	107	117 948	śr. 1102	808 618	śr. 11231		

¹ W zaokrągleniu do jednostki

² Dotyczy wszystkich form edukacji z tabel 8.1 i 8.2.

Tabela 9. Współpraca ze szkołami w edukacji przyrodniczo-leśnej i pracownicy angażujący się w działalność edukacyjną w nadleśnictwach LKP w 2013 r. – według LKP

Leśny Komplex Promocyjny		Rok utworzenia LKP	Liczba nadleśnictw w LKP	WSPÓŁPRACA ZE SZKOŁAMI			PRACOWNICY ANGAŻUJĄCY SIĘ W DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNĄ									
				Liczba szkół	Liczba wspólnych przedsięwzięć	Liczba ¹ szkół na 1 nadl. LKP	Nadleśniczy	Zastępca nadleśniczego	Inżynier nadzoru	Specjalista, referent	Leśniczy, podleśniczy	Strażnik leśny	Stażysta	RAZEM w LKP	Średnio ¹ w 1 nadleśnictwie LKP	
Puszcza Białowieska		1994	3	28	46	9	3	3	4	13	45	9	5	82	27	
Bory Tucholskie			5	64	34	13	5	4	6	14	51	5	8	93	19	
Lasy Gost.-Włocławskie			3	66	86	22	3	2	2	9	35	3	5	59	20	
Lasy Janowskie			1	5	5	5	1	1	1	5	5	0	2	15	15	
Bory Lubuskie			1	24	65	24	1	1	2	3	13	1	0	21	21	
Puszcza Kozienicka		3	63	99	21	3	3	3	5	7	36	7	5	66	22	
Lasy Beskidu Śląskiego		4	155	245	39	4	5	5	5	18	58	8	19	117	29	
Lasy Oliwsko-Darżlub.		2	28	60	14	2	2	3	3	4	33	1	3	48	24	
Lasy Rychtańskie		2	45	23	23	2	2	3	3	3	21	2	2	35	18	
Puszcze Szczecińskie		3	66	46	22	3	3	3	3	13	68	6	2	98	33	
Lasy Birczańskie		2001	1	78	85	78	1	2	2	3	12	3	1	24	24	
Lasy Mazurskie		2002	5	110	270	22	5	6	8	17	87	9	10	142	28	
Lasy Spalsko-Rogowskie			2	37	14	19	2	2	2	7	29	2	1	45	23	
Lasy Śródkowopom.		2004	3	60	42	20	3	3	6	13	47	6	5	83	28	
Sudety Zachodnie			2	85	5	43	2	2	0	7	18	4	2	35	18	
Puszcza Świętokrzyska			6	162	17	27	5	4	5	5	69	58	7	13	161	27
Puszcza Notecka			7	137	195	20	6	7	7	7	25	44	10	6	105	15
Lasy Beskidu Sądec.			2	20	16	10	2	2	2	1	8	21	3	3	40	20
Lasy Warszawskie		2005	4	271	428	68	4	4	5	30	68	12	13	136	34	
Puszcza Niepołomska		2011	1	12	8	12	1	1	1	3	4	2	1	13	13	
Lasy Doliny Baryczy			2	40	74	20	2	2	3	14	36	3	5	65	33	
Lasy Olsztyńskie			2	46	186	23	2	2	2	15	30	4	3	58	29	
Lasy Bieszczadzkie			3	5	20	2	3	3	3	17	34	2	8	70	23	
Puszcza Knyszynska			4	82	93	21	4	4	5	17	40	8	8	86	22	
Lasy Elbląsko-Żuławskie			1	30	89	30	1	1	0	4	14	1	1	22	22	
Razem		X	72	1 719	2 251	śr.24	70	71	84	338	907	118	131	1 719	śr.24	
W zaokrągleniu do jednostki						Udział %	4,41	4,34	4,60	16,79	54,53	7,34	7,98	100,0	x	

¹ W zaokrągleniu do jednej

Tabela 10. Wydatki na edukację przyrodniczo-leśną w Lasach Państwowych w 2013 r. (w tys. zł) – według RDLP

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych	Liczba nadleśnictw	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA DZIAŁALNOŚCI EDUKACYJNEJ						Suma wydatków	Koszty własne na 1 nadleśnictwo średnio	Wydatki ogółem na 1 nadl.
		Koszty własne nadleśnictwa	Fundusz leśny	Budżet państwa	Wojewódzki Fundusz OŚiGW	Narodowy Fundusz OŚiGW	Inne			
Białystok	31	1 680,9	123,0	0,5	86,0	0,0	144,4	2 034,8	54,2	65,6
Gdańsk	15	1 218,7	0,0	0,0	37,4	82,3	11,9	1 350,3	81,2	90,0
Katowice	38	2 646,7	0,0	0,0	32,8	11,0	69,5	2 760,0	69,7	72,6
Kraków	16	849,3	205,0	0,0	8,6	0,0	12,0	1 074,9	53,1	67,2
Krosno	26	1 403,6	139,3	0,0	50,0	7,4	421,9	2 022,2	54,0	77,8
Lublin	25	673,3	0,0	0,0	29,0	0,0	0,0	702,3	26,9	28,1
Łódź	19	1 248,7	0,0	0,0	135,0	0,0	5,3	1 389,0	65,7	73,1
Olsztyn	33	1 168,1	367,6	0,0	205,4	0,0	1,2	1 742,3	35,4	52,8
Pila	20	923,1	0,0	0,0	30,3	0,0	28,9	982,3	46,2	49,1
Poznań	25	1 996,5	0,0	0,0	285,8	0,0	14,7	2 297,0	79,9	91,9
Radom	23	698,9	0,0	0,0	92,2	439,4	46,2	1 276,7	30,4	55,5
Szczecin	35	1 847,6	0,0	0,0	47,5	1,4	61,1	1 957,6	52,8	55,9
Szczecinek	30	2 657,1	89,2	0,0	93,3	11,0	59,4	2 910,0	88,6	97,0
Toruń	27	1 277,2	0,0	0,0	59,6	0,0	72,5	1 409,3	47,3	52,2
Warszawa	14	1 883,0	0,0	0,0	261,8	0,0	723,2	2 868,0	134,5	204,9
Wrocław	33	1 715,0	0,0	0,0	390,7	0,0	89,0	2 194,7	52,0	66,5
Zielona Góra	20	689,8	0,0	0,0	227,9	0,0	136,0	1 053,7	34,5	52,7
Razem	430	24 577,5	924,1	0,5	2 073,3	552,5	1 897,2	30 025,1	śr. 57,2	śr. 69,8
Udział %	X	81,9	3,1	0,0	6,9	1,8	6,3	100,0	X	X

Tabela 11. Wydatki¹ na edukację przyrodniczo-leśną społeczeństwa w leśnych kompleksach promocyjnych (LKP) w 2013 r. (w tys. zł) – według LKP

Leśny Kompleks Promocyjny	Rok utworzenia LKP	Liczba nadleśnictw w LKP	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA						Razem wydatki w LKP	Koszty własne na 1 nadl. LKP, średnio	Wydatki ogółem na 1 nadl. LKP, średnio
			Koszty własne	Fundusz leśny	Budżet państwa	WFOŚiGW	NFOŚiGW	Inne			
Puszcza Białowiecka		3	120,1	123,0	0,0	0,0	0,0	116,5	359,6	40,0	119,9
Bory Tucholskie		5	413,9	0,0	0,0	11,1	0,0	0,0	425,0	82,8	85,0
Lasy Gost.-Włocławskie		3	527,5	0,0	0,0	30,8	2,1	11,7	572,1	175,8	190,7
Lasy Janowskie	1994	1	182,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	182,4	182,4	182,4
Bory Lubuskie		1	358,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	358,6	358,6	358,6
Puszcza Kozienicka		3	135,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	135,8	45,3	45,3
Lasy Beskidu Śląskiego		4	1 193,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1 193,2	298,3	298,3
Lasy Oliwsko-Darżlubskie		2	369,2	0,0	0,0	28,0	82,3	0,0	479,5	184,6	239,8
Lasy Rychtańskie	1996	2	171,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	171,6	85,8	85,8
Puszcze Szczecińskie		3	611,2	0,0	0,0	47,5	0,0	13,0	671,7	203,7	223,9
Lasy Birczańskie	2001	1	162,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	162,9	162,9	162,9
Lasy Mazurskie		5	612,2	367,6	0,0	87,6	0,0	1,2	1 068,6	122,4	213,7
Lasy Spalsko-Rogowskie	2002	2	106,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	106,6	53,3	53,3
Lasy Środkowopomorskie		3	346,9	0,0	0,0	75,5	0,0	16,0	438,4	115,6	146,1
Sudety Zachodnie		2	457,8	0,0	0,0	137,0	0,0	89,0	683,8	228,9	341,9
Puszcza Świętokrzyska	2004	6	129,1	0,0	0,0	92,2	0,0	46,2	267,5	21,5	44,6
Puszcza Notecka		7	403,7	0,0	0,0	24,2	0,0	0,0	427,9	57,7	61,1
Lasy Beskidu Sądeckiego		2	402,4	205,0	0,0	0,0	0,0	12,0	619,4	201,2	309,7
Lasy Warszawskie	2005	4	1 252,8	0,0	0,0	2,9	0,0	579,1	1 834,8	313,2	458,7
Puszcza Niepołomska		1	101,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	101,0	101,0	101,0
Lasy Doliny Baryczy		2	319,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	319,8	159,9	159,9
Lasy Olsztyńskie	2011	2	131,0	0,0	0,0	19,0	0,0	0,0	150,0	65,5	75,0
Lasy Bieszczadzkie		3	44,1	568,1	0,0	0,0	0,0	0,0	612,2	14,7	204,1
Puszcza Knyszyńska		4	401,1	0,0	0,0	0,0	0,0	14,2	415,3	100,3	103,8
Lasy Elbląsko-Żuławskie		1	62,3	0,0	0,0	9,4	0,0	0,0	71,7	62,3	71,7
Razem	X	72	9 017,2	1 263,7	0,0	565,2	84,4	898,9	11 829,4	śr. 125,2	śr. 164,3
Udział % źródeł finansowania edukacji w LKP	X	X	76,2	10,7	0,0	4,8	0,7	7,6	100,0	X	X

¹ Bez wydatków inwestycyjnych

Odpowiednim miejscem na edukację przyrodniczo-leśną społeczeństwa w Lasach Państwowych są zorganizowane, bezpośrednio na terenach leśnych, ścieżki edukacyjne. Na zdjęciu powyżej: młodzież szkolna z przewodnikiem - leśnikiem na ścieżce historyczno-przyrodniczej Grodno w Nadleśnictwie Golub-Dobrzyń. Na zdjęciu poniżej: edukacja na trasie ścieżki w Nadleśnictwie Dobrzejewice w dniu jej otwarcia i udostępnienia społeczeństwu. Fot. Mateusz Stopiński

ADRESY DYREKCJI LASÓW PAŃSTWOWYCH

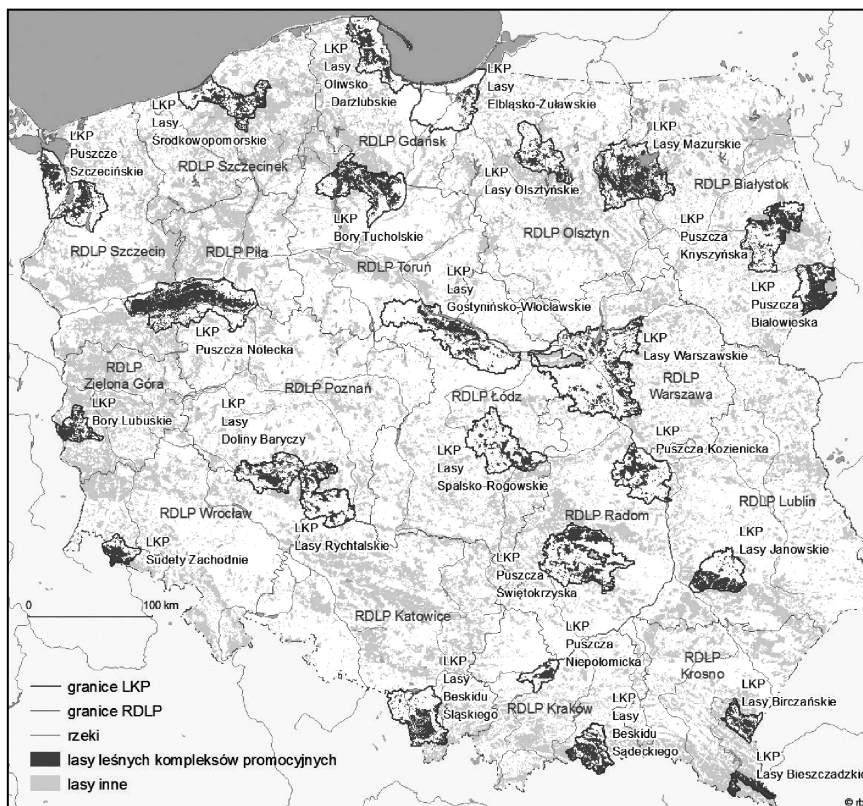
Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych

ul. Bitwy Warszawskiej 1920 r. nr 3, 02-362 Warszawa

tel. 22 58 98 100, fax 22 58 98 171

www.lasy.gov.pl

- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku**
ul. Lipowa 51, 15-424 Białystok
tel. 85 748 18 00, fax 85 652 23 73
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Gdańsku**
ul. Ks. Rogaczewskiego 9-19, 80-804 Gdańsk
tel. 58 321 22 00, fax 58 302 11 25
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Katowicach**
ul. Św. Huberta 43/45, 40-543 Katowice
tel. 32 251 72 51, fax 32 251 57 39
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Krakowie**
al. J. Słowackiego 17a, 31-159 Kraków
tel. 12 633 54 33, fax 12 633 13 51
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Krośnie**
ul. Bieszczadzka 2, 38-400 Krosno
tel. 13 436 44 51, fax 13 436 43 01
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Lublinie**
ul. Czechowska 4, 20-950 Lublin
tel. 81 532 70 31, fax 81 532 49 47
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Łodzi**
ul. J. Matejki 16, 91-402 Łódź
tel. 42 631 79 00, fax 42 631 79 82
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Olsztynie**
ul. T. Kościuszki 46/48, 10-959 Olsztyn
tel. 89 521 01 16, fax 89 527 55 88
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Pile**
ul. Kalina 10, 64-920 Piła
tel. 67 212 48 44, fax 67 212 64 78
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Poznaniu**
ul. Gajowa 10, 60-959 Poznań
tel. 61 866 82 41, fax 61 847 28 69
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Radomiu**
ul. 25 Czerwca 68, 26-600 Radom
tel. 48 385 60 00, fax 48 385 60 01
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie**
ul. J. Słowackiego 2, 70-965 Szczecin
tel. 91 432 87 00, fax 91 422 53 13
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinku**
ul. A. Mickiewicza 2, 78-400 Szczecinek
tel. 94 372 63 00, fax 94 372 63 01
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Toruniu**
ul. A. Mickiewicza 9, 87-100 Toruń
tel. 56 658 43 00, fax 56 658 43 66
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Warszawie**
ul. Grochowska 278, 03-841 Warszawa
tel. 22 517 33 00, fax 22 517 33 61
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych we Wrocławiu**
ul. Grunwaldzka 90, 50-357 Wrocław
tel. 71 377 17 00, fax 71 328 24 01
- **Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Zielonej Górze**
ul. Kazimierza Wielkiego 24a, 65-950 Zielona Góra
tel. 68 325 44 51, fax 68 325 36 30

Mapa Polski z podziałem na 17 regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych i zaznaczeniem granic i nazw 25 Leśnych Kompleksów Promocyjnych

ISBN 978-83-88245-32-9